

AFIÚK

SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSA

MAGYARORSZÁGI
JELENTÉS

Január, 2022

Ez a kutatás a Swedish International Development Cooperation Agency (Sida) finanszírozásával valósult meg.

A kutatásban kifejtett nézetek kizárólag az ECPAT International meglátásait tükrözik. Az anyagi hozzájárulás nem minősül a kifejtett vélemények jóváhagyásának.

Ez a kiadvány – a Global Boys Initiative részeként – az ECPAT International és a magyarországi Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány által végzett kutatási projekten alapul.

Az ECPAT International résztvevői:

Alastair Hilton, Jarrett Davis, Lauren Holdup,
Mark McKillop, Andrea Varrella, Mark Kavenagh,
Lene Andersen, Freddie Nickolds

A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány résztvevői:

Kiss Dóra, Varga Aida, Németh Réka, Varga Felícia,
Bárdossy-Sánta Nóra

Design és tördelés:

Manida Naebklang

Hivatkozási Javaslat:

ECPAT International. (2022). Global Boys Initiative:
Magyarországi Jelentés. ECPAT International.

A publikációból kivonat csak az ECPAT International
forrásként történő megjelölésével készíthető.

Borítórajz:

A jelentés borítórajzai a fiúgyerekek magyarországi szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos helyszíneket és körülményeket ábrázolnak. Fentről lefelé haladva: A tömegközlekedési csomópontok gyakran helyszínei a fiúk szexuális kizsákmányolásának; fiúk sokszor esnek emberkereskedelem áldozatául a Földközi-tenger keleti térségében húzódó, Magyarországon áthaladó migrációs útvonalon; az állami gondozási intézményi környezetben gyakran fordul elő szexuális kizsákmányolás.

© ECPAT International, 2022

Published by:

ECPAT International

328/1 Phaya Thai Road, Ratchathewi,

Bangkok, 10400 Thailand

Tel: +662 215 3388 | www.ecpat.org | info@ecpat.org

TARTALOMJEGYZÉK

HÁTTÉR ÉS CÉLKITŰZÉSEK	2
MAGYARORSZÁGI KÖRNYEZET	4
Nemzetközi és Regionális Kötelezettségvállalások	6
MÓDSZERTAN	9
Kutatási módszerek	9
Etikai megfontolások	13
Korlátok	13
A GYERMEKVÉDELEM ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS FRONTVONALÁBAN DOLGOZÓ SZAKEMBEREK	15
A minta áttekintése	15
Gyerekeknek nyújtott segítő szolgáltatás	15
A kitöltők teljes ügyterhe	16
Az elkövetők neme	18
A vizsgált szexuális kizsákmányolási formák	19
Szituációk	21
A segítő szolgáltatások hozzáférhetősége és minősége	25
Fiúkat érintő sérülékenységi faktorok	28
A szexuális kizsákmányolást átélt fiúk 'előbújásának' akadályai	29
BESZÉLGETÉSEK A TÚLÉLŐKKEL	32
Fiúnak lenni Magyarországon	32
A fiúk tapasztalatai a segítség kereséséről és elfogadásáról	37
Annak megértése és elfogadása, hogy ami történt, az bántalmazás volt	38
Hiányosságok és szükségletek	43
A JOGI KÖRNYEZET ELEMZÉSE	46
Gyermekjogok a hazai jogalkotásban	46
Miért van szükség a fiúk számára speciális, személyre szabott intézkedésekre?	48
Gyerekek prostitúciós célú kizsákmányolása	49
Gyerekek online térben zajló szexuális kizsákmányolása	51
Gyerekek szexuális kizsákmányolását célzó emberkereskedelme	55
Gyerekek turizmusban zajló szexuális kizsákmányolása	56
Gyermek-, korai és kényszerházasság	56
Extraterritoriális jogalkotás és kiadatási eljárások	57
Elérhető jogorvoslatok	58
KÖVETKEZTETÉSEK	65
A nemi normák Magyarországon	65
Segítségkérés	67
JAVASLATOK	70
FÜGGELÉKEK	76

HÁTTÉR ÉS CÉLKITŰZÉSEK

Becslések szerint a gyerekek elleni erőszak – többek között a gyerekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása – milliókra van hatással világszerte, és nincs olyan ország vagy régió, amely "immunis" lenne rá.¹ Hatással lehet minden gyerekre társadalmi-gazdasági csoporttól, műveltségi szinttől, etnikai és kulturális csoporthoz való tartozástól függetlenül.² Habár valamennyi, szexuális kizsákmányolással érintett gyerekre vonatkozóan hiányosak az adatok, ez hatványozottan igaz a fiúk esetében. Például azokban a ritka esetekben, amikor az országok a gyerekek szexuális kizsákmányolásának és bántalmazásának előfordulására vonatkozó adatokat gyűjtene, a minták gyakran csak a tinédzser korú lányokra korlátozódnak, háttérbe szorítva ezzel a fiúk egyedi tapasztalatainak és veszélyeztetettségének megértését.³ Az elmúlt években fokozatosan ébredtünk rá arra, hogy mekkora hiányosságok vannak a szexuális kizsákmányolással érintett fiúk globális megértésében.⁴ A korlátozottan rendelkezésre álló bizonyítékok pedig azt mutatják, hogy bizonyos körülmények között a fiúk éppen olyan súlyosan érintettek, mint a lányok, sőt néhány esetben talán még komolyabban is⁵

Fontos, hogy a férfiasság és a nőiesség körüli nemi normák jelentőségét és befolyását figyelembe vegyük a gyerekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása megértésénél, mivel így észrevehetjük, hogy amit az egyik nemnek tulajdonítanak, azt gyakran megtagadják a többitől. Ezek a normák tipikusan úgy hangzanak, hogy a férfiak erősek és sérthetetlenek, kevésbé valószínű, hogy áldozatokká válnak vagy súlyosan érintettek lesznek, továbbá sokkal ellenállóbbak;

míg a nőket kiszolgáltatottnak tartják, olyanoknak, aki gyakrabban esnek bántalmazás és kizsákmányolás áldozatává és több támogatásra szorulnak. Az ilyen hiedelmek gyakran akadályozzák az eltérő nemű gyerekek szexuális kizsákmányolását érintő szükséges eszmecseréket, de ez különösen igaz a fiúk esetében. A gyerekek szexuális kizsákmányolását érintő szakpolitikák, gyakorlatok, érdekképviselés és kutatási módszer kidolgozása során a fiúk rendszerint alul reprezentáltak vagy azokból teljesen kiszorulnak. "Habár a szexuális kizsákmányoláshoz és bántalmazáshoz vezető, számos sérülékenységi tényező valamennyi nemnél közös, a fiúk támogatáshoz való hozzáférést kétségkívül a nemi normák határozzák meg, korlátozva ezzel segítségkérési és támogatáskérési képességüket."⁶

Habár ezeknek a körülményeknek semmi esetben sem lenne szabad elterelni a figyelmet a szexuális kizsákmányolás áldozatává vált lányokra fókuszáló további kutatásokról, érdekképviseltről és támogatásról, az is egyértelmű, hogy szükség van a más nemi identitású gyerekek szexuális kizsákmányolására fókuszáló nagyobb érdekképviselőre, megértésre és magas színvonalú, bizonyítékokon alapuló kutatásra. Ezek ugyanis elősegítik a gyerekekkel folytatott, megelőzést célzó és a szükségleteikre reagáló munka tudományos megalapozottságát.

A Global Boys' Initiative

Mivel ritkák a fiúk szükségleteit azonosító, illetve azok kielégítését célzó programok, a fiúk szexuális kizsákmányolásának széles körű feltárása céljából az ECPAT International elindította a

- 1 Office of the Special Representative of the Secretary General on VAC. (2019, July). [Keeping the Promise: Ending Violence against Children by 2030](#). New York: United Nations.
- 2 ECPAT International. (2020). [Summary paper: Sexual Exploitation of Children in Travel and Tourism](#). ECPAT International: Bangkok. 4.
- 3 The Economist Intelligence Unit. (2018). [Methodology paper Out of the Shadows: Shining light on the response to child sexual abuse and exploitation – a 40-country benchmarking index](#), London: The Economist Intelligence Unit. 3.
- 4 Josenhans, V., Kavenagh, M., Smith, S., & Wekerle, C. (2020). [Gender, rights, and responsibilities: the need for a global analysis of the sexual exploitation of boys](#). *Child Abuse and Neglect* 110 (1).
- 5 Davis, J. and Miles, G. (2019). ["They Shamed Me": An Exploratory Study on the Vulnerabilities of Street-Involved Boys to Sexual Exploitation in Manila, Philippines](#).
- 6 Josenhans, V., Kavenagh, M., Smith, S., & Wekerle, C. (2020). [Gender, rights, and responsibilities: the need for a global analysis of the sexual exploitation of boys](#). *Child Abuse and Neglect* 110 (1).

Global Boys' Initiative programot. Az ECPAT a tagszervezeteinek globális hálózatát is bevonta a fiúkra fókuszáló kutatásokba. A Global Boys' Initiative keretében az ECPAT 2020-ban és 2021-ben a világ 10 országában kezdett kutatási projektsorozatba. Ezek célja az volt, hogy segítsen megérteni a fiúkat érintő szexuális kizsákmányolás lényegét, azt, hogy milyen tényezők vezetnek sérülékenységekhez és a megnövekedett kockázatokhoz, továbbá, hogy milyen szükségleteik vannak a megelőzési, a védelmi és a támogató szolgáltatások terén. A kutatás kezdeti fázisát a SIDA finanszírozta, amelynek köszönhetően az ECPAT International titkársága, a nemzeti ECPAT tagszervezetekkel együttműködve elsődleges kutatásokat tudott lefolytatni.

Ez a jelentés

A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány⁷ 2015 óta dolgozik azért, hogy felhívja a figyelmet a gyermekjogokra Magyarországon, és aktívan közreműködik a gyerekek szexuális kizsákmányolásának megelőzésében és kezelésében. Az alapítvány 2020 márciusa óta tagja az ECPAT International globális hálózatának. Az alapítvány 2020-ban és 2021-ben az ECPAT International titkárságával együttműködve vezette a fiúk szexuális kizsákmányolására fókuszáló, úttörő kutatási projekt magyarországi megvalósítását, amelynek eredményeit ez a jelentés rögzíti.

A magyarországi projekt a következő tevékenységeket foglalta magában:

- Olyan magyarországi – a szolgáltatási ágazatba tartozó, a szociális vagy gyermekvédelmi ellátás frontvonalában dolgozó – szakemberek kérdőíves felmérése, akik a közvetlenül kerülnek kapcsolatba szexuális kizsákmányolást vagy bántalmazást átélt fiúkkal.
- "Túlélő beszélgetések"⁸ lefolytatása olyan fiatal férfiakkal, akik gyerekkorukban szexuális kizsákmányolást éltek át – feltárva a nemi normákkal, a támogatás kérésével és az ahhoz való hozzájutással, illetve a szolgáltatások színvonalával kapcsolatos tapasztalataikat és meglátásaikat, valamint a pozitív változashoz szükséges javaslatokat.
- A gyerekek – különösen a fiúk – szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét biztosító magyar jogszabályi háttér elemzése.

A jelentés célja, hogy azonosítsa a meglévő erősségeket és a fejlesztésre szoruló területeket, továbbá hogy a leírt eredmények hozzájáruljanak a szolgáltatások javításához, biztosítsák a nemek közötti egyenlőség érvényesülését, és azt, hogy ezek a szolgáltatások nemüktől függetlenül minden gyerek számára elérhetőek legyenek. Remélhetőleg az eredmények jelentősen elősegítik a szexuális kizsákmányolást és bántalmazást átélt fiúkat körülvevő megbélyegzés és tabuk magyarországi ledöntését. A jelentés bizonyítékokon alapuló egyértelmű és végrehajtható ajánlásokat is tartalmaz.

⁷ Lásd: [Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány](#) Weboldal

⁸ Magyarországon a szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélt gyerekekre legtöbbször az 'áldozat' kifejezést használjuk. Ezen azonban szeretnénk változtatni mivel azt megbélyegzőnek és determinálóknak érezzük mi is és az érintett gyerekek, felnőttek is. Ennek megfelelően a jelentés során, a nemzetközi környezetben már elterjedt, 'survivor' vagyis túlélő kifejezést fogjuk használni.

MAGYARORSZÁGI KÖRNYEZET

Magyarország Közép-Európában fekszik, lakossága közel 10 millió fő, amelynek 16,9 százaléka 18 év alatti gyerek.⁹ Eddig ugyan kevés olyan célzott és széles körű kutatás zajlott, amely a fiúk szexuális kizsákmányolására és bántalmazására fókuszált, de ezek számos olyan tényezőt azonosítottak, amelyek hozzájárulnak a fiúgyerekek áldozattá válásához. A kutatások rávilágítottak arra, hogy a szegénység növeli a gyerekek szexuális kizsákmányolásával szembeni sérülékenységet,¹⁰ 2019-ben a 0–16 éves magyar gyerekek 21,6%-át fenyegette a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés kockázata,¹¹ és az is kiderült, hogy a roma gyerekek nagyobb kockázatnak vannak kitéve, mint mások. Egy 2015-ben, Magyarországon végzett kutatás arra is rámutat, hogy a szexuális kizsákmányolás áldozatainak kábítószerrel való visszaélése és szerhasználata a szexuális kizsákmányolás oka és következménye is lehet.¹²

Az állami gondozási intézmények világszerte összefüggésbe hozhatók az emberkereskedelem kockázatával, valamint mind a fiú-, mind a lánygyerekek szexuális kizsákmányolás céljából történő toborzásával.¹³ 2019-es adatok szerint több mint 20 ezer gyerek él gyermekvédelmi szakellátásban.¹⁴ A roma gyerekek esetében a szociális ellátórendszer gyakrabban avatkozik be, mint egyéb helyzetekben, és aránytalanul sok gyerek kerül családjától elszakítva állami gondozásba.¹⁵ Azon kevés magyarországi szexuális kizsákmányolással kapcsolatos tanulmány egyike,

amelyben fiúk is szerepeltek, rámutatott arra, hogy vannak fiúk akiket prostitúciós célokra használtak ki, és felhívta a figyelmet azokra az esetekre, amikor állami gondozásban élő fiatalabb fiúkat idősebb kortársaik toboroztak hasonló célra.¹⁶ Magyarországon a gyermekotthonokban a gyerekek csekély felügyelet és ellenőrzés mellett kapcsolatba léphetnek a közösség többi, intézményen kívüli tagjával, de annak ellenére, hogy ez a "nyitott ajtó" megközelítés jó szándékú, kockázatokat is rejt magában. Olyan eseteket is leírtak, amikor a bentlakásos létesítmények alkalmazottai részt vettek a szexuális kizsákmányolás elősegítésében.¹⁷ Ombudsmani vizsgálatok 2011-ben¹⁸ és 2019-ben¹⁹ rávilágítottak ezekre a körülményekre, így ezek néhány kormányzati válaszhoz – konkrét jogi szabályozáshoz és oktatási programok indításához – vezettek.

A magyarországi bűnügyi statisztikák is megerősítik azt, hogy a fiúk is szexuális bűncselekmények áldozataivá válhatnak, bár ezek nagyon alacsony számokat mutatnak. Ezt azonban nem szabad feltétlenül alacsony előfordulásnak tekinteni, mivel ez az alacsony szám azt is tükrözheti, hogy a fiúkat érintő esetekben nagyobb a látencia, ők nehezebben beszélnek a történekről vagy kérnek segítséget, így ezek az ügyek kisebb valószínűséggel kerülnek napvilágra. 2020-ban a hivatalos bűnügyi statisztikákban 102 fiút regisztráltak szexuális bántalmazás és a kizsákmányolás különböző

9 UNICEF. (2019). *Gyerekek helyzete a világban 2019: gyerekek, élelmiszer és táplálás* UNICEF, New York. 193. oldal

10 ECPAT International. (2016). *Erő, Büntetlenség és Anonimitás* 43. oldal

11 EUROSTAT. (2019). *A szegénység vagy társadalmi kirekesztés kockázatának kitett személyek életkor és nem szerint*

12 Baracsi Kitti, Katona Noémi, Sebhelyi Viktória, Vidra Zsuzsanna. (2015). *Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldulás és zsebtolvajlásra kényszerítés* 176. oldal

13 LUMOS Foundation. (2020). *Repedések a rendszerben: Gyermekkereskedelem az európai intézményi ellátás keretében* Lumos Foundation.

14 A *Központi Statisztikai Hivatal* adatai szerint 2019-ben a gyermekvédelmi szakellátásban részesülő kiskorúak (gyermekotthonokban vagy nevelőszülőknél) élő gyermekek száma meghaladta a 20 ezret, 10 802 fiú és 10 074 lány élt különleges gyermekvédelmi gondoskodásban.

15 Király Kinga Júlia, Bernáth Gábor és Setét Jenő. (2021). *Romák Magyarországon: A diszkrimináció kihívásai*.

16 Baracsi Kitti, Katona Noémi, Sebhelyi Viktória, Vidra Zsuzsanna. (2015). *Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldulás és zsebtolvajlásra kényszerítés* Budapest: Central European University.

17 Baracsi Kitti, Katona Noémi, Sebhelyi Viktória, Vidra Zsuzsanna. (2015). *Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldulás és zsebtolvajlásra kényszerítés* Budapest: Central European University. 69. oldal

18 AJBH. (2011). *Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-2031/2011. ügyben*

19 AJBH. (2019). *Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-1485/2018. ügyben*

formáinak áldozataként, és mindössze hat fiút azonosítottak prostitúciós célú kizsákmányolás áldozataként.²⁰ Az Áldozatsegítő Központ adatai szerint²¹ ugyanabban az évben mindössze hét fiú kapott pénzügyi vagy másfajta támogatást az Áldozatsegítő Központtól.²² Tekintettel arra, hogy a szexuális kizsákmányolás és a bántalmazás áldozataivá vált gyerekek kis hányada tesz feljelentést a hatóságoknál, az érintett gyerekek száma valószínűleg sokkal magasabb, mint amit a hivatalos bűnügyi statisztika mutat.

Egy Magyarországon végzett 2019-es felmérés rávilágított arra, hogy a fiúk sebezhetőbbek az internetes vagy az online szexuális kizsákmányolással szemben. A kutatás során kiderült, hogy a fiúk gyakrabban reagálnak chatbeszélgetésekben szexuális tartalmú képek készítésének kérésére, mint a lányok.²³ Míg 2020-ban mindössze 24 magyar fiúáldozat szerepel az online szexuális kizsákmányolásra vonatkozó hivatalos bűnügyi statisztikákban,²⁴ a globális trendek azt mutatják, hogy az online tér növekvő kockázatokat rejt a gyerekek számára.²⁵ A COVID-19-járvány miatti korlátozások – amelyek ideje alatt az iskolabezárások és az otthoni bezártság egyet jelentett az interneten töltött idő növekedésével – globális szinten növelhették a gyerekek online kockázatoknak való kitettségét. Ez alól Magyarország sem volt kivétel.²⁶

A keleti-mediterrán migrációs útvonal Magyarországon halad át. Becslések szerint a Közel-Keletről, Nyugat- és Dél-Ázsiából, valamint Északkelet-Afrikából 2015 óta másfél millióan utaztak ezen az útvonalon azért, hogy az EU-ba lépjenek és menedékkérelmet terjesszenek elő, vagy hivatalos bevándorlási státusz nélkül

az Unió területén maradjanak.²⁷ Korábban már azonosították, hogy az európai migrációs válság idején a kísérő nélküli kiskorúak szinte kizárólag fiúk voltak, valószínűleg annak a nemi sztereotípiának köszönhetően, hogy a fiatal férfiak és fiúk képesek "gondoskodni magukról".²⁸ Bár Magyarországon nem állnak rendelkezésre adatok a szexuális kizsákmányolással érintett migráns gyerekekről, a kísérő nélküli kiskorú fiúk fokozott kiszolgáltatottsága miatt nagy a kockázata annak, hogy szexuális kizsákmányolás áldozatává válnak, egyrészt mert így pénzt kereshetnek a túlélésért, másrészt hogy a csempészeknek fizessenek a további utaztatásukért.

Biztató, hogy a magyar jogszabályok egyenlő védelmet nyújtanak a fiúknak és a lányoknak, illetve az is, hogy az elmúlt időszakban több törvénymódosítás (bővebben lásd a jogszabályi környezet elemzéséről szóló bekezdésekben) is született annak érdekében, hogy a szexuális kizsákmányolás áldozatai szélesebb körű védelmet élvezzenek. Mindezek ellenére több nehézség is azonosítható a gyerekek prostitúcióban történő kizsákmányolásával kapcsolatos és a szexuális célú gyermekkereskedelemre vonatkozó bűncselekményeknél. Ezek közé tartozik a gyerekek prostitúció céljából történő megszerzése és a szexuális célú gyermekkereskedelem bűncselekményi tényállásai közötti különbségtétel – ez az elhatárolási probléma többször vezetett már nehézségekhez a vádemelési szakban –, amely nehézség vélhetőleg még jobban felerősödik, ha fiúkra alkalmazzák, mivel a nemspecifikus felfogás gyakran figyelmen kívül hagyja a fiúk áldozattá válásának realitását, és őket inkább bűnözőknek és bűnelkövetőknek tekintik, mint áldozatoknak.²⁹

20 Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (2020). [‘Gyermekprostitúció’ kihasználása.](#)

21 Igazságügyi Minisztérium. (2021). Közérdekű adatigénylés a szexuális bántalmazás és kizsákmányolás gyermekáldozatainak nyújtott támogatásról.

22 Meg kell jegyezni, hogy azok a fiúk, akik az Áldozatsegítő Központtól pénzügyi vagy egyéb támogatást kaptak, nem feltétlenül szerepelnek a hivatalos bűnügyi statisztikákban, mivel a gyerekek számára nem szükséges ítélet vagy bírósági határozat ahhoz, hogy hozzáférjenek ezekhez a szolgáltatásokhoz. Ugyanakkor a gyerekek többnyire nem tudnak ezekről a szolgáltatásokról, ezért éppen azok a gyerekek, akik igénybe vehetnék ezeket, gyakran azért nem élnek ezzel a lehetőséggel, mert nem is tudnak a létezésükről.

23 BeSocial. (2019). [Magyar Tinik a Neten.](#)

24 Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika. (2020). [‘Gyermekpornográfia’.](#)

25 ECPAT International. (2020). [Összefoglaló tanulmány: A gyermekek online szexuális kizsákmányolása](#)

26 INTERPOL. (2020). [Fenyegetések és Tendenciák: Az INTERPOL jelentése kiemeli a COVID-19 hatását a gyermekek szexuális zaklatására](#)

27 Healy, C. (2019). [Az erő a folytatáshoz: Rugalmasság és sebezhetőség az emberkereskedelemmel és más visszaélésekkel szemben az Európába tartó migrációs útvonalakon utazó emberek körében - Tájékoztató Dokumentum.](#) 30. oldal

28 ECPAT International. (2020). [Összefoglaló tanulmány: A gyermekek prostitúcióban történő szexuális kizsákmányolása](#) 8. oldal

29 Josenhans, V; Kavenagh, M; Smith, S; Wekerle, C. (2020). [Nemek, jogok és felelősségek: A fiúk szexuális kizsákmányolásának globális elemzésének szükségessége](#) 4. oldal

A gyerekek elleni szexuális bántalmazás és kizsákmányolás kezelésének jelenlegi megoldásai számos rendszerszintű kihívást rejtenek magukban. Magyarország gyermekvédelmi törvénye kijelöl egy jelző rendszert, amely többek közt az egészségügy, a háziorvosi ellátás, a rendőrség, az oktatási intézmények, a gyermekjóléti intézmények és a gyámhatóság dolgozóit foglalja magában, akik mindannyian felelősek a gyerekek szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos bűncselekmények azonosításáért, illetve az illetékes hatóságok felé történő jelzéséért.³⁰ A jelzőrendszer azonban messze nem sikeres és nem hatékony az információhiány, illetve a tagok által érzékelt hiányosságok miatt, nehézséget okoz továbbá a folyamatos szakemberhiány és az esetek magas száma is. Az intézmények nem rendelkeznek a szexuális vagy egyéb célú gyermekkereskedelem megelőzéséhez és felismeréséhez szükséges erőforrásokkal, kapacitással és ismeretekkel.³¹ Emiatt sok esetet nem is tudják ezeket azonosítani, így az szakemberek továbbra is nehezen tudnak megfelelő segítséget nyújtani a veszélyeztetett gyerekeknek.³² A 2021-es amerikai Emberkereskedelemről Szóló Jelentés (Trafficking in Persons Report) azt is megállapította, hogy a túlélőknek nyújtott szolgáltatások szűkösek, koordinálatlanok és nem megfelelőek.³³

A jelenlegi magyarországi politikai környezet elutasító a sokszínű szexuális irányultságú és nemi identitású, SOGIE (Sexual Orientation and Gender Identity and Expression) közösséggel szemben. 2020-ban a magyar alaptörvényt úgy módosították, hogy az kifejezetten kimondja, hogy "az anya nő, az apa férfi".³⁴ A magyar Parlament 2021 júniusában megszavazta azt a jogszabályt, amely szigorítja a gyerekek ellen elkövetett szexuális bűncselekményekért kiszabható büntetéseket. Néhány nappal a zárószavazás előtt azonban a kormánypárt olyan rendelkezésekkel egészítette ki a törvényt, amelyek tiltják a különböző szexuális irányultságú vagy nemi identitású emberekkel kapcsolatos egyes kérdések nyilvános megvitatását, illetve a médiában való

megjelenítését 18 év alatti gyermekek számára. A törvény kritikusai komoly aggodalmakat fogalmaztak meg azzal kapcsolatban, hogy a jogszabálycsomag árthat a sokszínű SOGIE közösségnek, többek között amiatt is, hogy a két téma egy törvényben való szabályozása a közbeszédben a sokszínű szexualitású embereket a gyerekek elleni szexuális bűncselekményekkel hozza összefüggésbe.³⁵ Ráadásul ez a politika által gerjesztett ellenséges környezet hozzájárul ahhoz, hogy a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás áldozatául esett fiúk nehezebben számolnak be a velük történekről – különösen, ha az érintett elkövető férfi –, mivel tartanak attól, hogy az áldozatokat melegen tartják (függetlenül a szexualitásuktól).

Magyarországon jelen van egy olyan káros társadalmi nézete is, amely szerint a gyerekeket érintő szexuális kizsákmányolási és bántalmazási esetek a fiúk homoszexualitásának kifejeződéseként értékelendők, és emiatt a társadalomnak nem feladata az áldozatok támogatása, segítése.

NEMZETKÖZI ÉS REGIONÁLIS KÖTELEZETTSÉGVÁLLALÁSOK

Magyarország tanúsította a gyerekek jogainak védelme iránti elkötelezettségét azáltal, hogy a gyerekek szexuális kizsákmányolással szembeni védelme érdekében számos nemzetközi és regionális egyezményt és dokumentumot ratifikált. Magyarország 1991-ben ratifikálta az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) Gyermekjogi Egyezményét (CRC),³⁶ amely a gyerekek jogainak megóvását és védelmét biztosító legfontosabb nemzetközi dokumentum. Ez az egyezmény az elsődleges nemzetközi egyezmény, amely a gyerekek szexuális bántalmazással és kizsákmányolással szembeni védelmére vonatkozó rendelkezéseket tartalmaz. A szexuális kizsákmányolás céljából történő gyermekkereskedelemre, valamint a szexuális

30 Magyar Országgyűlés. (1997). 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról. 117. §

31 Baracsi Kitti, Katona Noémi, Sebhelyi Viktória, Vidra Zsuzsanna. (2015). *Gyermekkereskedelem Magyarországon: Szexuális kizsákmányolás, koldulás és zsebtolvajlásra kényszerítés* Budapest: Central European University

32 ECPAT International és Hinalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). *Ecpat Országjelentés: Magyarország* Bangkok: ECPAT International.

33 USA Külügyminisztérium. (2021). *Emberkereskedelemről szóló jelentés: Magyarország*

34 Magyar Országgyűlés. (2011). *Magyarország Alaptörvénye* L cikk (1).

35 Human Rights Watch. (2021). *A politikai homofóbia felerősödik*

36 Egyesült Nemzetek Szervezete. (1989). *Egyezmény a gyermek jogairól*

bántalmazás és kizsákmányolás egyéb formáival kapcsolatos növekvő aggodalomra válaszul 2000-ben elfogadták a Gyermekjogi egyezményhez csatolt, a gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló fakultatív jegyzőkönyvet (OPSC).³⁷

Magyarország ezt a dokumentumot 2010-ben ratifikálta, ezzel hangsúlyozva, hogy továbbra is részt vesz a gyerekek szexuális kizsákmányolására adott nemzetközi válaszlépésekben.

Magyarország legutóbb 2020-ban tett jelentést a Gyermekjogi Bizottságnak a CRC és az OPSC országos szintű végrehajtásáról. Bár a Bizottság észrevételeiben nem tett kifejezetten a fiúkkal kapcsolatos ajánlásokat, felszólította Magyarországot, hogy módosítsa a Büntető Törvénykönyvet annak érdekében, hogy a szexuális erőszakkal szembeni fokozott védelmet kiterjessze minden 18 év alatti személyre, a gyerekek szexuális kizsákmányolásának megelőzése és kezelése érdekében biztosítsa átfogó stratégiák és koordinációs mechanizmusok kidolgozását, valamint végezzen több kutatást ezen bűncselekmények azonosítására és annak gyermekvédelmi kezelésére vonatkozóan.³⁸

Magyarország még nem ratifikálta a CRC kommunikációs eljárásról szóló fakultatív jegyzőkönyvét, amely kifejezetten elismeri, hogy a gyerekeknek joguk van a részükre elérhető nemzetközi védelmi mechanizmusokhoz fordulni, ha a nemzeti mechanizmusok nem képesek hatékonyan kezelni az ellenük elkövetett jogsértéseket.³⁹ 2019-ben az Ombudsman megkeresésére az Emberi Erőforrások Minisztériumának család- és ifjúságügyért felelős államtitkára jelezte, hogy megkezdődött a jegyzőkönyvhöz való csatlakozás előkészítése.⁴⁰ E jelentés írásakor a jegyzőkönyvet továbbra sem ratifikálták, és nem állnak rendelkezésre friss információk a ratifikálási folyamatokról.

A CRC-n és jegyzőkönyvein túl számos olyan dokumentum létezik, amelyet a nemzetközi közösség a gyerekek szexuális kizsákmányolással és bántalmazással szembeni védelme érdekében fogadott el. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet 182. számú, a gyermekmunka legrosszabb formáinak tilalmáról és a gyermekmunka megszüntetésére irányuló azonnali intézkedésekről szóló egyezményét (182. számú ILO-egyezmény)⁴¹ Magyarország 2000-ben ratifikálta, az Emberkereskedelem, különösen a nők és a gyermekek kereskedelmének megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni ENSZ-egyezményt kiegészítő jegyzőkönyvet (ENSZ emberkereskedelemtől szóló jegyzőkönyv)⁴² pedig 2006-ban. Ezen dokumentumok ratifikálásával, valamint hatékony végrehajtásuk és érvényesítésük biztosításának vállalásával Magyarország kinyilvánította, hogy jogszabályi intézkedéseket fogad el a gyerekek szexuális kizsákmányolásának hatékony tiltása érdekében. Az Európai Unió tagjaként Magyarország 2004-óta regionális szinten is aktív és elkötelezett a gyerekek szexuális bántalmazással szembeni védelme iránt, és számos olyan fontos dokumentumot ratifikált, amelyek a gyerekek szexuális kizsákmányolására adott regionális válaszlépések gerincét képezik. Ez magában foglalta az Európa Tanács 2013. április 4-i, az emberkereskedelem elleni fellépésről szóló egyezményét⁴³, amely azt mutatja, hogy az ország elkötelezett az emberkereskedelem elleni küzdelem mellett, valamint kész tenni az emberkereskedelem valamennyi áldozatának emberi jogainak védelméért, illetve egyértelművé teszi a számukra elérhető átfogó segítség biztosítására irányuló szándékot. Ezen túlmenően Magyarország 2003. december 4-én ratifikálta az Európa Tanács számítógépes bűnözésről szóló egyezményét (Budapesti Egyezmény).⁴⁴ Ez az egyezmény felsorolja a gyerekek online szexuális bántalmazását megvalósító bűncselekményeket,

37 ENSZ Közgyűlés. (2000. május 25). [Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the sale of children, child prostitution and child pornography.](#)

38 ENSZ Gyermekjogi Bizottsága. (2020). [Magyarország hatodik időszakos jelentésére vonatkozó záró, CRC/C/HUN/CO/6.](#)

39 ENSZ Közgyűlés. (2011). [Fakultatív jegyzőkönyv a Gyermekjogi Egyezmény kommunikációs eljárásáról.](#) UN Doc. A/RES/66/138.

40 AJBH. (n.d.). [Az Ombudsman kezdeményezése nyomán megkezdődött a Gyermekjogi Egyezmény panasztételi kiegészítő jegyzőkönyvéhez való csatlakozás kormányzati döntésének előkészítése](#)

41 Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. (1999). 182. sz. Egyezmény a gyermekmunka legrosszabb formáinak betiltásáról és felszámolására irányuló azonnali lépésekről. (1999).

42 ENSZ Menekültügyi Főbiztos. (2000). [Az emberkereskedelem, különösen a nők és a gyermekkereskedelem megelőzéséről, visszaszorításáról és büntetéséről szóló jegyzőkönyv az ENSZ transznacionális szervezett bűnözés elleni egyezményének jegyzőkönyve.](#)

43 Európa Tanács. (2005). [Egyezmény az emberkereskedelem elleni fellépésről.](#)

44 Európa Tanács. (2001). [Egyezmény a számítógépes bűnözésről.](#)

és a ratifikálása hangsúlyozza, hogy Magyarország elkötelezett abban, hogy megvédi a gyerekeket az őket fenyegető online veszélyektől. Végül Magyarország 2015. augusztus 3-án ratifikálta Magyarország az Európa Tanács gyermekek szexuális kizsákmányolása és szexuális visszaélése elleni védelméről szóló egyezményét (Lanzarote

Egyezmény).⁴⁵ Ezzel Magyarország elismerte, hogy a gyerekek szexuális kizsákmányolásának és szexuális bántalmazásának valamennyi formája elleni küzdelem során a megelőző, a preventív, a védelmi és a büntetőjogi szempontokra egyaránt összpontosítani kell.

⁴⁵ Európa Tanács. (2007). *Az Európa Tanács Egyezménye a gyermekek védelméről a szexuális kizsákmányolás és a szexuális bántalmazás ellen.*

MÓDSZERTAN

KUTATÁSI MÓDSZEREK

A magyarországi kutatás fő célja az volt, hogy tapasztalatokat és ismereteket szerezzünk a fiúk szexuális kizsákmányolásáról. Az új, elsődleges adatok megszerzése érdekében a módszertan magában foglalta a szociális és gyermekvédelmi szolgáltatások frontvonalában dolgozó, gyerekekkel közvetlenül kapcsolatba kerülő segítő szakemberek kvantitatív és kvalitatív elemeket egyaránt tartalmazó felmérését, a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás által érintett fiatal férfiakkal folytatott kvalitatív túlélő beszélgetéseket, valamint a gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával kapcsolatos nemzeti jogi szabályozás elemzését.

A közvetlen segítő szakemberek körében végzett felmérés

A közvetlen segítő szakemberek kérdőíves felmérésének a célja, hogy feltérképezze a magyarországi fiúk számára elérhető, szexuális kizsákmányolással és bántalmazással kapcsolatos segítő szolgáltatások elérhetőségét, minőségét és hatékonyságát. A felmérés eredményei azonosítják az erősségeket, illetve a fejlesztendő területeket, és alátámasztják a szolgáltatásfejlesztésre, valamint a készségek és ismeretek fejlesztésével kapcsolatos képzésekre vonatkozó ajánlásokat.

Magyarázat

A közvetlen segítő szakemberek körében végzett felméréseket egyre gyakrabban használják kutatási eszközként, hogy megismerjék a szociális támogatási rendszerek hatékonyságát. Ezeket a felméréseket leggyakrabban az egészségügyi⁴⁶ szakemberek és a szociális munkások⁴⁷ használják

a szolgáltatások hatékonyságának mérésére és a közkiadások hatékonyságának vizsgálatára.

A szexuális kizsákmányolásnak és visszaélésnek kitett gyerekek szociális támogatása általában a gyermekvédelem tágabb összefüggésében történik. Ezért kidolgoztunk és elvégeztünk egy felmérést a gyermekvédelemben dolgozók és a gyerekekkel legnagyobb valószínűséggel kapcsolatba kerülő személyek körében. A felmérés feltárta a kitöltők fiúk szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos nézeteit, a segítő szolgáltatásokhoz való hozzáféréssel kapcsolatos tényezőket, a fiúkat támogató szolgáltatások minőségével és hatékonyságával kapcsolatos véleményeket, valamint a gyerekekkel végzett közvetlen munkájuk jellegével kapcsolatos részleteket.

Minta

A magyarországi gyermekvédelmi segítő szolgáltatásokat nyújtó szervezeteket a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány azonosította. Bár a kutatás fókuszában a fiúk álltak, összességében nagyon kevés szolgáltatás fókuszál csak erre a társadalmi csoportra, ezért a minta a gyerekek szexuális bántalmazásának vagy kizsákmányolásának bármilyen formájával foglalkozó segítő szakemberek széles körét tartalmazza. A potenciális résztvevők azonosítását követően a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány felmérést végző munkatársai felvették velük a kapcsolatot, hogy elmagyarázzák nekik a felmérést, és felkérjék őket a részvételre. A kérdőív kitöltői között olyan személyek szerepeltek, akik elmúltak 18 évesek, legalább 12 hónapot dolgoztak a szociális munka, a pszichológia, az orvostudomány vagy a szociális ellátás területén, és közvetlenül, önállóan is foglalkoztak – gyerekeket is érintő – ügyeikkel.

46 Magadzire, P M et al. (2014. november): [Frontline health workers as brokers: provider perceptions, experiences and mitigating strategies to improve access to essential medicines in South Africa.](#)

47 Sadeghi, T and Fekjaer, S. (2018): [Frontline workers' competency in activation work.](#) International Journal of Social Welfare. 77–88; Netsayi, M. (2019): [Perceptions of frontline social workers on their contribution's agenda for social work and social development.](#)

Az általuk az elmúlt évben intézett ügyek között kellett lennie néhány gyerekek szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos esetnek is.

A minta a célnak megfelelően került meghatározásra, így az nem reprezentatív a magyarországi közvetlen segítő szakemberek teljes létszámára nézve. Azok a szervezetek, ahol a mintában szereplő szakemberek dolgoznak, többnyire városi székhelyűek voltak, bár az ilyen szociális segítő szolgáltatások egyébként is inkább a nagyobb népsűrűségű városi területeken koncentrálódnak. A szolgáltatások elérhetőségének e potenciális földrajzi korlátait a későbbiekben tárgyalt adatok tárják fel. Ezen túlmenően a mintatervbe különböző típusú segítő szolgáltatásokat nyújtó szakemberek kerültek.

A felmérést teljes körűen összesen 33 olyan magyarországi, közvetlen segítő szakember töltötte ki, akik jelenleg a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás gyermekkorú áldozatainak nyújtanak segítő szolgáltatásokat. További három, részlegesen kitöltött kérdőív adatait is elemeztük, mivel ezekben a kérdések több mint 80%-át megválaszolták.

A felmérés

Az önálló kitöltésen alapuló online eszközök (a felmérés linkjének elküldése e-mailben) közismerten alacsony részvételi arányt eredményeznek. Ezért a tervezés során a személyes lebonyolítás mellett döntöttünk, bár online eszköz útján. A Hintalovon felmérést lebonyolító munkatársai időpontokat egyeztettek a részvételt vállaló szakemberekkel, hogy elmagyarázzák a bejegyzési eljárást és segítsenek a felmérés online linken keresztül történő lebonyolításában. A COVID-19 miatti korlátozások azonban limitálták a személyes adatfelvétel lehetőségét, ezért az egyeztetési szakaszt főként telefonbeszélgetések útján vagy virtuálisan végezték, miközben a felmérést vezető munkatársak elérhetőek maradtak a chat-alkalmazásokon vagy telefonon keresztül, hogy támogatást és hibaelhárítást nyújtsanak, miközben a résztvevő kitöltötte a felmérést. Az adatgyűjtésre 2021 áprilisában és májusában került sor.

Az online felmérés 121 feleletválasztós és rövid nyitott kérdésből állt, amely a Global

Boys Initiative irányító bizottságával folytatott konzultációkat követően eredetileg angol nyelven készült el. A felmérés tervezetét ezután magyar nyelvre fordították, majd az ECPAT International és a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány együttműködésével felülvizsgálták, és a helyi viszonyokra adaptálták azt, majd kísérleti jelleggel tesztelték néhány helyi szociális segítő munkatárs bevonásával.

Az elemzés

Az adatgyűjtést követően került sor az adatok megtisztítására, és a nyílt végű kérdésekre adott válaszok angolra történő fordítására. A felmérés során kapott adatokat Google Sheets segítségével létrehozott egyedi elemzési keretrendszerbe integráltuk. Ezt követően további elemzést végeztünk az adatokból származó kritikus témák és minták alapján. Ezt követően a keretrendszerhez kvalitatív elemzési komponenseket adtunk, és tematikus elemzéseket végeztünk minden egyes változóra vonatkozóan. Az elemzést és az írásos anyag elkészítését két, a fiúk és a férfiak sebezhetőségére szakosodott nemzetközi szakértő végezte.

Az eredményekben a kvantitatív és kvalitatív témákat és mintákat, közvetlen idézetekkel illusztrálva a kvantitatív adatokból származó domináns narratívákkal tárjuk fel, valamint (ahol rendelkezésre állnak) alkalmanként bemutatjuk az eltérő meglátásokat is. Az elemzés során ügyeltünk arra, hogy ne mutassunk be olyan kvalitatív válaszokat, amelyek alapján a résztvevőket azonosítani lehet. Az elemzők az elemzés befejezését követően konzultáltak a Hintalovon Alapítvánnyal a további meglátások feltárása és a megállapítások megerősítése érdekében.

Meg kell jegyezni, hogy az adatok statisztikailag nem reprezentatívak az összes magyarországi közvetlen segítő szakember tapasztalata tekintetében, azonban az itt közölt becslések, vélemények és tapasztalatok értékes betekintést nyújtanak egy kevésbé kutatott területbe, és bepillantást engednek a szexuális kizsákmányolásnak és bántalmazásnak kitett fiúk számára elérhető, szociális segítséghez való hozzáférés magyarországi helyzetébe és minőségébe. A felmérés során, a nyitott kérdéseknél számos résztvevő további

megfigyeléseket és szemléltető történetet osztott meg, amelyek további kihívásokat, valamint potenciális cselekvési és előrelépési lehetőségeket vetettek fel ezen a területen.

Túlélő beszélgetések

Ezek a beszélgetések a gyermekkori szexuális kizsákmányolás és bántalmazás férfi túlélői által megtapasztaltak korlátozott ismeretére próbáltak építeni, beleértve a támogatáshoz való hozzájutás területén szerzett tapasztalataikat, a nemi normák életüket befolyásoló hatását, és a segítség keresésével és fogadásával kapcsolatos tapasztalataikat. A beszélgetések további célja volt, hogy felmérjék a meglévő szolgáltatások minőségével és hatékonyságával kapcsolatos megítélésüket, és javaslatokat gyűjtöttek össze ezek fejlesztésére.

Magyarázat

Az ECPAT International figyelembe veszi azt, hogy a gyermekkori szexuális kizsákmányolás túlélőinek kutatásba történő bevonása jelentős körültekintést igényel, és a tervezés során az etikai megfontolások széles körét kell figyelembe venni.⁴⁸ Emellett nagy jelentőséget tulajdonít annak, hogy a túlélőknek lehetőségük legyen biztonságosan, aktívan és érdemben részt venni az őket mélyen érintő kérdések megvitatásában. "Ha a gyerekek bevonásával végzett kutatások biztosítják a fenti körülményeket, azzal egyrészt megvalósul a gyerekek részvételhez való joga, hiszen lehetővé válik, hogy a gyerekek hallassák a hangjukat, másrészt a hallgatás kultúrája is megkérdőjeleződik, amelyben a bántalmazás virágzik – ha azt körültekintően végzik, úgy hogy a gyerekek ne szenvedjenek kárt."⁴⁹ Ez ennek a kutatási tevékenységnek a vezérlő elve – a túlélők középpontba állítása, akik saját maguk rendelkeznek saját tapasztalataik megosztásával, az általuk meghatározott feltételeik szerint.

Annak biztosítása érdekében, hogy a férfi túlélőket érdemben bevonjuk a kutatási projektbe, az ECPAT International átfogó, résztvevőközpontú, etikailag megalapozott és traumainformált megközelítést dolgozott ki olyan nemzetközileg elismert szakértők segítségével,

akik széles körű tapasztalattal rendelkeztek a szexuális bántalmazás és kizsákmányolás férfi túlélőivel végzett munkában. A "beszélgetések" arra irányultak, hogy párbeszédet folytassunk a fiatal férfi túlélőkkel a számukra fontos kérdésekről, és személyközpontú, etikus, figyelmes és pszichológiailag biztonságos tevékenységek révén feltárják a megélt tapasztalataikat.

Az ECPAT International nagy jelentőséget tulajdonít a tagszervezeteinek a globális hálózatán belüli partnerségekre. Elkötelezetten támogatja az együttműködést, a közös képzéseket és a szakemberek fejlesztését. Ezért a tanulási igények felmérését követően az ECPAT International szakértői képzést és technikai támogatást nyújtottak a Hintalovon csapatának. Több hónapon keresztül online találkozók sorozata zajlott le, amelyek során a szakértők különböző tevékenységek és gyakorlatok útján érzékenyítették a csapatot a szexuális kizsákmányolást gyermekkorban átélt férfiakkal való munka kulcskérdéseire. A szakértők és a magyar csapat egy sor eszközt és gyakorlatot dolgozott ki annak érdekében, hogy a résztvevőket aktívan be tudják vonni a beszélgetésekbe.

Minta

A Hintalovon munkatársai komoly erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy találjanak 10 olyan résztvevőt, akik megfeleltek a kiválasztási kritériumoknak, mint például a pszichoszociális támogató szolgáltatásokhoz való kapcsolódás, és akiről a támogató szakemberek úgy vélték, hogy pszichológiai szempontból is kiegyensúlyozottak a részvételhez. Megfelelő időnek is el kellett telnie a bántalmazás óta. A résztvevők felkutatása azonban nagyon nehéznek bizonyult, amit a COVID-19 korlátozások tovább súlyosbítottak.

Az eredeti szándék az volt, hogy 18 és 24 év közötti fiúkkal és fiatal férfiakkal foglalkozzanak, azonban a mintavételi nehézségek miatt ezt a kört kibővítették. Végül a négy szemközti beszélgetéseken négy 27 és 35 év közötti olyan férfi vett részt, akik gyermekkorukban szexuális

48 ECPAT International (2019): [Guidelines for Ethical Research on Sexual Exploitation Involving Children](#). Bangkok: ECPAT International.

49 Ibid.

kizsákmányolást vagy bántalmazást éltek át. A beszélgetések 2021 májusában és júniusában zajlottak.

A mintavételi eljárás során, valamint a résztvevő fiatal férfiakkal folytatott beszélgetések alatt fontos kérdésként merült fel, hogy sem a "túlélő", sem az "áldozat" kifejezés nem felel meg annak, ahogyan a fiatal férfiak önmagukat értelmezik vagy meghatározzák. Amint azt a gyerekek szexuális kizsákmányolással és bántalmazással szembeni védelmére vonatkozó terminológiai iránymutatások megállapítják: "Ahogyan az emberek (beleértve a gyerekeket is) elutasíthatják az "áldozat" kifejezést, és olyan címkének tekinthetik, amellyel nem tudnak azonosulni, ugyanez történhet a "túlélő" kifejezéssel is."⁵⁰ Mivel a fiatal férfiak nem feltétlenül azonosultak ezekkel a címkékkel, elképzelhető, hogy nem szívesen vettek volna részt a kutatásban abban a formában, ahogy mi meghatároztuk. Javasolt inkább a semlegesebb kifejezések (például "szexuális kizsákmányolásnak kitett vagy azt átélő gyerekek") használata.

A beszélgetések megközelítése

A beszélgetéseket gondosan úgy terveztük meg, hogy a hagyományos kutatási interjúk helyett interaktívak legyenek. Ennek több előnye is van: figyelembe veszi a téma természetét és érzékenységét, és elősegíti a résztvevők választási lehetőségét. Nagy hangsúlyt fektet arra, hogy a résztvevők irányíthassák a beszélgetést és ezt érezzék is, dönthessenek arról, hogy mit osztanak meg a kutatócsoporttal és mit nem. A választási lehetőséget és a magyar viszonyoknak megfelelő kreatív kifejezési lehetőségeket biztosítva a résztvevők nemcsak szóban, hanem egy sor, kifejezetten erre a célra kialakított eszközzel és tevékenységgel (ábrák, rajzok készítése, szóbuborékok elhelyezése stb.) is megoszthatták gondolataikat.

Az ECPAT International és a Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány csapata a képzést követően a beszélgetések megkönnyítésére egy sor kreatív eszközt dolgozott ki. Az eszközök és használatuk részletes leírását az 1. számú melléklet tartalmazza.

Elemzés

A kutatásnak nem volt célja, hogy a résztvevőket az általuk átélt kizsákmányolás részleteiről kérdezzük. A beszélgetések célja az volt, hogy betekintést nyerjünk a kizsákmányolásukhoz kötődő magyarországi tapasztalataikba, és támogassuk őket abban, hogy megosszák saját, egyedi nézőpontjukat arról, hogyan lehetne mások helyzetén javítani.

A beszélgetések során kezdetben azt vizsgáltuk, hogy mit jelent "fiúnak lenni Magyarországon", és arra kerestük a választ, hogy a résztvevők hogyan élik meg a nemi normákat a mindennapi életükben. Ez a tevékenység megtörte a jeget, miközben megteremtette az alapot a szexuális kizsákmányolásukat megelőző tapasztalataik további megértéséhez. A leírt normákat arra is felhasználtuk, hogy megértsük a nézeteiket, tapasztalataikat, "világképüket" és viselkedésüket az események előtt, alatt és után, beleértve a segítségkéréssel kapcsolatosakat is. Az általánosan vizsgált témák a következők voltak:

- a résztvevők tapasztalatai a segítség és támogatás keresésével és igénybevételével kapcsolatban (hozzáférési akadályok, a szolgáltatások minősége);
- igények és hiányosságok a támogatás területén;
- fejlesztési javaslatok.

Bár lehet, hogy a résztvevők kaptak formális támogatást, a válaszaikban nem korlátoztuk őket arra, hogy csak ezekről beszéljenek. Arra ösztönöztük őket, hogy osszák meg elképzeléseiket a legtágabb értelemben vett informális támogatási forrásokról is, beleértve a családot, a barátokat és a közösség más tagjait.

A beszélgetések végén a moderátorok elemezték az adatokat, és rövid jelentéseket készítettek, amelyeket aztán bemutattak a résztvevőknek, hogy ők visszajelzést és további információkat adjanak. Az ezekből a jelentésekből származó adatokat és információkat összegeztük ebben az országjelentésben.

50 Interagency Working Group on Sexual Exploitation of Children. (2016. január 28): [Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse](#). Bangkok: ECPAT International. 80.

Jogszabályok elemzése

A jogszabályok elemzésének célja a gyerekek szexuális kizsákmányolásának kezelését érintő jogi hiányosságok, akadályok és lehetőségek azonosítása volt, különös tekintettel a fiúkra. Ehhez egységes vizsgálati módszert fogadtunk el. Az ECPAT International egy körülbelül 120 pontból és alpontból álló ellenőrző listát készített a Global Boys' Initiative kutatásban résztvevő valamennyi ország számára. A Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány munkatársai átvizsgálták a nemzeti jogszabályokat, és kitöltötték az ellenőrző listát, majd az ECPAT International munkatársai ezeket az információkat használták fel a további elemzéshez és a beszámoló összeállításához. Ezt a tervezetet a két csoport közösen hagyta jóvá és megerősítette, és ebből állítottuk össze a jelentés 6. fejezetét. A megállapításokat azokat a területeket is azonosítják, ahol a jogi válaszok javítása és fejlesztése érdekében módosításokra van szükség.

ETIKAI MEGFONTOLÁSOK

Tekintettel a gyerekek eredendő sebezhetőségére, a gyerekek szexuális bántalmazásával és kizsákmányolásával kapcsolatos kutatásokat úgy kell megtervezni, hogy azok szigorú etikai normáknak feleljenek meg.⁵¹ E projekthez az ECPAT International összehívott egy háromfős, nemzetközi szakértőkből álló testületet, hogy az független, harmadik fél általi felülvizsgálatot végezzen az általunk javasolt módszertanról. A részletes kutatási protokoll kidolgozását követően, amely tartalmazta az etikai kockázatok mérséklését, valamint az eszközök tervezetét, ezt megosztottuk a testülettel. A testület részletes visszajelzéseit a projekt megkezdése előtt két felülvizsgálati körben vettük figyelembe.

Amint azt a fentiekben részleteztük, a Hintalovon munkacsoportja a két szakértővel együtt széles körű előkészületen vett részt a túlélőkkel folytatott beszélgetéseket megelőzően. A csoport tagjai ezáltal egymástól tanultak a módszertan és a magyarországi körülményeknek való megfelelés tekintetében, hogy a lehető

lehetősebb és legmegfelelőbb lebonyolítást biztosítsák. A csapat a tervezés során közösen elvégezte az ECPAT átfogó iránymutatásaiban leírt "kockázat-haszon" elemzést.⁵² A beszélgetéseken résztvevő fiatal férfiakat előzetesen tájékoztatták a kutatás céljáról, részleteiről és természetéről, illetve a tájékoztatáson alapuló beleegyezés megszerzésének részeként előzetesen is egyeztettek a fiúkkal és adott esetben a szüleikkel, majd közösen megvitattuk és megterveztük a további találkozót és a beszélgetések folyamatát. További részletekért lásd az 1. mellékletet.

A tájékoztatáson alapuló beleegyezést az online felmérés során is beszereztük a kitöltőtől. A titoktartás védelme érdekében a kérdőív kitöltésének minden szakasza anonim volt.

KORLÁTOK

A közvetlen segítő szakértők felmérésénél

A tervezés során az volt a szándékunk, hogy olyan közvetlen támogató szakértőket vonjunk be, akik a közelmúltban szereztek tapasztalatokat a gyerekek közvetlen támogatásában. Így a kiválasztási kritériumok között szerepelt az a követelmény, hogy az elmúlt 12 hónapban tegyenek szert tapasztalatokra. Mivel az adatgyűjtés 2021 első felében történt, a COVID-19 hatásai akadályozták a támogató szakértőket a kliensekkel végzett közvetlen munkában, vagyis a kitöltésből való kizárások egy része a COVID-19 miatti korlátozások miatt történhetett (mivel személyesen nem tudtak az ügyfelekkel érintkezni, így nem feleltek meg a kitöltési kritériumoknak), nem pedig azért, mert a szerepük közvetlenül támogató volt-e vagy sem. Bár 113 -an kezdték meg a kérdőív kitöltését, 40 válaszadó már a bevezető kérdést követően kizárásra került, mivel a kitöltő nem felelt meg a fenti feltételnek.

A mintában nem szerepeltek a nemzeti áldozatsegítő szolgálat munkatársai, mivel az Igazságügyi Minisztérium nem járult hozzá a

51 ECPAT International (2019): *Guidelines for Ethical Research on Sexual Exploitation Involving Children*.

52 *Ibid.*

részvételükhöz. A mintába azonban bekerült az önkormányzati fenntartású gyermekjóléti szolgálatok számos dolgozója.

A túlélő beszélgetések során

A COVID-19 világjárvány számos logisztikai kihívás elé állította a Hintalovon csapatát – különösen a személyes találkozókra vonatkozó korlátozások, valamint amiatt, hogy a bentlakásos intézményekben, pl. speciális gyermekotthonokban élő gyerekek nem hagyhatták el az épületet, ami kizárta lehetséges részvételüket. Bár felmerült, hogy online vagy virtuális találkozók keretében tartsák meg a beszélgetéseket, de ezeknél az érzékeny beszélgetéseknél ezt inkább kizárták, mivel a titoktartást és a résztvevők pszichológiai biztonságát ilyen módon nem lehetett volna garantálni.

A COVID-19 okozta aggodalmak szintén befolyásolták a gyerekek, a gondozók és a munkavállalók döntését a részvételről. (Meg kell jegyezni, hogy a kutatást végző személyek és a résztvevők biztonságát is garantálni kellett, így a Hintalovon minden személyes interakcióra vonatkozóan saját COVID-19-re vonatkozó biztonsági előírásait is alkalmazták).

A fiúkból és fiatal férfiakból álló csoport toborzására tett jelentős erőfeszítések ellenére a kutatócsapat mindössze négy résztvevőt tudott találni. Tekintettel a sajátos körülményekre, bár ez a négy férfi nem felelt meg a 18–24 év közötti eredeti mintavételi kritériumoknak, a beszélgetések lefolytatásának értéke indokolta a kutatás ily módon történő folytatást. A mintavételi kihívások azt mutatják, hogy hosszú időt és jelentős erőfeszítést kell fordítani a kutatás ismertetésére és a férfi túlélőkkel valószínűleg kapcsolatba kerülő partnerszervezetek aggályainak kezelésére és elosztatására.

A GYERMEKVÉDELEM ÉS SZOCIÁLIS ELLÁTÁS FRONTVONALÁBAN DOLGOZÓ SZAKEMBEREK

A MINTA ÁTTEKINTÉSE

A kérdőívet kitöltő 36 frontvonalban dolgozó szakember tizenkét városból érkezett, 16 résztvevő (44%) Budapestről, 5 (14%) az ország északkeleti részén fekvő Miskolcra, 4 (11%) pedig az északnyugati Győről. Figyelemre méltó, hogy a kérdőív kitöltésében mindössze hat férfi vett részt, a többi résztvevő (83%) nő volt. Hat kivétellel valamennyi résztvevő (83%) önkormányzati fenntartásban működő gyermekjóléti vagy szociális szolgálatnál dolgozott, 4 (11%) nem kormányzati szervezetnél, 1 (3%) pedig hitéleti

szervezetnél. Amint azt a módszertannál említettük, a kormányzati szervek felügyelete alatt működő áldozatsegítő szolgálatok dolgozói közül senki sem vett részt a kérdőív kitöltésében.

A résztvevők nyolcvanegy százaléka városi környezetben, hét (19%) pedig vidéki környezetben dolgozott, közülük hárman (9%) nyilatkoztak úgy, hogy munkájuk városi és vidéki környezetre egyaránt kiterjed. A vidéki környezetben dolgozó hét segítő munkatárs közül ketten dolgoztak az önkormányzati fenntartású szervezeteknél.

1. Ábra. Tapasztalati évek gyermekjóléti munkakörben (n=36).

A válaszadók összességében felsőfokú végzettséggel rendelkeztek, 67%-uknak volt alapdiplomája, további 31%-uk pedig megszerezte a mester- vagy doktori fokozatot is. Mindössze egy válaszadónak nem volt felsőfokú végzettsége. A résztvevők jóval több mint 50%-ának kevesebb, mint 10 év tapasztalata volt, a legnagyobb részük (39%) kevesebb mint öt évnyi tapasztalatot szerzett, és 19% (n=7) több mint 20 évnyi tapasztalattal rendelkezett.

GYEREKEKNEK NYÚJTOTT SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁS

Minden résztvevő nyújtott valamilyen formában egyéni tanácsadást és a többség valamilyen formában társadalmi-gazdasági támogatást is, beleértve a jogi szolgáltatásokat vagy az alapvető ellátást (élelmiszer, ruházat stb.). A résztvevők leggyakrabban a fizikai vagy a mentális egészségügyi szolgáltatásokról tettek említést. A tanácsadás jellegét háromféleképpen írták le:

"Szociális oktatók" vagy iskolai tanácsadó (47%):

Ez magában foglalta az általános tanácsadást (n=8), a közösségi alapú támogatást (n=4) és az iskolán belüli speciális pszichológiai tanácsadást (n=3).

Szociális munkások (22%): Ez magában foglalta a kliensekkel, a családjaikkal és a közösségeikkel való komplex és formális foglalkozást. A résztvevők a szolgáltatások széles skáláját ismertették, beleértve a közösségeken belüli általános tanácsadást, valamint az egyes célcsoportokra összpontosító szolgáltatásokat.

Pszichológiai/terápiás tanácsadók (22%):

Ez magában foglalta a klinikai és intézményi környezetet, valamint az általános és a speciális pszichológiai szolgáltatásokat is.

Az egyéb támogatások közé tartoztak a testi és mentális egészségügyi ellátások, a szexedukációs illetve a szexuális egészséggel kapcsolatos tanácsadások, a csoportos pszichoszociális támogatások és a SOGIE fiataloknak nyújtott speciális támogatások.

A legtöbb résztvevő (75%) valamilyen formában szocioökonómiai, társadalmi-gazdasági támogatást is nyújtott. A válaszadók 75%-a (n=27) jogi tanácsadást, illetve szintén 75%-uk fizikai ellátást, például élelmiszert vagy ruhát biztosított. Kisebb mértékben, hatan nyújtottak gazdasági segítséget, például pénz átutalását, négyen pedig reintegrációs támogatást.⁵³ 78 %-uk a családsegítő szolgáltatásokat is említette.

Néhány szervezet a formális (középiskolába, felsőoktatásba kerülés elősegítése) és nem formális (más szervezetek által nyújtott képzések) oktatáshoz való hozzáférés különböző formáit is biztosította, de ez kevésbé volt gyakori: 13 válaszadó érkezett olyan szervezettől, amely a formális középiskolai tanulmányokhoz nyújtott támogatást, és 6 olyantól, amely a felsőfokú tanulmányokhoz való hozzáféréshez nyújtott segítséget. Nyolc válaszadó dolgozott olyan szervezetnél, amely maga is nyújtott nem formális oktatást.

Képzések és specializáció

Harminckét válaszadó válaszolt arra a kifejtős kérdésre, hogy milyen típusú képzésben részesültek a gyerekek szexuális kizsákmányolásával kapcsolatban. A 32 válaszadó 63%-a azt válaszolta, hogy nem részesültek semmilyen képzésben. A fennmaradó 12 válaszadó válaszai szerint:

Általános 'témaszpecifikus érzékenyítő' képzés (n=6): Ez magában foglalta a munkájukhoz kapcsolódó konferenciákon vagy képzéseken való részvételt, valamint a témával kapcsolatos diskurzusokat az egyetemi kurzusaikon.

Speciális tréning (n=3): Ez magában foglalta a szexuális traumákról és a gyerekek prostitúciós célú szexuális kizsákmányolásáról szóló képzést.

Jelentős tapasztalat (n=2): Ezek a résztvevők a szakmai tapasztalatokon keresztül történő szakosodásról számoltak be.

Végül egy résztvevő megjegyezte, hogy gyermekközpontú mentális egészségügyi szolgáltatásokra szakosodott.

A KITÖLTŐK TELJES ÜGYTERHE

A résztvevőket arra kértük, hogy írják le az elmúlt 12 hónap folyamán általuk tapasztalt teljes ügyterhet (beleértve a szexuális kizsákmányolást átélt és át nem élt gyerekek eseteit is). A 2. ábra azt mutatja, hogy egy kivételével valamennyi válaszadó arról számolt be, hogy az általuk vitt esetek száma 1 és 30 között volt.

A válaszadókat arra kértük, hogy becsüeljék meg, hogy a klienseik körülbelül hány százaléka volt lány és mennyi fiú. Három szervezet, ahonnan a résztvevők érkeztek, csak lányoknak nyújtott szolgáltatásokat – kettő lányszpecifikus szolgáltatásokat nyújtott, míg a harmadik szervezet résztvevői kifejtették, hogy nincsenek fiú klienseik, mert "a fiúk nem kérnek segítséget".

53 Megjegyzendő, hogy a mintából kimaradtak a kormányzati szervek alatt működő intézmények alkalmazottai. A kormányzati intézmények nyújtják a legtöbb bentlakásos szolgáltatást a gyerekek számára.

Hatan jelezték azt, hogy programjaikba "más" nemű vagy nembináris személyeket is bevonnak. Csak egy válaszadó dolgozott olyan szervezetnél, ahol kizárólag fiúknak nyújtanak segítő szolgáltatásokat, illetve 13 résztvevő írta le azt, hogy az eseteik több mint fele fiúkkal kapcsolatos volt.

A 2. ábra azt mutatja, hogy eltérés figyelhető meg az ügyteher összehasonlításakor a fiúkra vagy lányokra jobban összpontosító kitöltők között. A kisebb ügyteherrel rendelkező résztvevőknél magasabb volt a lányok aránya. Az a három válaszadó, aki nagyon magas ügyterhet írt le, inkább a közösségi alapú munkára, mintsem személyre szabott, egyéni szolgáltatásokra összpontosított.

2. Ábra. A résztvevők által támogatott gyerekek átlagos száma (n=36).

	n	lányok	fiúk
0–10 gyerek	10	67%	33%
10–20 gyerek	12	48%	52%
20–30 gyerek	10	49%	51%
30–40 gyerek	1	30%	70%
több mint 50 gyerek	3	60%	40%

Fiúkat érintő ügyek

A résztvevőket arra kértük, hogy a teljes esetszámukon belül becsüljék meg az általuk támogatott fiúk közül azok arányát, akikről tudják, hogy szexuális kizsákmányolást éltek át. A fiúkat támogatók közül a válaszadók becslése szerint a gondozásukban lévő fiúk 13%-a tapasztalt szexuális kizsákmányolást. A résztvevők válaszai az esetszámuk 5% és 60% között mozogtak (medián 25%). Ebben a bekezdésben az elemzés további része a szexuális kizsákmányolásnak kitett fiúkra összpontosít.

A 3. ábra azt mutatja, hogy a válaszadók becslése szerint a szexuális kizsákmányolás áldozatául esett fiúk átlagosan 58%-a 11 és 15 éves kora között, 41%-a pedig 6 és 10 éves kora között volt kitéve szexuális kizsákmányolásnak.

3. Ábra. A leggyakoribb életkor, amikor a fiúk szexuális kizsákmányolást éltek át.

	Átlag	Medián
0–5 év	11%	5%
6–10 év	41%	25%
11–15 év	58%	50%
16–17 év	22%	23%

A fiúk kizsákmányolása során nyújtott ellenérték a válaszadók szerint leggyakrabban a különböző anyagi javak, tárgyak (n=6), a biztonság (n=6), a menedék (n=4) és a pénz (n=3) volt. Egy válaszadó a szeretetet és az érzelmi támogatást említette, mint az elkövetők manipulációs eszközeit, amelyet a szexuálisan kizsákmányolt gyerekekkel szemben alkalmaztak.

Lányokat érintő ügyek

A résztvevőket megkértük, hogy becsüljék meg az általuk támogatott lányok közül azok arányát, akikről tudják, hogy szexuális kizsákmányolást éltek át. A válaszadók becslése szerint az általuk támogatott lányok nagyobb hányada, 36%-a élt át szexuális kizsákmányolást (medián 25%). Ebben a bekezdésben az elemzés további része a szexuális kizsákmányolásnak kitett lányokra összpontosít.

A 4. ábra azt mutatja, hogy a lányok kor szerinti megoszlása nagyon hasonló volt, mint a fiúké. A résztvevők becslése szerint 58%-uk 11–15 éves kora között, 29%-uk pedig 6 és 10 éves kora között élt át szexuális kizsákmányolást.

4. Ábra. A leggyakoribb életkor, amikor a lányok szexuális kizsákmányolást éltek át.

	Átlag	Medián
0–5 év	22%	10%
6–10 év	29%	20%
11–15 év	58%	50%
16–17 év	30%	27%

A lányok kizsákmányolása során leggyakrabban említett ellenértéke a válaszok alapján ismét a biztonság volt (n=8), amelyet az anyagi javak (n=7), a pénz (n=5), majd a menedék (n=3) követett.

AZ ELKÖVETŐK NEME

A szexuális kizsákmányolásnak kitett fiúkat támogató kitöltők (36 válaszdóból 33) azt jelezték vissza, hogy az esetek körülbelül 81%-ában férfi, 19%-ában pedig nő volt az elkövető. A lányokat támogató válaszdók (egy kivétellel valamennyi válaszdó támogató lányokat) becslései szerint a lányokat érintő esetek 88%-ban férfi, kis részben pedig nő (12%) volt az elkövető. A résztvevők becslése szerint az elkövetők származását tekintve nincs különbség a fiúkat és a lányokat érintő ügyek között, a becslések szerint az elkövetők 84–88%-a magyar, a többi külföldi.

A fiúkat érintő esetek elkövetői

A résztvevőket arra kértük, hogy osszák meg a három leggyakoribb kapcsolattípust, kapcsolatformát, amely a fiúk szexuális kizsákmányolása során az áldozatok és az elkövetők között fennállt. A válaszokat az 5. ábra mutatja. A férfi elkövetők esetében a leggyakoribb a szülői/mostohaszülői (44%) vagy más rokoni (42%) kapcsolat volt. Hat válaszdó a "gyerek felett hatalmat gyakorló személyt", a "tekintélyszemélyt" nevezte meg mint gyakori elkövetőt. Csak egy válaszdó említette azt, hogy a "külföldi idegenek" (például turisták) a leggyakoribb férfi elkövetők kategóriájába tartoznak.

A női elkövetők esetében is hasonló minták voltak megfigyelhetők: a szülők/mostohaszülők voltak a leggyakoribbak.

5. *Ábra. Gyakori kapcsolatok a fiúk szexuális kizsákmányolásában az elkövető és az áldozat között (n=33).*

Férfi elkövetők		
Szülő/Mostohaszülő	16	44%
Egyéb rokon (18 év fölött)	15	42%
Családi barát	12	33%
A közösség tagja (18 év fölött)	7	19%
Tekintélyszemély (pl. tanár, vallási vezető)	6	17%

Női elkövetők		
Szülő/Mostohaszülő	11	31%
Családi barát	9	25%
Egyéb rokon (18 év fölött)	8	22%
A közösség tagja (18 év fölött)	5	14%
Tekintélyszemély (pl. tanár, vallási vezető)	3	8%

* Minden válaszdó három opciót jelölhetett meg, így a százalékos arányok nem 100%-ot tesznek ki.

A lányokat érintő esetek elkövetői

A résztvevőket arra is megkértük, hogy osszák meg a három leggyakoribb kapcsolattípust, kapcsolatformát, amely a lányok szexuális kizsákmányolása során az áldozatok és az elkövetők között fennállt. A válaszokat a 6. ábra mutatja be. A tendenciák nem térnek el feltűnően, a szülők/nevelőszülők és más rokonok a leggyakrabban említett elkövetők.

6. *Ábra. Gyakori kapcsolatok a lányok szexuális kizsákmányolásában az elkövető és az áldozat között (n=35).*

Férfi elkövetők		
Szülő/Mostohaszülő	20	56%
Egyéb rokon (18 év fölött)	14	39%
A közösség tagja (18 év fölött)	11	31%
Családi barát	9	25%
Testvér (18 év fölött)	7	19%

Női elkövetők		
Egyéb rokon (18 év fölött)	6	25%
Szülő/Mostohaszülő	6	25%
Családi barát	6	25%
A közösség tagja (18 év fölött)	5	21%
Helyi idegen (hazai állampolgár)	3	13%

* Minden válaszdó három opciót jelölhetett meg, így a százalékos arányok nem 100%-ot tesznek ki.

Más nemi identitású áldozatok

Miután leírták a fiú- és lányáldozatokkal kapcsolatos tapasztalataikat és meglátásaikat, a résztvevők lehetőséget kaptak arra is, hogy bemutassák a más nemű vagy nem bináris

gyerekkel kapcsolatos meglátásaikat is (ha voltak ilyenek). Hatan válaszoltak erre a kérdésre, de ez nem jelenti azt, hogy mind a hat válaszadó ilyen klienseket támogattak volna. Hárman egyszerűen leírták, hogy nem volt nem bináris ügyfelük. Egy résztvevő megjegyezte, hogy meglátásai szerint nincs különbség a különböző nemi identitású gyerekeknek nyújtott támogatásban: *"Nem látok benne jelentős különbséget a bináris gyerekekhez képest."* (R141) Egy másik megjegyezte: *"A szakemberek számára is nagyon idegen még a téma, nemhogy azoknak a gyerekeknek, akik közé egy intézményi elhelyezés során bekerül a gyermek"* (R43).

A különböző szexuális irányultságú és nemi identitású fiatalok számos kockázatnak vannak kitéve, beleértve a szexuális kizsákmányolást is.⁵⁴

A VIZSGÁLT SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSI FORMÁK

A résztvevőket arra kértük, gondolják végig, milyen bántalmazási és kizsákmányolási formákkal találkoztak, amelyek fiú- és lányklienseiket érték, és jelöljék meg ezeket. A válaszadók a fiúkkal kapcsolatban lényegesen kevesebb tapasztalatot jeleztek.

LÁNYKLIENSEK:

- **50%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan lányokkal, akiket szexuális célokra hálóztak be (grooming).
- **39%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan lányokkal, akik saját maguk készítettek és osztottak meg magukról szexuális tartalmú képeket vagy videókat.
- **43%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan lányokkal, akiket szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak készítése útján zsákmányoltak ki (a magyar Büntető törvénykönyv ezeket a tartalmakat 'gyermekpornográfiának' nevezi).
- **18%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan lányokkal, akik szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai voltak.
- **Két dolgozónak** volt közvetlen tapasztalata olyan lányokkal, akiket szexuális kizsákmányolás élő kamerás közvetítése útján zsákmányoltak ki.

FIÚKLIENSEK:

- **32%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan fiúkkal, akiket szexuális célokra hálóztak be (grooming).
- **24%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan fiúkkal, akik saját maguk készítettek és osztottak meg magukról szexuális tartalmú képeket vagy videókat.
- **28%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan fiúkkal, akiket szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak készítése útján zsákmányoltak ki (a magyar Büntető törvénykönyv ezeket a tartalmakat 'gyermekpornográfiának' nevezi).
- **8%-nak** volt közvetlen tapasztalata olyan fiúkkal, akik szexuális kizsákmányolás céljából elkövetett emberkereskedelem áldozatai voltak.
- **Két dolgozónak** volt közvetlen tapasztalata olyan fiúkkal, akiket szexuális kizsákmányolás élő kamerás közvetítése útján zsákmányoltak ki.

Fiúk és lányok által mutatott kezdeti jelek vagy először említett témák

A szexuális kizsákmányolást átélt gyerekek és fiatalok nem mindig az általuk megélték közvetlen elmesélésével kezdik a segítségkérést – előfordulhat, hogy más okokból kérnek támogatást, és csak azt követően beszélnek a

szexuális kizsákmányolásról, hogy már kialakult egy bizalmi kapcsolat a segítővel. Ezt figyelembe véve a kérdőív kitöltőit arról kérdeztük, hogy milyen témákat hoztak fel vagy milyen viselkedést mutattak a fiúk és a lányok először, amikor segítségért vagy támogatásért folyamodtak. Bár a válaszadók nagy része mindkét csoportban a trauma vagy a bántalmazás egyéb jeleit írta le,

54 ENSZ Gyermekalapja (2020). *A fiúk szexuális kizsákmányolásának kutatása: Eredmények, etikai megfontolások és módszertani kihívások*. UNICEF, New York.

felfedezhető néhány figyelemre méltó tematikus különbség a lányok és a fiúk között.

26 résztvevő (72%) válaszolt arra a kérdésre, hogy a fiúk milyen viselkedést vagy problémákat mutattak. 14 válaszadó szerint a kezdeti beszélgetések általános témákról szóltak, például az életről, az iskoláról és a jövőbeli tervekről. Öten (19%) írták le, hogy a kezdeti beszélgetések az adott fiúval kapcsolatos konkrét problémákról szóltak, amelyek miatt találkoztak velük (például bántalmazás vagy kizsákmányolás). Mások viselkedési problémákat írtak le, beleértve az iskolakerülést, a zaklatást és a bűnözéssel kapcsolatos problémákat. 29 válaszadó (81%) válaszolta meg a lányokra vonatkozó kérdéseket. 18 válaszadó azt írta le, hogy a fiúkhöz hasonlóan a kezdeti beszélgetések a lányoknál

is általános témákról szóltak. Ezt követi öt (17%) válaszadó, akik az érzésekről vagy a személyes biztonságról szóló kezdeti beszélgetéseket említették, beleértve a szerelmet, félelmeket vagy szorongásokat, majd négy (14%), akik azokat a konkrét problémákról szóló beszélgetéseket említették, amelyek miatt a lányok eljűk kerültek (például bántalmazás vagy kizsákmányolás). Végül ketten neveztek meg az iskolai problémákat, beleértve az iskolakerülést.

A résztvevők fiúkra, illetve lányokra vonatkozó egyes válaszainak összehasonlítása (amelyet ők a kérdőív különböző részein adtak) figyelemre méltó tematikus különbséget mutat a fiúk és a lányok által prezentált kezdeti témák és viselkedések tekintetében.

	FIÚK:	LÁNYOK:
R46:	<ul style="list-style-type: none">"...Az első mélyebb beszélgetéseink leginkább az elakadásaikról, a nehézségeikről, illetve a lehetőségeikről szólnak, a jövőképükről, a terveikről."	<ul style="list-style-type: none">"Az ismerkedésünk ugyanúgy zajlik, mint a fiúk esetében. A mélyebb első beszélgetéseink viszont inkább fiúkról, szerelemről, párkapcsolatokról szólnak."
R43:	<ul style="list-style-type: none">"lányok futtatása, kurvák, szex, pénz, RAP, betörés, lopás, szökés."	<ul style="list-style-type: none">"család, életcélok, szabadság."
R141:	<ul style="list-style-type: none">"Szexualitás, kiközösítés, bántalmazás"	<ul style="list-style-type: none">"Önértékelés, szerelem, szexualitás, szorongás"
R115:	<ul style="list-style-type: none">"Általános, a mindennapjaikat érintő témákról: család, iskola, barátok, de hamar rátérnek a szexuális jellegű témákra, illetve utalnak erre a beszélgetés során."	<ul style="list-style-type: none">"Teljesen hétköznapi dolgokról, mindennapjaikról beszélnek, érezhetően kerülve a szexualitás minden formáját, mint témát. Több alkalommal figyeltem fel arra, hogy a szexuális kizsákmányolást elszenvedett lányok egy-egy témáról, pl. az iskoláról a szokásosnál többet, részletekbe menően beszélnek mint általában, ezzel is tudatosan kerülve, hogy más témát is tudjunk érinteni. Gyakorló szakemberként feltűnő ez a viselkedés."

Az áldozatok azonosításának nehézségei

Végül arra kértük a válaszadókat, hogy írják le, milyen kihívásokkal szembesülnek annak megállapítása során, hogy a fiúk és a lányok szexuális kizsákmányolást éltek-e át. A fiúk esetében leginkább a kommunikációs

nehézségeket emelték ki, mivel a esetükben előfordul, hogy kerülnek a kérdések közvetlen megvitatását, vagy más témákra terelik a szót. A válaszadók megjegyezték, hogy még azokban az esetekben is, amikor erős meggyőződésük volt, hogy a gondozásuk alatt álló fiúk között van, aki visszaélést vagy kizsákmányolást tapasztalt, nehézséget éreztek a téma felvetése során, amit ők a fiúk bizalmatlanságának, szégyenérzetének

vagy annak tulajdonítottak, hogy a korábbi segítségkérési kezdeményezéseik nem vezettek eredményre:

"(Az azonosítást nehezítő tényező) a gyermek kifejezőmódja, hiszen ő maga sem tudja megfogalmazni a problémáját. Adott magatartás helytelenségét (talán) érzi, de számára is nehezen megfogalmazható, hogy a cselekményben ki és mi a »hiba«. Szexuális és más jellegű bántalmazás esetén a legnehezebb annak megállapítása, hogy valóban megtörtént-e, kinek a részéről, és ki ellen irányulóan." (R92)

A válaszadó további, magából a gyerekvédelmi rendszerből eredő akadályokat is említett, megjegyezve, hogy a gyerekek gyakran nem érzik magukat védettnek, vagy nem érzik úgy, hogy bármilyen megoldást kapnának, ha elmondják valakinek a velük történetet. A válaszadó így folytatja:

"A rendszer sajnos nem túl jól felépített, a kiskorúak nehezen nyílnak meg, mert nem érzik a védelmet, a kiutat. A »színvallást« követő gáymhatósági eljárás is elrémiszi őket attól, hogy kitárulkozzanak.⁵⁵ Jelek mutatnak arra, hogy bántalmazás történt a családban, de ezek a jelek nem egyértelműek." (R92)

Más segítő munkatársak olyan eseteket említettek, amikor egyes fiúknál úgy tűnt, hogy fel szeretnék fedni a bántalmazást vagy kizsákmányolást, de ehelyett inkább csak célozgatnak rá, vagy a problémát egy harmadik félre vetítették rá. Az egyikük elmondása szerint:

"A saját mentoráltjaim között mindössze egy fiatal van, akivel erről tudtam beszélni, bár valójában ő is csak célozgatott, kérdezgetett, nem konkrétan az ő esetéről beszélgettünk." (R46)

Néhány válaszadó olyan viselkedésformákat vagy tevékenységeket is említett, amelyekről úgy gondolja, hogy szexuális bántalmazásra

vagy kizsákmányolásra utalhatnak, de a fiúk gyakran hárítanak, így a segítő munkatársak bizonytalanok maradnak. *"A téma kerülése, a beszélgetés komolyságának elütése, kétértelmű utalások, sokszor illetlen dolgokkal viccelődnek, amelyekből nehéz kihallani, hogy a határait próbálgatják-e, vagy valóban segítségre van szükségük." (R40)*

Összességében a résztvevők számos olyan kihívásról számoltak be, amelyek a sérülékeny fiúk kommunikációjának és fogalmazásának megértése során merültek fel, és hangsúlyozták, hogy nem rendelkeznek megfelelő képzéssel a témában: *"Az ez irányú speciális tudás hiánya, ami leginkább megnehezíti ennek a megállapítását. Tehát a szakemberek általános felkészületlensége (az enyém is), ami probléma." (R70)*

SZITUÁCIÓK

A résztvevő gyermekvédelmi és szociális segítő szakemberek négy hipotetikus forgatókönyvet kaptak a gyerekek szexuális kizsákmányolásának témájában, amelyekben egyenlőtlen hatalmi viszonyok, nemi normák és más interszekcionális sebezhetőségek voltak felfedezhetőek. A helyzetek egyes eseményeit fokozatosan bontottuk ki, újabb és újabb információkat adva az eredeti szituációhoz, miközben rákérdeztünk, hogy így, hogy még valamit megtudtak, mit gondolnak az esetről. Ezzel a módszerrel igyekeztünk alaposabban felmérni a különböző attitűdöket és ismereteket. Az egyes forgatókönyvek ismertetése után arra kértük a résztvevőket, hogy írják le, milyen gyakorlati lépéseket tennének, ha ők támogatnák a szituációban érintett gyerekeket.

"Ádám"

1. Szituáció: A 19 éves Peti fizet 17 éves unokatestvérének, Ádámnak, hogy vetközzön le, amit filmre vesz. Ádám minden aggály nélkül beleegyezik.

55 Ez ahhoz vezethet, hogy a gyereket kiemelik a családból és állami gondozásba helyezik, ami súlyosbíthatja az irányítás, a választás és a cselekvőképesség elvesztésének érzetét.

Az első forgatókönyvben a résztvevők egy olyan helyzettel találkoztak, amelyben a 19 éves Peti fizet a 17 éves unokatestvérének, Ádámnak, hogy vetközzön le, és ezt ő videóra veszi, Ádám pedig aggodalom nélkül beleegyezik. A 36 válaszadó közül öt kivételével mindenkinek az volt az álláspontja, hogy Ádámot szexuálisan kizsákmányolták, egy szerint Ádám nem áldozat, további négy pedig bizonytalan volt.

Peti később posztolja ezt a videót a nyilvános (fizetés nélkül hozzáférhető) közösségi média oldalain.

Ezen információ alapján minden résztvevő úgy ítélte meg, hogy Peti szexuális kizsákmányolást követett el.

Zoli nem ismeri Petit és Ádámot, máshol él, mint ők, de megtalálja a videót az interneten, és megnézi a felvételt.

A hozzáadott tényállási elemet figyelembe véve a válaszadók 51%-a gondolta úgy, hogy szexuális kizsákmányolásnak minősül az, hogy Zoli megnézte a kiskorú szexuális bántalmazását megjelenítő felvételt. Hatan úgy gondolták, hogy Zoli nem követett el kizsákmányolást, tizenegyen pedig bizonytalanok voltak.

A segítő szakemberek által javasolt "gyakorlati lépések" és azonnali válaszok nagyrészt az Ádám számára nyújtott szolgáltatásokra összpontosítottak, beleértve az információgyűjtést és a terápiás tanácsadás biztosítását. Néhányan javasolták a gyerek környezetének szélesebb körű felmérését, valamint több technikai válaszlépést, például a videó felkutatását és eltávolítását az internetről. Az egyik válaszadó, aki nem volt biztos abban, hogy Ádámot kizsákmányolták-e, az alábbiakat írja:

"Megkérdezném, mi történt, hogy történt. Edukálnám azzal kapcsolatban, hogy mik a jogai. Segítenék neki megkeresni a közösségi médián azt a platformot, ahol ezt jelenteni lehet. Ha szeretné, segítenék neki megírni nekik, mi történt, és segítségüket kérni a videó eltüntetésében. Elmondanám neki, hogy nem az ő hibája, de arról is beszélgetnék vele, máskor milyen megfontolásokat tegyen." (R40)

A válaszadó együttértett Ádámmal, és azt is leírta, hogy felvilágosítaná a jogairól, azonban úgy tűnik, hogy Ádám áldozattá válásával kapcsolatban még bizonytalan, annak ellenére, hogy egyetért azzal, hogy Peti volt a hibás. Más résztvevők válasza jellemzően gyakorlatiasak voltak, de az Ádám felé tanúsított reakciójuk nem tükrözték az érzelmi támogatásukat.

Néhány más résztvevő, akik biztosak voltak benne, hogy Ádámot kizsákmányolták, Zoli/ Peti pedig szexuális kizsákmányolást követett el, inkább a jogi vagy hatósági válaszlépésekre összpontosított. Például egy válaszadó, megjegyzi:

"A gyermek szüleivel való kapcsolatfelvétel. Felvilágosítás, hogy ami történt, az büntetendő. Feljelentés a rendőrség felé, ha lehetséges, akkor a gyermek és a szülők beleegyezésével (ezt elérni segítő beszélgetéseken keresztül lehet). Gyermekpszichológus biztosítása. Szükség esetén a szülők felé is mentális segítségnyújtás. (R98)

Végül a válaszadó megjegyzi, hogy párhuzamosan felvenné a kapcsolatot Petivel, és tájékoztatná arról, hogy amit tett, az bűncselekmény. Javasolná, hogy keressen fel pszichológust, azt követően pedig jelentené a bűncselekményt a gyermekvédelemnél vagy a gyámhivatalnál.

"Ábel"

2. Szituáció: *Ábel egy 7 éves fiú, akinek anyja a megélhetésükért küzd vidéki falujukban. Ábel nagybátyjának, Gergőnek jól fizető állami munkája van, és mindig kiségitette pénzzel a családot. Nemrégiben, amikor meglátogatta Ábelék otthonát, Gergő bácsi megkérte Ábelt, hogy üljön az ölébe.*

Megkérdeztük a résztvevőket, hogy az igen hiányos információk alapján szerintük Ábel kizsákmányolást élt-e át. Ebben a szakaszban öten gondolták úgy, hogy Ábelt kizsákmányolták. 54%-uk úgy vélte, hogy Ábelt nem használták ki, 11-en pedig bizonytalanok voltak. Ezen a ponton a szexuális kizsákmányolás nem nyilvánvaló, így lehetséges, hogy a résztvevők proaktívan a behálózás ("grooming") viselkedését azonosították.

Miközben Ábel Gergő ölében ült, Gergő elkezdte fogdosni Ábel nemi szervét. Ábel anyja belépett a szobába, és észrevette, mi történik. Gergő emlékeztette rá, mennyire örült, hogy aznap meglátogathatta őket, és pénzt adhatott nekik.

Ezen új információk ismeretében feltettük a résztvevőknek a kérdést, hogy szerintük Gergő szexuális kizsákmányolást követett-e el. Most 89% mondta azt, hogy Gergő szexuálisan visszaélt Ábellel. A fennmaradó négy válaszadó közül ketten úgy ítélték meg, hogy Ábelt nem használta ki Gergő, és szintén ketten bizonytalanok voltak.

Ábel anyja bólintott, becsukta az ajtót, és kiment a házból.

Ezután azt kérdeztük, hogy Ábel anyja szexuális kizsákmányolást követett-e el a fia ellen. 91% úgy vélte, hogy Ábel édesanyja szexuális kizsákmányolást követett el, egyvalaki nem értett ezzel egyet, ketten bizonytalanok voltak.

Néhány meglehetősen részletes válasz mellett a gyakorlati lépések nagyrészt az anyával és a fiúval kapcsolatos beavatkozásokra összpontosítottak (n=12), beleértve az edukálást vagy a család és a környezet további felmérését:

"Ábel esetében is az átélt trauma csökkentése a legfontosabb, amelyet az általa jól ismert és szeretett személyek követtek el ellene. Mindenképp indokoltnak tartanám a gyermekpszichológus bevonását. Tekintettel arra, hogy az édesanyja tudtával történt az eset, ő intézkedést nem tett gyermeke védelme érdekében, ezért ideiglenes hatályú elhelyezését kezdeményezném, elsősorban arra alkalmas rokonhoz, pl. nagyszülőhöz." (R115).

A válaszadók között 10-en javasoltak különböző jogi lépéseket, beleértve a rendőrségi feljelentést, a büntetőeljárás indítását és a gyerek otthonából való kiemelését. Végül 8 résztvevő javasolta, hogy a gyereket irányítsák át pszichológushoz.

"Dani"

3. Szituáció: *Dani egy 16 éves fiú, aki büszke arra, hogy szorgalmasan dolgozik. Amikor felnőtt szomszédja, Sándor megkérdezte, segítene-e a farmján fizetségért cserébe, Dani örömmel mondott igent. Miközben Dani a farmon dolgozott, Sándor behívta ebédelni a házába. Sándor nagyon közel ült Danihoz, és beszélgetés közben gyakran megérintette Dani karját. Danit ez nagyon kényelmetlenül érintette.*

A válaszadók 21%-a szerint ez a magatartás szexuális kizsákmányolásnak minősül, 62%-uk úgy vélte, hogy Dani nem volt kizsákmányolás áldozata, 6 válaszadó pedig bizonytalan volt. A leírt szituáció nem minősül szexuális kizsákmányolásnak, bár a helyzetből arra lehet következtetni, hogy Sándor visszaél a hatalmával. Lehetséges, hogy ezt a magatartást a válaszadók behálózásként ("grooming") azonosítják.

Amikor legközelebb Dani segített a farmon, ugyanez történt ebédnél. Ezúttal Sándor Dani combját érintette meg. Dani ettől is nagyon kényelmetlenül érezte magát.

Ezen új információk birtokában a résztvevők 50%-a úgy vélte, hogy Danit kizsákmányolták, kilencen azon az állásponton voltak, hogy nem történt kizsákmányolás, nyolcan pedig bizonytalanok voltak.

Nem minden válaszadó értékelte úgy, hogy Danit kizsákmányolták (a behálózás, a grooming nyilvánvaló, de a visszaélés még nem történt meg), így a helyzetre adott gyakorlati válaszok közül sokan logikusan arra összpontosítottak, hogy Danit a határok felállításában és a Sándorral való kapcsolata jellegének feltárásában kell segíteni:

"Szociális munkásként ismételten a segítő beszélgetés eszközehez nyúlnék, feltárnám a beszélgetés során, hogy mi a mögöttes oka annak, hogy egy (látszólag hátsó szándékot nélkülöző???) érintés őt kellemetlenül érintette. Szükség esetén Danit is pszichológushoz küldöm." (R92)

Egy másik válaszadó, aki szerint a leírt szituációban még semmilyen kizsákmányoló jelleget nem lehet tetten érni, megjegyezte:

"Danival meg kell beszélni a teste feletti önrendelkezésének jogát, tudnia kell, hogyha egy másik ember úgy közeledik felé, ahogy az számára kényelmetlen, jelezze azt a másik ember felé, és mondhat nemet. Egyelőre nem történt semmilyen kézzel fogható dolog, ami által kiderülhet, hogy tényleg szexuális töltetű volt-e Sándor közeledése, ezért egyelőre nincs további tennivaló." (R46)

"Jani"

4. Szituáció: Jani 15 éves fiú, de idősebbnek néz ki. Melegként azonosítja magát. Hétfévenként Jani férfiakkal találkozik, akiket a "barátainak" nevez. Szexel velük, és pénzt és ajándékokat fogad el.

A résztvevők 74%-a helyesen azonosította Janit kizsákmányolás áldozataként, két résztvevő válasza szerint Jani nem áldozat, heten pedig bizonytalanok voltak. Míg a többség (82%) helyesen azonosította a férfiakat elkövetőként, egy résztvevő úgy vélte, hogy a férfiak nem minősülnek elkövetőnek, öten pedig bizonytalanok voltak.

Erre a szituációra nagyrészt azt a választ adták, hogy információgyűjtésre, valamint egyéni és családi szintű tanácsadásra, illetve támogatásra lenne szükség, ez leginkább pszichológushoz való beutalást jelentett. A válaszok több mint fele jogi lépéseket is említett a 'férfiakkal' szemben:

"A férfiak mindenképpen kizsákmányolást követnek el, ebből a két kérdésből nem lehet megállapítani, hogy milyen a szituáció. Mit gondolnak a férfiak Jani koráról (pl. hamis személyi). A szexuális szolgáltatás igénybevételét kizsákmányolásnak tartom, de pl. a büntetőjogi megítélés sok mindentől függ." (R103)

A válaszadó megjegyezte, hogy tovább vizsgálná Jani élethelyzetét (családja, otthoni élete), hogy megértse, "...hogyan látja, éli meg az áldozatiságát". Egy másik válaszadó, aki nem tudta eldönteni, hogy Janit kizsákmányolták-e a 'férfiak', az ártalomcsökkentést ajánlja a szexuális egészséggel kapcsolatban.

"Marci"

5. Szituáció: Marci egy 17 éves fiú, aki transzneműként azonosítja magát. Marci korábban vidéken élt, de a családja és a szomszédai részéről diszkriminációban volt része. Marci a városba költözött, de nem talált lakhelyet. Marci nem talált munkát sem, és most hajléktalan. Marcinak fizetnie kell az élelemért, ezért gyakran férfiakkal és néha nőkkel találkozik, és pénzért szexel velük. Marci beletörődött abba, hogy ez az élete, nehéz, de ez csak átmeneti.

Az utolsó forgatókönyv bemutatja Marcit, aki egy 17 éves transznemű személy (születés kori neme szándékosan nem egyértelmű). Hét kivételével mindenki helyesen azonosította, hogy Marci szexuális kizsákmányolás áldozata, négyen úgy vélték, hogy nem áldozat, hárman pedig bizonytalanok voltak.

Marcit egyszer letartóztatták prostitúcióért. Marci bűnösnek akarja vallani magát.

Ezekre a részletekre válaszolva a válaszadókat megkérdeztük, hogy szerintük a férfiak és a nők, akikkel Marci szexuális céllal találkozott, kihasználták-e Marcit. 91%-uk helyesen azonosította, hogy a férfiak és a nők szexuális kizsákmányolást követnek el, egy fő úgy vélte, hogy nem történt szexuális kizsákmányolás, ketten pedig bizonytalanok voltak.

Az esetre adott válaszokból az tükröződik, hogy azok körében, akik Marcira áldozatként, "a férfiakra és a nőkre" pedig elkövetőként tekintettek, inkább a gyerek esetleges közösségi és kapcsolati szükségleteire fókuszáltak. A legtöbb segítő szakértő nem vette kifejezetten figyelembe Marci nemi identitását a válaszadás során, hanem inkább a szociális segítségnyújtásra, például a bentlakásos intézményben történő elhelyezésére és megélhetési támogatásra koncentrált. Hat résztvevő figyelembe vette Marci nemi identitását: "Marci tekintetében fontosnak tartom a másságával kapcsolatos tanácsadásokat, a

kérdéseinek megválaszolását." (R96) Az egyik kitöltő támogatóbb választ adva a következőket jegyezte meg:

"Marci esetében nagyon fontos, hogy önzonosságában támogatást kapjon, ugyanakkor biztosítani kell számára a lakhatást, a felügyeletet is, hiszen kiskorú. Mindenképp javasolnám lakásotthoni vagy nevelőszülői elhelyezését, hiszen szüleihez vélhetően nem költözne vissza. Pszichológiai és életvezetési tanácsokkal segíteném. A szüleit támogatnám és segíteném abban, hogy gyermeküket fogadják el, segítsék őt a mindennapokban, semmiképpen ne diszkriminálják őt." (R115)

Egy válaszadó említette, hogy szükség lehet pszichoterápiás beavatkozásra:

"Tekintettel arra, hogy Marci transznemű ... valószínűleg több év intenzív pszichoterápiára lenne szüksége, ami esetleg valódi segítséget hozna Marci életébe." (R70)

Bár nem tudjuk, hogy mi lenne a pszichoterápia tervezett célja, a válaszadó pesszimista azzal kapcsolatban, hogy mennyire lehet segíteni Marcinak, azt is megjegyzi, hogy nincsenek elérhető terapeuták, akik ezzel az esettel tudnának foglalkozni. A válaszadó így folytatja:

"...jelenleg 1 pszichoterapeutát ismerek a környezetemben, aki tudna neki segíteni, de ő csak privát fogad ügyfeleket. Marci nem tudná kifizetni." (R70)

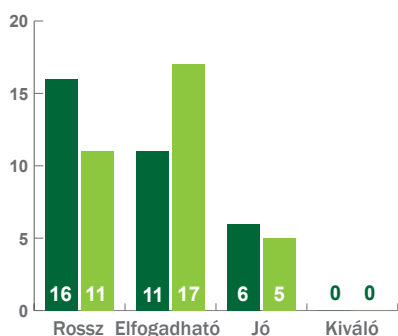
A SEGÍTŐ SZOLGÁLTATÁSOK HOZZÁFÉRHETŐSÉGE ÉS MINŐSÉGE

A kitöltőket arra kértük, hogy értékeljék a szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélt fiúk számára nyújtott segítő szolgáltatások magyarországi elérhetőségét, hozzáférhetőségét és minőségét. A lenti 7. ábra azt mutatja, hogy a résztvevők összességében közepesnek vagy

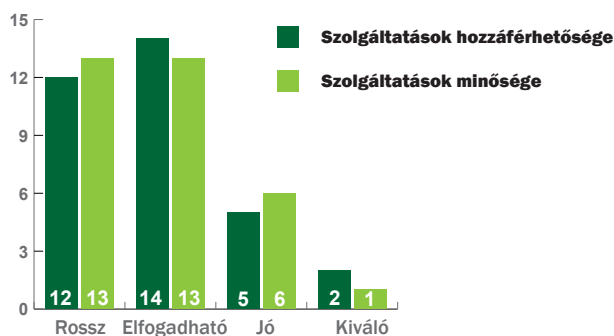
rossznak ítélték meg a szexuális kizsákmányolást átélt fiúknak nyújtott különböző nemzeti szintű

támogató szolgáltatások elérhetőségét és minőségét.

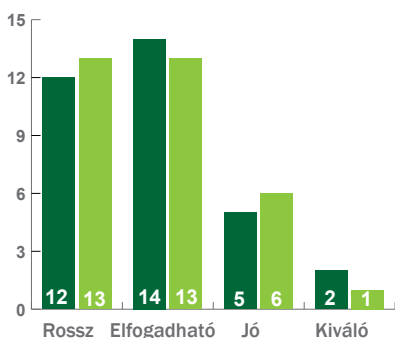
7. Ábra. Segítő szolgáltatások hozzáférhetősége és minősége Magyarországon.

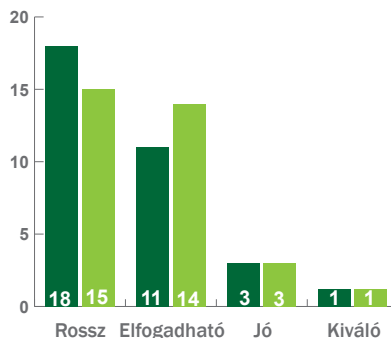
Egészségügyi ellátás

Pszichológiai ellátás

Jogi szolgáltatások

Reintegrációs ellátás

Minőségi korlátok a fiúknak nyújtott szolgáltatásokban

A válaszadókat arra kértük, hogy gondolják át, hogy a fiúknak nyújtott, illetve a számukra elérhető szociális segítő szolgáltatások miért nem megfelelőek. A kérdésre válaszoló 29 személy általánosságban hosszabb és részletesebb válaszokat adott, mint a felmérés más részeinél. Ez azt jelzi, hogy nagymértékű az elköteleződésük a felvetett téma iránt, így a javaslataik gyors és hatékony javulást és fejlesztéseket eredményezhetnek.

Az intézmények számos olyan hiányossággal küzdenek, amelyek miatt a fiúkra kevesebb figyelem jut: Nyolcan válaszolták, hogy az intézmények alulfinanszírozottak. További hét válaszban azt írták, hogy a fiúk kevésbé láthatóak az intézmények számára, vagy hogy az intézmények egyszerűen nem foglalkoznak a fiúkkal mint áldozatokkal. Egy másik válaszadó

leírta, hogy ezek az intézményi problémák minden gyereket érintenek: "Az (intézményeken belüli) lassú, elhúzódo eljárás, a többszöri meghallgatás tovább traumatizálja a gyermeket. A fiúk és a lányok számára elérhető segítő szolgáltatásokban nem látok különbséget." (R134)

Más válaszadók a fiúk szexuális kizsákmányolását olyan problémának látják, amely "speciális támogatást és odafigyelést" igényel, és amelynek kezelését az állami költségvetés és forráselosztásai egyszerűen nem veszik figyelembe, továbbá megjegyezték azt is, hogy a jogi és pszichológiai szolgáltatások egyénre szabott segítséget nyújtanak, anélkül, hogy figyelem irányulna az átfogóbb közösségi/ökológiai megközelítésekre. Egy segítő munkatárs megjegyezte, hogy a hiányosságok között említhető: "Az egészségügyi ellátórendszer forráshiányos állapota, valamint, az, hogy nincsenek felkészülve erre a speciális segítségnyújtásra. A jogi és pszichológiai tanácsadás szélesebb körben elérhető, egyénre

szabott jellege miatt hatékonyabb segítséget nyújt." (R115).

A fiúk nem kerülnek azonosításra: Tíz válaszadó írt nehézségekről a fiúk áldozatként való azonosítása során. A szakembereknek több a lányokra vonatkozó képzése, ismerete és gyakorlata van, ezért tudatosabbak a lányok azonosításában és kezelésükben, és sokan jelezték azt is, hogy a szexuális bántalmazást és kizsákmányolást átélt fiúk egyszerűen nem kerülnek azonosításra: *"Mert elsősorban a nőket és lányokat érintő szexuális bántalmazás felismerésére, kezelésére érzi magukat némileg felkészültnek a szakemberek nagy része. Ebben szereztek sajnos inkább gyakorlatot, a fiúkat érintőről tudnak ugyan a szakemberek, de nem felkészültek széles körben."* (R70)

A szolgáltatások nem elérhetőek: Kilenc válaszadó említette, hogy Magyarországon egyik nem számára sem érhetőek el szolgáltatások, de úgy tűnik, hogy ez különösen a fiúk esetében jelent problémát. A válaszadók hiányosságokat említettek a vidéken élő gyerekek számára elérhető segítség terén, megjegyezve, hogy a legtöbb állami (ingyenes vagy alacsony költségű) szolgáltatás városi környezetben található. A válaszadók a magánszolgáltatásokról azt mondták, hogy magasabb színvonalúak, a költségek miatt azonban ezek pont a legkiszolgáltatottabb gyerekek számára elérhetetlenek. A válaszadók azt is jelezték, hogy a szolgáltatások (különösen a fiúknak nyújtott szolgáltatások) kevésbé láthatóak a nyilvánosság számára, így se a szülők, se a gyerekek nem tudják, hogy kihez fordulhatnak segítségért. Amikor a gyerekek mégis hozzáférnek a szolgáltatásokhoz, egyes válaszadók szerint kevés a szakember (különösen a kifejezetten gyerekekre szakosodott), és gyakran ők sem rendelkeznek a megfelelő képzéssel. Egy válaszadó megjegyezte: *"A bántalmazást elszennvedettek nagy számban kerülnek ki a szegényebb rétegekből, ahol nem opció a fizetős szolgáltatás (pl. pszichológus) igénybevétele a történetek feldolgozásához. Ez csökkenti az elérhető szolgáltatások mennyiségét, korlátozza a lehetőségeiket, a szakemberek leterheltsége miatt adott esetben (de nem szükségszerűen) a szolgáltatás minőségének romlásával is együtt járhat."* (R146)

A segítő szolgáltatást nyújtóknak nincs

tapasztalata a fiúkkal: Kilenc válaszadó jelezte azt a problémát, hogy sokaknak nincs gyakorlati tapasztalata a fiúáldozatokkal, vagy nem részesültek megfelelő képzésben a fiúkkal való munka terén: *"Nincs kiforrott módszertana ennek a területnek"* (R91). Egy másik válaszadó visszajelzése szerint azért is nehéz felismerni a fiúkat érintő bántalmazást, illetve azért nem adhatóak azokra megfelelő válaszok, mert egyrészt alig derülnek ki ezek az esetek, másrészt kevés a szakmai tapasztalat a fiúkkal kapcsolatban. *"Kevésbé derül ki a fiúgyerekek bántalmazása (nagyobb a látencia), kevesebb szakmai tapasztalat halmozódott fel, kevesebb figyelem irányul rájuk."* (R34).

Minőségi korlátok leküzdése

Szakmai fejlődés: Húsz válaszadó jelezte, hogy ahhoz, hogy megfelelően tudjanak foglalkozni a fiúkkal, fejlesztésekre lenne szükség. Például lehetővé kell tenni, hogy a fiúk bizalmas légkörben kereshessék fel a szakembereket, a szakembereknek a nemek és a szexualitással kapcsolatos továbbképzéseken kéne részt venniük, valamint a fiúkkal való munkához speciális módszereket kellene kidolgozni, illetve ezeket megvalósítani. A válaszadók két alulfinanszírozott területet említettek: véleményük szerint növelni kell a költségvetést az alacsony jövedelmű családokból származó, a városi területeken kívül élő gyerekekkel folytatott munka, valamint a társadalmi és kulturális tudatosság növelése terén, hogy sikerüljön *"Kinyitni a szemeket, és eltörölni a sztereotípiákat."* (R142). Az egyik válaszadó konkrétan leírta azt is, hogy *"célzott képzésre van szükség a szakemberek számára a szexualitással kapcsolatban",* és hangsúlyozta, hogy fontos lenne a *"szakemberek számára célzottan a szexualitáshoz kapcsolódó továbbképzések tartása. Fontos lenne a nyelvezet kialakítása is, hiszen sok szakember még kimondani sem tudja a nemi szervek hétköznapi magyar elnevezéseit. E nélkül pedig nem lehet beszélgetni se gyerekekkel, se szülővel. Én ezt banális, de annál nagyobb problémának tapasztalom."* (R70)

A nyilvánosság tudatosságának növelése:

Tizennégy válaszadó jegyezte azt meg, hogy nagyobb tudatosságra van szükség

annak érdekében, hogy a fiúk ismerjék meg a jogaikat és azt, hogy hogyan kérhetnek segítséget. Megjegyezték, hogy szükség van tudatosságnövelő kezdeményezésekre, amelyek arra ösztönzik az áldozatokat, hogy jelezzenek, és tegyenek lépéseket: *"Nagyobb nyilvánosságot kapjon, hogy milyen nagy a probléma Magyarországon, és nem csak a lányokat érinti."* (R35)

Intézményi fejlődés: Tizennégy munkavállaló javasolta a finanszírozás fokozását és a szakosított szolgáltatások javítását, valamint a gyermekvédelmi jelzőrendszer működésének fejlesztését. A válaszadók azt is megjegyezték, hogy foglalkozni kell a nemi normákkal, többek között azzal, hogy az intézmények miért nem ismerik fel eléggé a fiúkat, mint kiszolgáltatott személyeket. Az egyik válaszadó szerint az alábbiakra lenne szükség: *"a kommunikációban nagyobb hangsúly (a fiúkat érintő ügyekre), más eszköztár, megszólítás a fiúk részére (mivel) pl. kevesebb a program kevesebb a társadalmi vagy egyéni együttérzés, ami sokszor még szakmai szintén is igaz."* (R103)

FIÚKAT ÉRINTŐ SÉRÜLÉKENYSÉGI FAKTOROK

A segítő szakemberek egy átfogó listát kaptak azokról a tényezőkről, amelyek potenciálisan befolyásolhatják egy fiú veszélyeztetettségét a szexuális kizsákmányolással vagy bántalmazással szemben, és arra kértük őket, hogy válasszák ki azt a három tényezőt, amelyeknek szerintük a legjelentősebb hatása van az áldozattá válásban és a segítségkérésben. A sérülékenységi faktorok listája a különböző helyszíneken és formában végzett kutatások és a gyakorlati tapasztalatokon alapult, figyelembe véve mind a magas, mind pedig az alacsony jövedelmű környezeteket is.

Hagyományos nézetek és gyakorlatok mint sebezhetőségi faktorok

A fiúk sebezhetőségét leginkább befolyásoló hiedelmek és gyakorlatok az áldozatok által gyakran tapasztalt és átélt megbélyegzéssel és szégyennel kapcsolatosak (81%). Ezt követte "az a hiedelem, hogy a fiúk erősek, nem sebezhetőek,

és képesek megvédeni magukat" (44%), valamint a szex és a szexualitás megvitatásával kapcsolatban élő tabuk (44%).

A válaszadók 47%-a szerint a fentiek ellen edukálással, illetve tájékoztatással lehet tenni. Az egyik válaszadó a fiúkkal és a férfissággal kapcsolatos sztereotípiákat említve megjegyezte, hogy *"Igyekszem példamutatással edukálni a gyerekeket, minél több hétköznapi beszélgetésbe becsempészni, hogy ezek (a sztereotípiák) nem tények."* (R40) Egy másik válaszadó, aki a megbélyegzést és a "hallgatás kultúráját" említette, amellyel az áldozatok szembesülnek, részletesen kitért a konkrét oktatási szükségletekre, amelyek az ő munkakörnyezetében felmerülnek.

"A szexuális felvilágosítás nagyon hiányzik. Jelenlegi munkahelyemen a lakosság nagyobb része roma. (...) A gyermekeknek a biztonságos szexről nem lehet beszélni, a roma kultúrában nem elfogadott sem az óvszer használata, sem a fogamzásgátló. A gyermekeknek lenne igénye rá, de a szüleik nem engedik." (R98)

Hét résztvevő arról számolt be, hogy az oktatás mellett ezeket a tényezőket a támogató, segítő környezet megteremtésével is megpróbálják áthidalni. Egyikük megjegyzi, hogy fontos a fiúk számára a következők biztosítása: *"elfogadás, bizalom és rengeteg türelem."* (R100) Egy másik válaszadó megjegyezte:

"Nagyon fontos újra és újra hangsúlyozni, hogy a gyerekeknek is vannak jogaik, ők is védelem alatt állnak, nincsenek egyedül semmilyen helyzetben, soha senki nem érhet hozzájuk. Fontos beszélni róla, mert kevesen teszik meg." (R43)

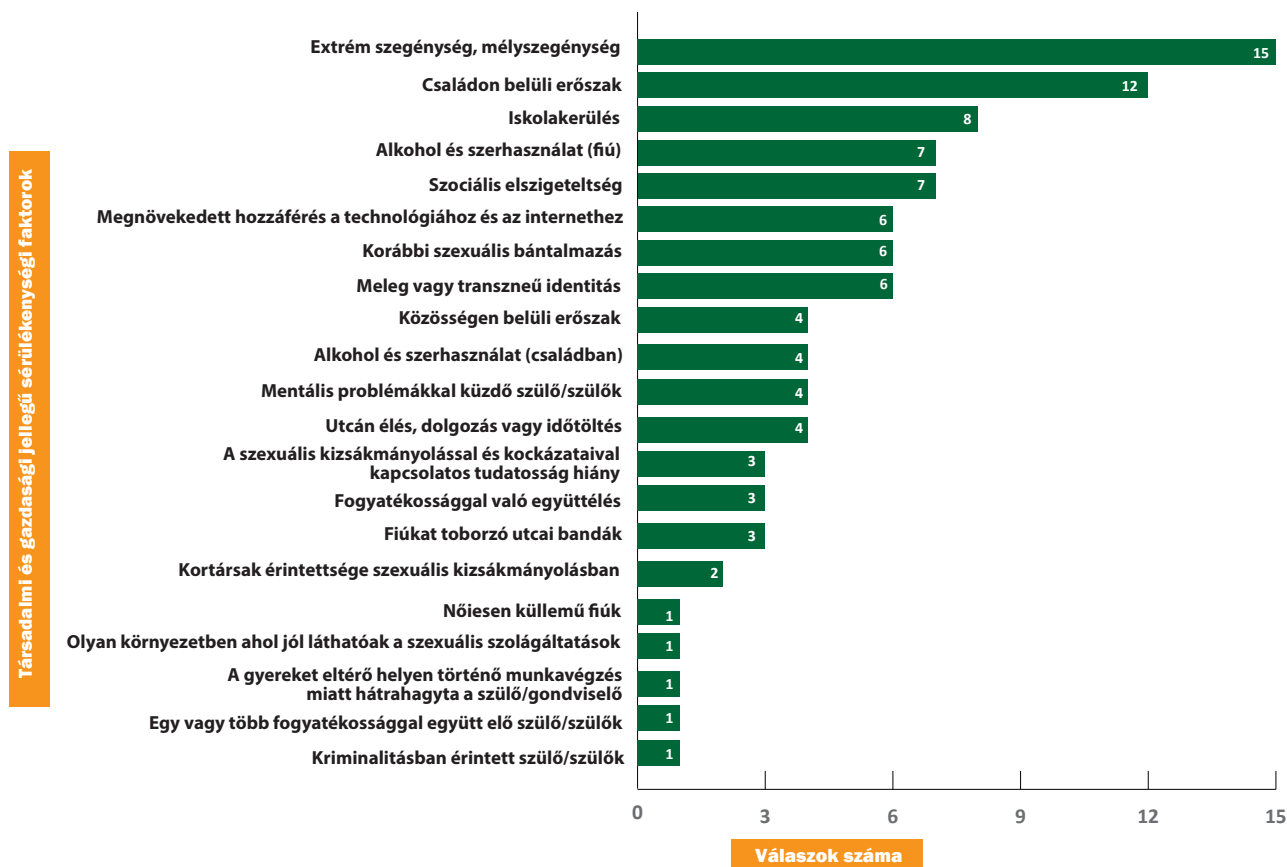
Végezetül egy résztvevő a fokozott éberség és odafigyelés szükségességéről ír: *"figyelemmel kell lenni arra, hogy a magas látencia miatt a fiúk esetében éppen a tabuk és a lányokhoz képest is gyakoribb eltitkolás miatt észre kell vennünk a jeleket"* (R103) – ezzel hangsúlyozva azt, hogy gyakori a történetek eltitkolása, és az annak egyértelmű leleplezésétől való vonakodás.

Szociális és gazdasági sérülékenység

A válaszadók a gazdasági tényezőket, mint például a mélyszegénységet vagy az "extrém szegénységet" általánosságban úgy értelmezték, hogy növelik a sebezhetőséget. Ez volt a

leggyakrabban választott sérülékenységet növelő tényező (42%). A családon belüli erőszakot (33%) és az iskolakerülést (22%) szintén gyakran jelölték meg. Ezekon túl számos tényező csak kis számban szerepelt – ami mutatja az előforduló korrelációk heterogenitását. Lásd az alábbi, 8. ábrát.

8. Ábra. A fiúk szexuális kizsákmányolásának társadalmi és gazdasági jellegű sérülékenységi faktorai.

A válaszadók betekintést engedtek a társadalmi és gazdasági nehézségek kezelésébe. Ennek középpontjában a veszélyeztető tényezők azonosítása, a kiváltó okok kezelése, illetve a megfelelő, támogató szolgáltatásokhoz való hozzáférés állt:

"Nagyon összetett. Egyéni-, családi és közösségi szinten is kell rendelkezni segítő szolgáltatásokkal és programokkal." (R70)

A segítő munkatársak összességében hangsúlyozták a kapcsolati megközelítések és az átfogó stratégiák fontosságát, amelyek mind a gyereket, mind az ő teljes környezetét figyelembe veszik.

A SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁST ÁTÉLT FIÚK SEGÍTSÉGGKÉRÉSÉNEK AKADÁLYAI

A segítő szakembereket arra kértük, hogy a szakirodalom alapján összeállított listában azonosítsák az akadályokat, amelyek a szexuális kizsákmányolást átélt fiúk előtt a segítségkérést nehezítik. A 9. ábra azt mutatja, hogy a felsorolt 23 akadályból csak nyolcat említettek a segítségkérés leggyakoribb akadályaként. Ezek közé tartozik az áldozatok által gyakran megtapasztalt megbélyegzés és szégyenérzet, a mások reakciójától való

félelem, valamint a szexről általánosságban és a szexuális kizsákmányolás átéléséről való beszélgetés kényelmetlensége. A nemi normák is megjelennek az azonosított akadályok között:

a válaszadók szerint a fiúk nem azonosítják magukat áldozatként, és megjelent az a hiedelem is, hogy a segítségkérés összeegyeztethetetlen a férfiassággal szemben támasztott elvárásokkal.

9. Ábra. A szexuális kizsákmányolást átélt fiúk segítségkérésének akadályai.

A legjelentősebb problémák

A gyermekvédelmi dolgozóknak válaszolnia kellett arra a kérdésre, hogy "a fiúk szerint melyek voltak a legjelentősebb problémák, amelyekkel ők szembesültek". A visszajelzések érdekes betekintést engednek a fiúk számára szükséges segítség lehetőségeibe.

Elszigeteltség és nemi normák: Tizennyolc válaszban szerepelt az elszigeteltség, a bántalmazás titkának megőrzésével kapcsolatos különféle személyes nehézségek és megfontolások. Ezek gyakran a nemi normákhoz kapcsolódtak: leginkább a társadalmi csoportból való kirekesztéstől való félelmet, az elkövetők megtorlásától való félelmet, valamint a

személyes kapcsolatokban az összetartozás és a biztonságérzet elvesztésétől való félelmet sorolták fel. *"Fél elmondani, mert fenyegetve érzi magát a kizsákmányoló fél által. Fél, hogy mi lesz, ha kitudódik, mit fognak gondolni róla. Fél, hogy emiatt valamilyen hátrány éri."* (R88)

Szociális problémák: Nyolc válaszban az áldozattá válással kapcsolatos megbélyegzést írták le, hogy gyakori tapasztalatuk szerint nem veszik komolyan az áldozatot, és hogy a bántalmazás jeleit sorozatosan nem veszik észre, nem azonosítják, azokat nem tartják fontosnak.

Internalizálás: Hat válasz a fiúk nemi identitásával és a férfiassággal kapcsolatos elvárásokat említi. Ezek között szerepelt a büntudat, a szégyenérzet

és a harag önmagukkal szemben, amiért nem tudták megvédeni magukat, és az, hogy az áldozattá válás idején egyszerűen nem tudták, hogy a fiúk maguk is lehetnek áldozatok. Egy válaszadó megjegyezte, hogy *"nem tudják, hogy velük ezt nem lehet megtenni, nem tudják, kiből bízhatnak, kihez fordulhatnak, nem tudják, hogy ők áldozatok."* (R43)

Intézményes problémák: Két válaszadó olyan intézményes problémákra hívta fel a figyelmet, mint a késői vagy elégtelen válaszok, ismételt meghallgatások és elhúzódó eljárások: *"a környezetük nem hisz nekik, bagatellizálja a történeteket – többszöri kihallgatás – elhúzódó eljárások."* (R134)

A legjelentősebb szükségletek

A segítő szakértőket arra kértük, hogy gondolják át, mik a fiúk által említett vagy náluk megfigyelhető legjelentősebb szükségletek.

Támogató társas kapcsolatok: Tizenkét válaszadó írt le több interperszonális szükségletet, ideértve a kortársak támogatásának és az egészséges társas kapcsolatoknak az igényét, ahol a fiúk biztonságban és támogatva érzik magukat, és ezáltal könnyebben fel tudják fedni az átélt szexuális kizsákmányolást vagy bántalmazást. Ketten megjegyezték, hogy a barátoknak és a kortársaknak segíteniük kell a fiúkat abban, hogy megtalálják azt a segítséget, amelyre szükségük van. Egy másik válaszadó a mentorálás fontosságát hangsúlyozta: *"a fiúkkal való bizalmi kapcsolat kiépítése olyan légkör megteremtése, ahol minden elmondható, ahol őszinteség van, és nincs rossz válasz vagy kérdés."* (R46)

Támogatás a környezettől: Kilenc válaszadó olyan környezeti elemeket írt le szükségletként, mint a biztonságos és bizalomteljes családi légkör vagy olyan támogató szülők jelenléte, akik nem hibáztatnak vagy ítéleznek. Az egyik válaszadó a következőket írta: *"Igyekszem bizalmi kapcsolatot kialakítani a gyerekekkel, lehetőségeket kínálok az intézményen belül kötetlen időtöltésre, pszichológus segítségét ajánlom fel."* (R134)

Klinikai támogatás: Nyolc támogató szakember számolt be olyan dolgokról, mint a pszichológushoz vagy pszichiáterhez való beutalás, valamint a traumák, köztük a poszttraumás stressz-zavar (PTSD) személyre szabott kezelésének szükségessége. Egy másik megjegyezte, hogy szükség van olyan beavatkozásokra, amelyek javíthatják a fiúk önismeretét. Néhányan kiemelték a fiúk egyedi szükségleteit, illetve a fiúknak nyújtott speciális támogatások szükségességét: *"a fiúknál a pszichés támogatásban, segítő beszélgetésekben, PTSD feldolgozásban más módszerek kellene, mint a lányoknál a még erősebb "titok", "szégyen" "stigma" miatt."* (R103)

Megelőzés: Öt segítő szakember számolt be arról, hogy fontos lenne, hogy a fiúk, a családjuk, illetve a közösségeik prevenciók oktatásban részesülhessenek, hogy legyen lehetőségük a szexszel, a szexualitással és a visszaélésekkel kapcsolatos témákkal foglalkozó oktatásra és tájékoztatásra, hogy a fiúgyerekek választ kaphassanak a kérdéseikre.

Szexualitás és nemi identitás

A férfiak számos, a szexuális viselkedéssel és a szexuális identitással kapcsolatos normáról beszámoltak, amelyek a fiúk életkorától függően kissé paradox természetűek – de hozzájárulhatnak a szexuális bűncselekmények bármely formájában való áldozattá válás körüli szégyenérzet és zavar kialakulásához is. Például 5 és 10 éves kor között az önkielégítést gyakran "gusztustalannak" és "károsnak" tekintik – míg a tinédzser fiúkkal szemben az az elvárás, legyenek férfiasak, szexuálisan tapasztaltak és képesek legyenek teljesíteni. Az ilyen megjegyzések károsak lehetnek, mivel a korai szexuális öröm megtapasztalása vagy az ejakuláció az egészséges szexuális fejlődés során természetes élettani folyamatnak számítanak. A férfiak megemlítették, hogy előfordultak olyan kortársak közötti helyzetek: például a fiúk pénisméretének összehasonlítása tinédzserkorban, amelyek szintén negatív hatással lehetnek az egyén szexualitására és szexuális fejlődésére. Mint fentebb említettük, a fiúktól elvárják, hogy heteroszexuálisak legyenek és lányokkal folytassanak kapcsolatot, ehhez képest az eltérő szexuális orientációjú vagy nemi identitású emberek esetén még a velük fenntartott barátságokat is gyanakvással és/vagy gúnyolódással kezelik. Ahogy egy férfi elmondta, állandóan megkérdezték tőle, hogy "Tényleg egy meleg a barátod?". Amikor bántalmazással vagy kizsákmányolással szembesülnek, nem meglepő, hogy sok érintett fiú téves módon összekeveri a bántalmazást a homoszexualitással, ezzel még inkább garantálva az elhallgatást és súlyosbítva a zavarodottságot.

"A korai magömlés nagyon ciki."

"Az igazi pasiknak több szexuális partnere is van."

"Ne gusztustalankodj!" –
önkielégítésre.

Erő és keménység ábrázolása és hangsúlyozása

A férfiak megállapították, hogy a fiúkra jelentős nyomás és elvárás nehezedik azzal kapcsolatban,

hogyan kell viselkedniük, és milyennek kell mutatniuk magukat – beleértve azt is, hogy félelmet keltsenek másokban, legyenek rettenthetetlenek, valamint fizikailag és szellemileg is erősek. Kiemelték a gyengeség, a bizonytalanság vagy a félelem kimutatásának elfogadhatatlanságát is. A résztvevők emlékeztek rá, hogy azt hajtogatták nekik, hogy "Szedd össze magad, a fiúk erősek!" és hogy "A fiúk nem sírnak!". A fiúkkal szemben olyan elvárásokat is támasztottak, amelyek azt hangsúlyozták, hogy képesnek kell lenniük egyedül kezelni és feldolgozni a dolgokat, és semmiképpen ne fedjék fel problémáikat mások előtt. Azt az elvárást, hogy legyenek erősek és hallgassanak, különösen a családi ügyekkel kapcsolatban, az egyik résztvevő a következőképpen hangsúlyozta: "Ha baj van a családban, az legyen titok, családi ügy".

"A fiúk nem félnek!"

"Meg kell mutatni, hogy te vagy a legerősebb!"

"Az a menő, ha küzdősportolsz."

"Ha be tudod ütni a falat, az menő!"

"Maradj csendben!"

"Oldd meg egyedül!"

"Miért sírsz annyit?"

Imázs, megjelenés és ruházat

A férfiak minden életkorból számos dolgot idéztek fel a fiúk és férfiak elfogadott jellemző tulajdonságaival, öltözködési stílusával és "kinézetével" kapcsolatban – amelyek többnyire a hagyományos férfias elvárásokat erősítik, és messze állnak mindentől, ami nőiesnek tekinthető. Ezek az elvárások a hajuk hosszára, a fiúk illatára és azokra a színekre is vonatkoznak, amelyeket nem viselhetnek. Összességében mindenki elismerte, hogy a "kockahas" (erős hasizmok) és az izmos test férfiasnak és kívánatosnak számít, szemben a soványsággal vagy az alacsony testalkattal. A férfiak esetében ezek az elvárások egyrészt a társadalom általános elvárásait tükrözik arról, hogy mi

számít férfiasnak, másrészt pedig azt, hogy mi az, amit mások "furcsának", nőiesnek és/vagy "buzisnak" minősítenek. Bár nem kapcsolódik egyértelműen a sebezhetőséghez, az üzenet világos a fiúk számára: ha másmilyenek, eltérnek a kívánatosnak tartott erős, macsó képzetétől azt kockáztatják, hogy kiközösítik őket. Ez az érzés pedig túlságosan is ismerős a kizsákmányolást és bántalmazást átélő fiúk számára.

"A fiúk ne használjanak jó illatú dolgokat."

"A fiúk nem hordanak rózsaszínt."

"A fiúk magasak."

"Az alacsony fiúk törpék."

"A fiúk nem hordanak rózsaszínt, strasszos vagy vicces ruhákat, szoknyát és magassarkút!"

"A fiúk nem festik a hajukat, és nem borotválják a lábukat!"

Kedvtelések, érdeklődési körök és foglalkozások

A férfiasággal kapcsolatos hagyományos elvárások egyaránt erősítik a versenyképesség és a cselekvés szükségességét, és azt is, hogy minden olyan érdeklődési kör vagy viselkedés, amely nőiesnek tekinthető, nem kívánatos. Ez már kisgyermekkorától kezdve megjelenik azokban a játékokban, amelyekkel a fiúkat és a lányokat játékra ösztönzik: "A fiúknak inkább 'akciófigurákkal' kellene játszaniuk, mint Barbie-babával, miközben az akciófigurákhoz sokkal kevesebb kiegészítő, csak kocsi és fegyver van". A fiúktól (és a férfaktól) elvárják, hogy szeressék és ismerjék az autókat, érdeklődjenek a foci iránt, és vegyenek részt dinamikus- és versenysportokban. Ezzel szemben a nem sporttal kapcsolatos tevékenységeket, például a kórusban való éneklést, vagy az olyan hobbit mint a balett vagy más táncformák, a társaik "bénának" és "buzisnak" tartották. Más elvárások előírják, hogy a fiúk nem hallgathatnak "lányos zenét", és még a fiúk vagy férfiak étkezési szokásait is befolyásolják, ahogyan az egyik résztvevő felidézte: "A fiúknak szalonnát és húst kell enniük – egy igazi férfi nem lehet vegetáriánus!".

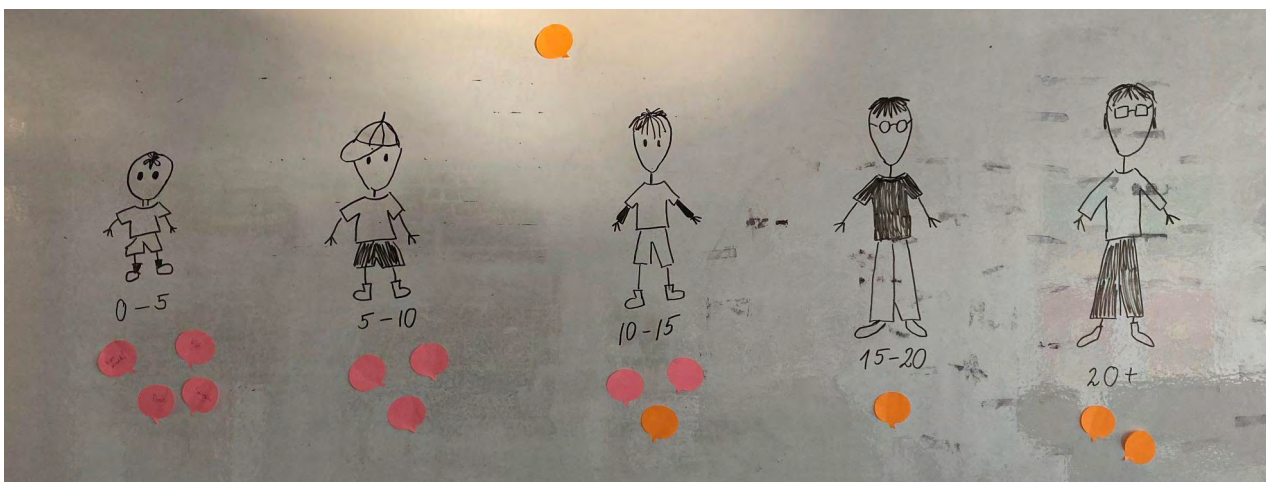

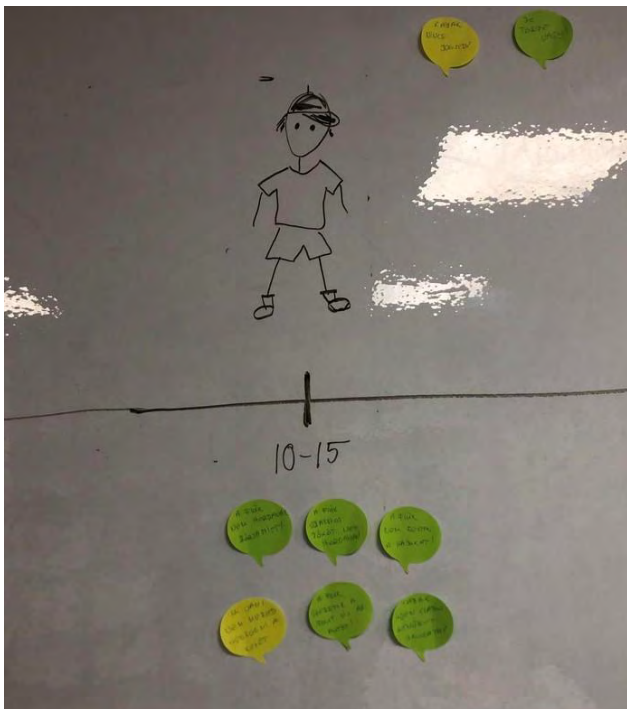
A kortársak csoportnyomása erősíti a férfiaságot

A férfiak kifejtették, hogy a kortársak csoportnyomása az élet minden területén erőteljesen befolyásolja a férfiasággal kapcsolatos nemi normák és elvárások megerősítését, illetve betartását. A kirekesztéstől való félelem pedig olyan nagymértékű, hogy a fiúk a számukra kellemetlen és/vagy kockázatos viselkedésformákban szándékuk és ellenérzéseik ellenére is részt vesznek. A tinédzserkor és a késő gyermekkor környékén ez a következőket foglalja magában:

- Aki az iskolai verekedéstől tartózkodott, azt "gyengének" tartották, és úgy vélték, hogy valami "nincs rendben" azzal a fiúval, aki nem hajlandó részt venni az agresszív viselkedésben.

- Egyesek számára a "másnak" vagy "nem átlagosnak" (pl. elhízottnak, gyengének) tartott emberek kigúnyolása elfogadható férfias tulajdonságnak számított.
- Tinédzserkorban a józanságot egy buliban, az alkohol visszautasítását unalmasnak és férfiatlannak tartották. A cigarettázás vagy "füvezés" gyakori a tizenéves fiúk körében, és a vagányságuk fokmérőjének tekintik.
- A kamaszok között népszerű "felesz vagy mersz" is gyakran válik a kellemetlen, akár traumatikus feladatok teljesítésének színterévé. A gyerekek között gyakran ciki, ha valaki nem elég bevállalós - ez különösen igaz a fiúkra. A beszélgetésen résztvevő férfiak beszámoltak arról, hogy gyakran olyat is megtettek, ami kifejezetten rosszul esett nekik, mivel tartottak a kirekesztés vagy a mellőzés kockázatától.

Az illusztrációk a magyarországi fiúkkal szembeni kulturális és nemi elvárások feltárására használt táblát mutatják. A résztvevők személyes adatainak védelme érdekében nem a foglalkozások során készült ábrákat és feliratokat mutatják a fotók.

Az látszik, hogy a férfiak által leírt erőteljes kulturális és nemi normák, valamint elvárások jelentősen befolyásolják és bizonyos tekintetben szabályozzák egy fiú vagy fiatal férfi életének és identitásának szinte minden aspektusát. Bármilyen viselkedés, amely ellentmond ezeknek az elvárásoknak, azt eredményezheti, hogy azok a fiúk, akik bármilyen okból másnak, sebezhetőnek vagy kirekesztettnek érzik magukat, nevetségessé válhatnak vagy más társadalmi szankciókkal szembesülnek.

A FIÚK TAPASZTALATAI A SEGÍTSÉG KERESÉSÉRŐL ÉS ELFOGADÁSÁRÓL

A férfiak elmagyarázták, hogy "a segítségkérés" és a "segítség keresése" minden egyes személy esetében egyedi, és a környezettől és az adott érintett személyektől függően különböző módon jelenhet meg, beleértve a gyereket és az őt körülvevő személyeket is.

Amikor szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás érte őket, a férfiak egyike sem érezte úgy, hogy bármilyen biztonságos lehetőségük lett volna arra, hogy elmondják ezt valakinek vagy segítséget kérjenek az őket ért bántalmazás miatt. Jellemző volt az is, hogy a bántalmazás fokozatos felépülése, az elkövető manipulatív kommunikációja, vagy az érintett fiúk életkorából adódóan, valamint a környezetük reakciója, adott esetben pedig egyébként is elhanyagoló volta miatt nem ismerték fel, hogy ami történik az bántalmazás. Többek között emiatt is inkább kirívó viselkedéssel, testi tünetekkel próbálták felhívni a felnőttek figyelmét arra, hogy valami nagy baj van – remélve, hogy valaki észreveszi. Ahogy az egyik résztvevő megjegyezte:

"Csak azt akartam, hogy valaki figyeljen rám, és megkérdezze, hogy jól vagyok-e."

Minden férfi elmondta, hogy akkoriban nem gondoltak arra, hogy közvetlenül vegyék igénybe szakember segítségét. A résztvevők egymástól függetlenül osztották meg tapasztalataikat, és később, a válaszaikat elemezve megfigyelhető volt, hogy az eltérő történetekből hasonló mintázatok rajzolódtak ki. Beszámolóikból kiderült, hogy bizonyos beazonosítható mozzanatoknak meg kellett történniük ahhoz, hogy az átételeket mások előtt is fel tudják fedni, függetlenül attól, hogy akkoriban rendelkezésre állt-e segítség.

ANNAK MEGÉRTÉSE ÉS ELFOGADÁSA, HOGY AMI TÖRTÉNT, AZ BÁNTALMAZÁS VOLT

Mind a négy fiatalember elmondta, hogy olyan környezetben érte őket bántalmazás, amelyet biztonságosnak tartottak, vagy azt olyan személy követte el, akiben ők és a családjuk is megbízott. Ez akkoriban megnehezítette számukra azt, hogy felismerjék, hogy az adott személy bántja őket. Fontos leszögezni, hogy elmondásuk szerint akkoriban nem voltak előzetes ismereteik a szexuális visszaélésekről vagy kizsákmányolásról. A fiatal férfiaknak – elmondták, hogy mind érezték, hogy valami nincs rendben, valami rosszat, károsat tesznek velük, viszont ezt nem tudták megfogalmazni, amelynek oka az előzetes ismeretek hiánya és az, hogy a környezetük sem erősítette meg őket az átételek komolyságában. Életüknek abban az időszakában a férfiak egyike sem volt tisztában azzal, hogy ami velük történt, az szexuális bántalmazásnak vagy kizsákmányolásnak minősül. Ez tovább fokozta a zavart. Miközben megpróbálták feldolgozni azt, aminek ki voltak téve, az egyik résztvevő így nyilatkozott:

"Valami furcsa és kellemetlen dolognak tartottam... Azt gondoltam, hogy a férfi csak furcsa és kínosan viselkedik".

Másikuk azt is elmondta, - érezte, hogy ami vele történik kényelmetlen számára, de információ és segítség hiányában azt nem tudta megnevezni és

nem tudta, hogy az törvénytelen:

"Akkor még nem tudtam, hogy ez már túlmegy a határon, azt hittem, ez csak számomra kényelmetlen."

Vegyes érzelmek és zavarodottság: Azért, hogy fel tudják dolgozni ezeket a vegyes érzéseket, megpróbálták értelmezni a történeteket, és gyakran kibővítették az események súlyát – belső vívódásokon mentek keresztül, kétségek támadtak bennük –, gyakran felmerült bennük az is, hogy valamilyen módon nem ők idézték-e elő a történeteket, emiatt sokszor magukat hibáztatták. Általános volt bennük a zavarodottság, hogy vajon nem vették-e túl komolyan a helyzetet, és nem reagáltak-e túl a dologra. Egy férfi felidézte, hogy az általa tapasztalt pozitív testi reakció is befolyásolta az észlelését, ami tovább fokozta a zavarodottságát: *"Néha jó érzés volt, nekem is jó volt"*.

Mások válaszai: Egyikük arra is visszaemlékezett, hogy amikor elmondta a kortársainak, hogy mit tett vele az egyik felnőtt munkatársuk, a reakciójuk normalizálta a történeteket – kinevették és elbagatellizálták azt.

"A bántalmazás bizonyos részei szóba kerültek, és a barátaim nevettek rajta... ezért úgy éreztem, hogy ez megszokott dolog, és nem kell túl komolyan venni... Azt gondoltam, hogy ez egy hétköznapi dolog ebben a közegben."

Felelősség a család, az intézmények és a közösségek védelméért: Mivel az elkövetőt a bántalmazást megelőzően mind a négy férfi ismerte, tartottak attól, hogy az általuk megéltek elmondása negatív következményekkel járna a családjukra vagy a szeretett közösségekre amelyeknek sok esetben az elkövető is tagja volt. A segítő szakemberek megjegyezték, hogy nem csak annak van kockázata, hogy az elkövetők (vagy akár mások a közösségben) személyes vádakat fogalmaznak meg, hanem annak is, hogy az eset nyilvánosságra kerülése révén figyelem irányulna afelé az intézmény felé, ahol a bántalmazás történt, és amely az áldozatok családjai által szeretett és kedvelt közeg volt.⁵⁶ Az egyik résztvevő felidézte,

56 Ez magában foglalta az egyházat, az iskolákat és a családtagokat is.

hogy szerette volna elmondani másoknak a bántalmazással kapcsolatos tapasztalatait, de az egyik barátja – aki ugyan támogatta és megértő volt – arra is figyelmeztette, hogy tekintettel arra, hogy a bántalmazó meleg volt, egy ilyen történet nyilvánosságra hozatala negatív hatást gyakorolhat, megbélyegezheti az eltérő nemi orientációjú közösségeket.

Behálózás és manipuláció: A férfiak elmesélték, hogy az elkövetők úgy manipulálták őket, hogy belsőleg relativizálták és átértelmezték az eseményeket, mintha a bántalmazásba beleegyeztek volna, vagy tettek volna azért, hogy az megtörténjen. Az elkövetők finoman kényszerítették őket a történetek átfogalmazására, átkeretezésére, így csökkentették a gyerekek ellenállását, és növelték annak valószínűségét, hogy hallgatnak a történetekről. Általában az mondható el ezekről a helyzetekről, hogy bár az elkövetők az érintett gyerek vagy akár mások számára úgy állíthatják be a körülményeket, mintha a gyerek "beleegyezését adta volna" ahhoz, hogy egy felnőtt kihasználja, ez minden esetben csak megtévesztés. A felnőttek felelősek a gyerekek szexuális kizsákmányolásáért és bántalmazásáért. Ez minden helyzetre igaz, amikor egy felnőtt a saját szexuális vágyának kielégítésére használja a gyereket. Az egyik résztvevő felidézte, hogy a bántalmazó úgy próbálta rá hárítani a felelősséget, hogy azt állította: *"De hát te is élvezted!"*

Egy férfi emlékei szerint a bántalmazáshoz hozzájárult az érzelmileg és verbálisan bántalmazó, elhanyagoló családi környezet is. Többek között ez is hozzájárult, hogy az elkövető be tudta őt hálózni. Az elkövető figyelme érzelmi függést teremtett: *"Gyakran nagyon kedves volt velem, egyszer egy kiskutyát is hozott"*. Ennek következtében a kizsákmányolást a szeretet és a figyelem jeleként értelmezte. Az elkövető gondoskodó viselkedése – és a környezet elhanyagolása - folyamatosan fenntartotta a függő viszonyt és a bántalmazás lehetőségét, így az több éven keresztül folytatódhatott.

"A bántalmazónak óriási hatalma volt felettem, elszigetelve éreztem magam, és kételkedtem önmagamban."

A tabu és a "hallgatás kultúrája": A férfiak nem emlékeztek arra, hogy a visszaélések előtt vagy azok időpontjában az iskolából vagy a médiából bármilyen információt kaptak volna a szexuális visszaélésekről és kizsákmányolásról, a jelek felismeréséről vagy a lehetséges válaszlépésekről, és erről otthon sem beszélgettek. Visszaemlékezéseik szerint akkoriban a legtöbb ember túlságosan felkavarónak találta volna ezt a témát ahhoz, hogy beszéljenek róla, és ha férfiakról és fiúkról lett volna szó, káros sztereotípiákat tulajdonítottak volna az áldozatoknak – többek között azt, hogy ha egy fiút egy férfi bántalmazott, akkor amiatt a gyerek meleg lesz. Ez a közfelfogás nyilvánvalóan olyan hatást gyakorol minden bántalmazásnak kitett fiúra, hogy visszaretten attól, hogy beszéljen másoknak a vele történetekről.

Ez a nyomás egyértelműen tükröződik a segítő szakemberektől származó adatokban is: a "szexszel és a szexualitással kapcsolatos tabuk" és "az áldozatok által tapasztalt megbélyegzés és szégyenérzet" a segítségkérést akadályozó leggyakrabban említett tényezők közé tartoznak. A résztvevők életére ez nagy hatással volt, mivel elhittette velük, hogy a velük történetek nem megosztható kérdések, így elszigeteltnek, magányosnak, tehetetlennek és kiszolgáltatottnak érezték magukat.

Fordulópontok és a változás katalizátorai

Valamennyi férfi egyértelműen be tudta azonosítani azt a pillanatot, amikor rájött, hogy amit átélt, az szexuális kizsákmányolás volt. Egyikük ezt a pillanatot "katalizátorként" írta le. Egyik esetben ez egy évvel a cselekmény elkövetése után történt, egy másik férfi esetében 10 évvel később. A férfiak - és sok nő -esetében gyakori a gyermekkori szexuális kizsákmányolás és bántalmazás késői felismerése - akár azért, mert nem emlékeznek rá, akár azért, mert még nem értették a történeteket, vagy szégyellik azt - mely elengedhetetlen ahhoz, hogy direkt módon segítséget tudjanak kérni. Az egyik férfi számára a katalizátor a 2017-es globális #MeToo mozgalom volt. Egy másik férfi elmondta, hogy hallott és olvasott a médiában más férfi

túlélők történeteiről: *"Olvastam és hallottam a történetekről, és akkor ugrott be, hasonló dolgok velem is történtek"*. Mások számára ez a felismerés akkor következett be, amikor elhagyták azt a környezetet (intézményt vagy családot), ahol kizsákmányolásnak voltak kitéve és megszűnt a bántalmazás korábbi normalizálása.

Próbálták "megmutatni", hogy segítségre van szükségük

Mind a négy férfi elmondta, hogy gyakran érezték, hogy nem tudnak kifejezetten, direkt módon segítséget kérni, és ehelyett észrevehetően másképp viselkedtek, ezáltal - tudatosan, vagy nem tudatosan - próbálva meg jelezni, hogy valami nincs rendben velük. A példák között szerepelt a társas tevékenységek szándékos kerülése, a csendessé és szociálisan visszahúzódóvá válás, vagy más esetekben a feltűnés keltése, a megjátszás, *rosszalkodás* és hogy a fájdalmukat a viselkedésükön keresztül próbálták kifejezésre juttatni – például hangoskodással. De a testi tünetek - fejfájás, hasfájás, betegségtől való félelem - széles skálája is megjelent. Ezek a viselkedési formák azonban a legtöbbször nem érték el a kívánt hatást, azok nem keltettek gyanút senkiben és láthatóan még a képzett szakemberek sem tudták összekapcsolni a viselkedést a mögöttes problémákkal. Ahogy egy férfi megjegyezte: *"Úgy viselkedtem, mint egy idióta, de mégsem kérdezte meg egyetlen pszichológus sem, aki látott engem, hogy van-e valami bajom."*

Ez a tapasztalat nem volt ritka; egy másik férfi felidézte, hogy annak ellenére, hogy szokatlan és aggasztó viselkedést tanúsított, nem emlékezett arra, hogy valaha is leült volna vele valaki, valódi érdeklődést mutatott volna, és a közérzetéről, a hogylétéről kérdezte volna. Egy másik azt mesélte, hogy rendszeresen azzal fordult a tanárokhoz, hogy hol étkezési zavarai vannak, hol rákos megbetegedése vagy más halálos betegsége, így próbálva meg felkelteni a figyelmüket:

"Minden héten odamentem a tanárokhoz azzal, hogy rákos vagyok vagy valami más halálos betegségem van, mégsem kérdezte meg senki, hogy mi van velem, pedig csak azt akartam, hogy valaki őszintén megkérdezze, minden rendben van-e."

Másikuk emlékei szerint megváltozott az iskolai viselkedése:

"Hallgató lettem, és elkezdtem kihagyni az órákat és más olyan foglalkozásokat, amelyeket korábban élveztem, mégsem vett észre senki semmit, kivéve egy tanáromat, ő is csak több hónap elteltével."

Végül egy tanár egyszerűen megkérdezte tőle, hogy nincs-e valami baja, és ekkor tudta elmondani, hogy mi történt vele. Ez a példa jól szemlélteti, hogy mennyire fontosak és értékesek azok a fiúkat körülvevő emberek, akik észreveszik a problémák lehetséges jeleit, érdeklődnek, és cselekszenek – ami állhat egyszerűen abból is, hogy megkérdezik, hogy *"Van-e valami baj?"*. Fontos megjegyezni, hogy a szakemberektől sem elvárás az, hogy ezekből a jelekből azonnal felismerjék, hogy egy gyerek bántalmazás áldozata, de az mindenképpen kulcsfontosságú, hogy figyeljenek fel ezekre a jelekre és próbáljanak utána járni a probléma gyökerének.

Egy férfi arra is visszaemlékezett, hogy az egyik osztálytársa anyukájának, akit "nagyon jó fej anyukának" tartott, olyannak, amilyet ő is szeretett volna magának, nyíltan beszámolt az őt ért folyamatos szexuális visszaélésekről. Azonban miután beszélt vele, úgy tűnt, semmi nem történik, és a nő nem beszélt vele erről újra.

A visszaemlékezést követően mind a négy férfi úgy látta, hogy a viselkedésük "segélykiáltás" volt, amelyet gyakran figyelmen kívül hagytak vagy félreértelmeztek, antiszociális vagy „csak” figyelemfelkeltő magatartásnak gondoltak, rossz gyerekeknek bélyegezték őket. Nem keresték az ezek mögött álló okokat. Ez a probléma szintén felfedezhető a segítő szakemberekkel készített kérdőív adataiban is. Ez egyik válaszadó az olyan problémák azonosítása során, amelyek megnehezítik annak megállapítását, hogy a fiúk átéltek-e szexuális bántalmazást az alábbiakat jegyezte meg: *"A téma kerülése, a beszélgetés komolysága, kétértelmű utalások, gyakran a nem megfelelő dolgokon való viccelődés, ami miatt nehéz eldönteni, hogy a határaitam próbálgatják-e, vagy valóban segítségre van szükségük"*. (R34) A felismerés és a megfelelő válaszok hiánya csak súlyosbítja a bántalmazást átélt gyerekek tapasztalatait, és hozzájárul a

folyamatos elszigeteltség érzéséhez, ahogy azt egy férfi megjegyzése mutatja: *"A bántalmazás egy idő után talán abbamarad, de a magány nem szűnik meg"*.

"A titok megőrzése"

Minden résztvevő megemlítette, hogy miután bántalmazott helyzetüket felfedték a családjuk előtt, további akadállyal szembesültek a segítségkéréssel kapcsolatban: titokban kellett tartaniuk a történetet. Ennek az elvárásnak az eredményeképpen többen is úgy jellemezték a családokat, mint amelyekből "hiányzik az őszinteség és a nyitottság". Még ha a család tudott is a bántalmazásról, úgy döntöttek, hogy azt "családi ügyként" kezelik, amelyet a családon belül próbálnak megoldani, illetve amennyiben ez lehetséges volt, abban az intézményi környezetben, ahol a kizsákmányolás történt. Következésképpen nem jutottak el olyan támogató környezetbe, ahol a résztvevők megbeszélhették volna aggodalmaikat, vagy lehetőségük lett volna arra, hogy szabadon kérjenek olyan segítséget, amelyre szükségük volt. A tapasztalatok megosztása és a segítségkérés, illetve a segítség elfogadása során megtett útjuk ismertetésekor a következő témák, akadályok és aggodalmak merültek még fel a reflexióikban:

- **Az irányítás elvesztésétől, a kontrollvesztéstől való félelem:** A férfiak elmondták, hogy az egyik legnagyobb félelmük a velük történetek feltárásával kapcsolatban az volt, hogy elveszítik az életük feletti kontrollt, és ha mások tudomást szereznek a bántalmazásról, akkor többé már nem ők lesznek, akik kézben tartják a történetüket, a saját traumájuk feldolgozását és annak hatásait.⁵⁷
- **Szégyenérzet, megbélyegzés és félelem:** A résztvevők rendkívül szégyenteljesnek érezték a történeteket. Illetve azt is érezték, hogy annak nyilvánosságra hozatala a barátok, a család, az osztálytársak és mások megbélyegzéséhez vezetne. Egy férfi megjegyezte, hogy ettől érezte magát és a helyzetét igazán reménytelennek: *"Ha egyszer gyerekként bántalmaznak, egész életemben áldozat maradsz"*. A férfiak attól is féltek, hogy a családjuk, a barátaik vagy más felnőttek

nem fogják elég komolyan venni a helyzetet, és esetleg nem értik meg, miért kellene aggódniuk. Néhány esetben ezek a félelmek beigazolódtak, és ez igazán nagy hatással voltak rájuk: *"A bántalmazás bizonyos elemei, részei szóba kerültek, és a barátaim nevettek rajta, úgy éreztem, hogy ez egy hétköznapi dolog, és nem kell túl komolyan venni"*.

- **Felelősségérzet a családjukért:** A résztvevők kifejtették, hogy aggódtak amiatt, hogy ha felkeresnek valakit és leleplezik a bántalmazójukat, akkor botrányt kelthetnek a közösségükben, ami negatív hatással lenne rájuk és a családjukra. Néhány férfi elmondta, hogy azért döntöttek úgy, hogy nem tesznek feljelentést a rendőrségen, hogy megvédjék a családjukat az ebből fakadó jogi eljárásoktól és a jó hírnevük esetleges megsértésétől. Megemlézték azt is, hogy felelősnek érzik magukat a családtagjaik – vagy bárki, aki közel áll hozzájuk – érzése miatt. Ebben a fajta felelősségtudatban a magyarországi fiúkkal szemben támasztott nemi elvárások is visszatükröződnek. Egyes esetekben a családi nyomás olyan erősnek bizonyult, hogy megakadályozta, hogy a bántalmazást elszennvedő fiúk beszámoljanak a velük történetekről, és abban erősítette meg őket, hogy inkább hallgassanak róla.
- **Hozzáférés a szolgáltatásokhoz:** A segítő szervezetekről beszélgetve az egyik résztvevő kifejtette, hogy tudott a szóban forgó szervezetek létezéséről, azonban a működésükkel kapcsolatos ismeretek hiánya eltántorította attól, hogy kapcsolatba lépjen velük: *"Úgy gondolom, hogy ezek az intézmények eligazíthatnak a jogi eljárásokban vagy a pszichológiai tanácsadás terén, de ahhoz, hogy ezekhez eljuss, szükséged van valakire, akivel együtt mehatsz, vagy aki tudja, hogy mit akarsz kezdeni a történeteddel"*.

A felfedés után

A férfiak egy másik közös tapasztalata az volt, hogy a bántalmazás felfedését követően számos olyan intézményi és szakmai válasszal találkoztak, amelyek nem feleltek meg az igényeiknek.

⁵⁷ Ez tükrözheti azokat az akkori ismereteiket, hogy a problémákkal küzdő gyerekeket, beleértve a szexuális kizsákmányolást és bántalmazást elszennvedőket is, általában állami gondozásba utalták, ami a segítő szakemberek megjegyzései szerint a mai napig gyakori helyzet – és azt is eredményezheti, hogy a szexuális bántalmazást elszennvedő gyerekeket az intézetben a törvénnyel összeütközésbe került fiatalokkal együtt helyezik el.

- **Nem megfelelő intézményi válaszok:** Az egyik férfi arról számolt be, hogy miután felfedte a bántalmazást az intézmény egyik tanárának, ahol a bántalmazás történt, többször is az intézmény magasabb beosztású vezetőihez irányították, és bár számos alkalommal elmagyarázott mindent, semmiféle támogatást és segítséget nem kapott. Az ügyet alapos belső vizsgálat vagy a felelős személy felelősségre vonása nélkül zárták le.
- **Konzultáció pszichológusokkal:** Mindegyik férfi megemlítette, hogy élete során többször is felkeresett pszichológusokat olyan problémákkal, amelyek közvetlenül vagy közvetve a bántalmazásukhoz kapcsolódtak. Mindannyian úgy nyilatkoztak, hogy a szakemberek közül sokan nem ismerték fel a felmerülő gondjaikat, úgy érezték, hogy "nem figyelnek rájuk", és nem nyújtottak megfelelő ellátást. Egyikük megjegyezte, továbbá azt is, hogy "A gyerekeknek kevés a beleszólásuk, és a pszichológus olyan valaki, akihez azért mélys, mert a felnőttek azt mondják, hogy menj, nem pedig azért, mert te akarod". Ezzel a szakembereknek is fontos tisztában lenniük amikor gyerekekkel dolgoznak.

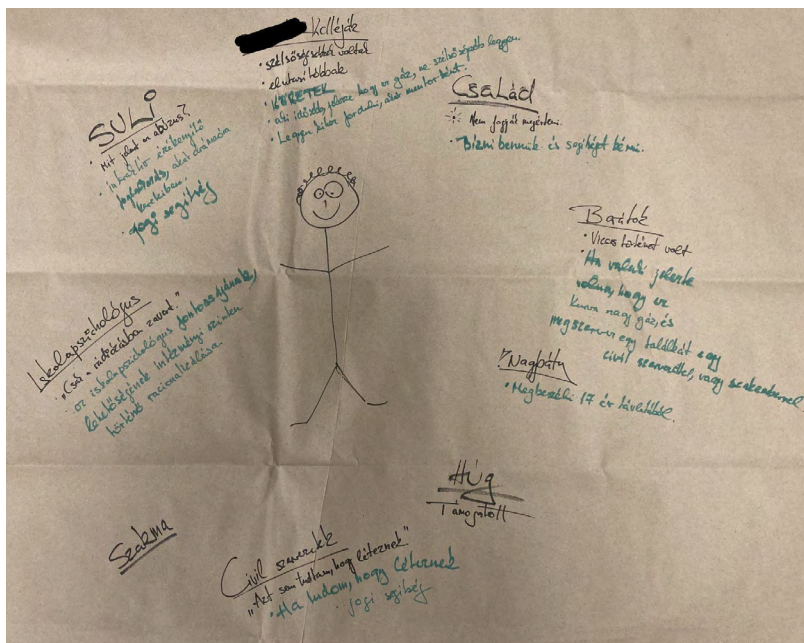
Egy másik résztvevő elmesélte, hogy amikor egy jogsegélyirodával konzultált részben a gyermekkori bántalmazásával kapcsolatos kérdésekről, határozottan azt tanácsolták neki, hogy a biztonság kedvéért keressen fel egy pszichológust, bár ő ennek akkoriban nem érezte szükségét. Elmondta, hogy az ülések kizárólag a bántalmazásra összpontosítottak, anélkül, hogy a pszichológus valóban megértette és elfogadta volna azt, hogy a terápia idején ő úgy érezte, hogy nincs benne feldolgozatlan trauma a bántalmazás miatt. Szerinte, ha egyszer a szakemberek úgy gondolnak rá, mint áldozatra, akkor mindig is akként fogják kezelni.

Jogi eljárások kezdeményezése és az igazságszolgáltatás igénybevétele: Néhány résztvevő jogi lépéseket kezdeményezett a bántalmazójával szemben, de sokszor érzéketlenséggel szembesültek, illetve

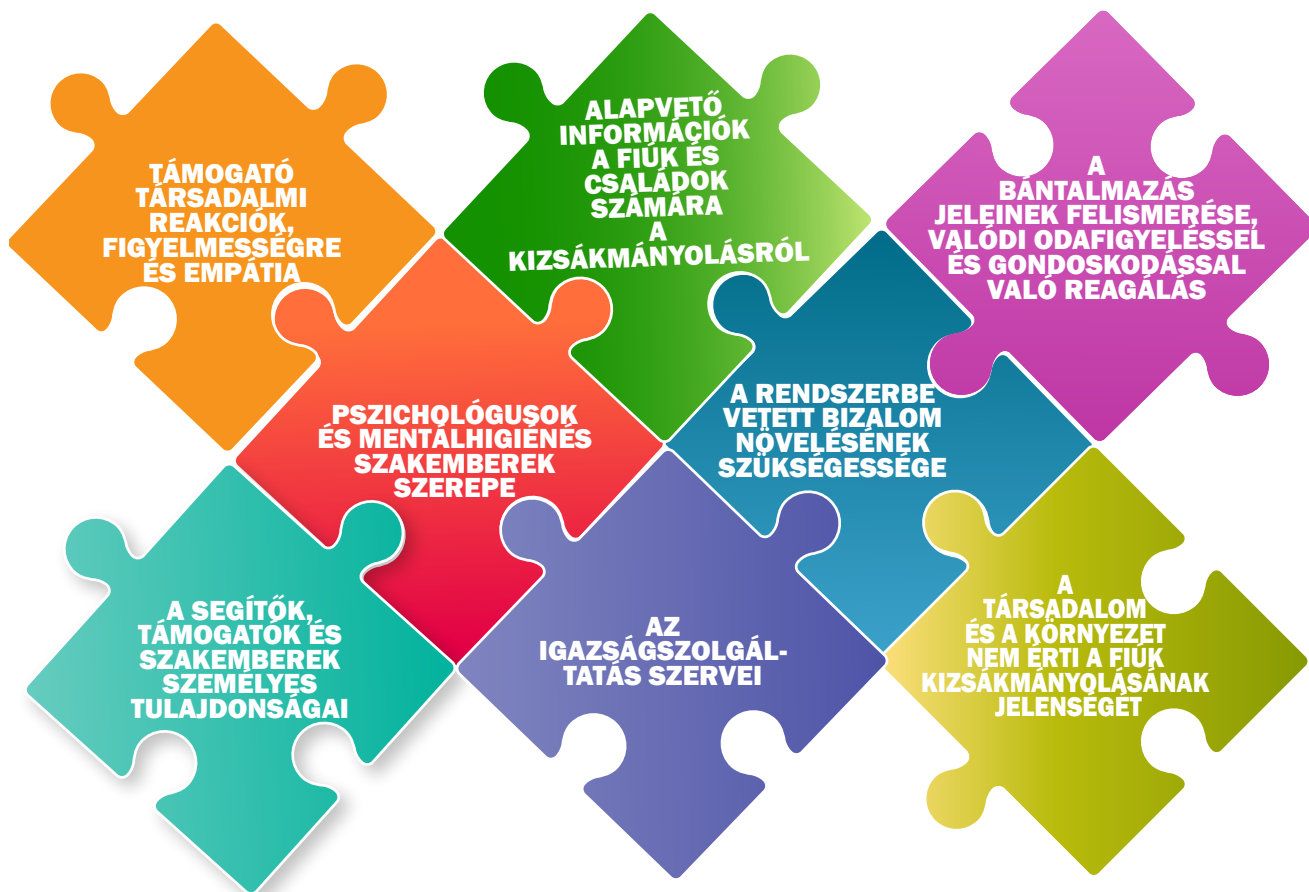
személytelenséget, barátságtalan megközelítést, és több olyan esetet is említettek, amikor a "rendszer" és a hatalmi pozícióban lévők nem támogatták őket megfelelően az eljárás során. Ezek közé tartoznak:

Egy "nyers modorú és barátságtalan" ügyvéd, aki nem biztosított biztonságos környezetet, ezért rendkívül kellemetlen volt vele beszélni a bántalmazásról.

- Olyan rendőrök, akik teljesen érzéketlenül viselkedtek az áldozattal szemben, ugyanabban az autóban szállították, mint az elkövetőt, és visszavitték pontosan arra a helyszínre, ahol a bántalmazás történt - ekkor még kiskorú volt.
- Amikor később vallomást tett, a rendőrök több, a szexuális identitására utaló kérdést tettek fel, és megkérdőjelezték a szavait és a vallomását, miközben az elkövető személyére és státuszára utaló megjegyzéseket is tettek, láthatóan szimpatizálva vele: "Van fogalmad róla, hogy kivel húztál ujjat?". Egyik eljárás sem vezetett az elkövetők elítéléséhez.

A fényképen láthatóak a résztvevő által azonosított támogatói körök, valamint mások hozzáállása és megjegyzései a segítségkérésével kapcsolatban

HIÁNYOSSÁGOK ÉS SZÜKSÉGLETEK

A résztvevők a segítségkéréssel és -elfogadással kapcsolatos tapasztalataik feltárását követően a korábban használt ábrák kibővítésével azonosították a sajátos szükségleteiket, valamint a szolgáltatásnyújtás és támogatás hiányosságait.

A bántalmazás jeleinek felismerése – Valódi odafigyeléssel és gondoskodással való reagálás

- A legfontosabb megfogalmazott igény a "valódi figyelem és gondoskodás" volt. Ezzel kapcsolatban néhány férfi megjegyezte, hogy ezeket pont akkor nem kapták meg, amikor a legnagyobb szükségük lett volna rá.
- A résztvevők úgy érezték, hogy viselkedésük nagy része (problémáik külsőleges megjelenítése, externalizálása) egyértelmű "felhívó jel" volt arra vonatkozóan, hogy valami nagy baj van, de ezeket a környezetük gyakran félreértette vagy figyelmen kívül hagyta. Ezek az elszalasztott lehetőségek azt jelentették számukra, hogy nem kapták meg a szükséges támogatást.

Alapvető információk fiúk és családok számára a kizsákmányolásról és a bántalmazásról

- Valamennyi résztvevő szerint a kiszolgáltatottságuk alapvető oka, hogy a fiúk számára elérhetetlenek a kizsákmányolással és a bántalmazással kapcsolatos információk.
- Ez akadályozta őket abban, hogy felismerjék, hogy ami történik, az bántalmazás, kizsákmányolás és helytelen – és hogy képesek legyenek lépéseket tenni saját védelmük érdekében, illetve megakadályozni, hogy ez megtörténjen vagy folytatódjon.
- A családoknak sem voltak információik a fiúkkal kapcsolatos gyermekkori szexuális kizsákmányolásról és bántalmazásról, ami nehezítette vagy egyenesen ellehetetlenítette a fiúk védelmére és segítésére való képességüket.

A társadalom és a környezet nem érti a fiúk kizsákmányolásnak és bántalmazásának jelenségét

- A fiúk és a környezetükben lévő más személyek gyakran elbagatellizálják ennek súlyosságát, vagy másnak tekintik, mint ártalmas bántalmazásnak vagy kizsákmányolásnak.

- A hiányosságok közé tartozik annak megértése, hogy mi is az a bántalmazás és a kizsákmányolás, hogyan alakulnak az elkövetői kapcsolatok, dinamikák és stratégiák, valamint a kontextus és a környezet, amelyben ez előfordul - és hogy ez egy fiúval is ugyanúgy megtörténhet, mint egy lánnyal.
- A férfiak komoly igényt fogalmaztak meg a magyar társadalom egészének fokozottabb felvilágosítására és a tudatosság növelésére.

A rendszerbe vetett bizalom szükségessége

- A férfiak emlékei szerint az intézmények által és az intézményeken belül ide-oda küldözgették őket, ismételten kikérdezték őket a bántalmazásukról, miközben úgy érezték, hogy senki sem tudott segíteni nekik, emiatt ingott meg a bizalmuk a meglévő intézményekben, áldozatsegítő rendszerekben és más hatóságokban.
- A férfiak a fiúk számára nyújtott szolgáltatások láthatóságának, az átláthatóságnak és a hatóságoktól elvárható információk átadásának a hiányát is azonosították.

Szükség van támogató társadalmi reakciókra, figyelmességre és empátiára

A férfiak egy sor konkrét elvárást fogalmaztak meg, amelyekre a családtól és a barátaitól lenne szükségük:

"Szükségem van arra, hogy a családom és a barátaim tudjanak a bántalmazásról, és szükség esetén mellettem legyenek – de az is kell, hogy néha egyedül maradjak a történetekkel anélkül, hogy beszélnék róla."

– Vagyis fontos számára, hogy ne minden esetben a bántalmazásról legyen szó, ne csak bántalmazottként tekintsenek rá, törődjenek vele.

"Szerettem volna, ha a barátaim és a rokonaim aktívabban foglalkoztak volna velem, miután tudomást szereztek a bántalmazásról, és jó lett volna, ha további kérdéseket tettek volna fel, jelezve, hogy érdekli őket a közérzetem, az ügy állása stb."

- A férfiak kifejezték, hogy nem akarnak magukra maradni a bántalmazásukkal, és hogy még a támogatás apró, gyakran észrevétlen gesztusait is nagyra értékelik, amelyek valódi törődést, figyelmet és empátiát közvetítenek.
- Fontosnak tartották, hogy emlékeztessék arra a gyerekeket körülvevő támogató személyeket és a segítő szakembereket, hogy az érintett gyerekek mindannyian különbözőek, és nincs "egyforma" megközelítés, ezért az, amire az egyiknek szüksége van, különbözni fog a másiktól, így minden esetben szükség van arra, hogy *személyre szabott törődést* kapjanak a bántalmazást átélt fiúk. Az is kiemelték, hogy emiatt fontos az, hogy a bántalmazott gyereket körülvevő felnőttek kezdeményezők legyenek és kérdezzenek rá arra, hogy a támogatás mely formáját fogadják szívesen, mi esik nekik jól az adott helyzetben.

Pszichológusok és mentálhigiénés szakemberek szerepe

A férfiak kifejezték, hogy egyes szakemberek és támogató személyek [csak] "áldozatként" tekintenek rájuk, és nem veszik figyelembe a bennük rejlő lehetőségeket, valamint az egyéni és szociális szükségleteik széles skáláját.

- Egyes szakemberek megjegyezték, hogy a képzésük hiányosságai miatt a legtöbb esetben egy sor meghatározott problémára (tünetre) fókuszálnak, ami korlátozza őket abban, hogy egyénre szabva vegyék gondozásukba az klienseiket, hogy mindenkit úgy és abban támogassanak, amire az illetőnek szüksége van.
- A férfiak szerint az is elengedhetetlen, hogy több közösségen belüli "mentálhigiénés szakember"⁵⁸ támogassa a túlélőket, és általános mentális egészségügyi és életvezetési tanácsokat és támogatást is nyújtson.

Az igazságszolgáltatás szervei

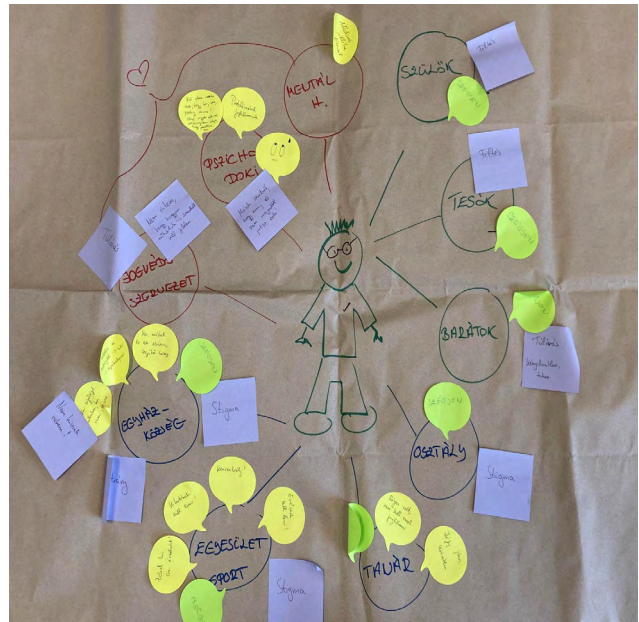
- A szexuális bántalmazást átélt gyerekek számára mindig nagy kihívást és nehézséget jelent a rendelkezésre álló segítség felkutatása és azok igénybevétele. A rendőröknek, ügyvédeknek, bírósági tisztviselőknek és bírónak törekedniük kell arra, hogy az eljárás minden állomását megkönnyítsék az áldozatok számára.

58 A magyar környezetben a mentálhigiénés szakemberek gyakran közösségi keretek között dolgoznak.

- Hangsúlyt kell fektetni az átláthatóság elősegítésére és arra is, hogy miként működnek ezek az intézmények, mivel ezek hiánya elriasztja az áldozatokat attól, hogy hozzájuk forduljanak.

A segítők, támogatók és szakemberek személyes tulajdonságai

- A férfiak kifejtették, hogy a segítők és támogatók neme nem számít mindaddig, amíg közös hullámhosszon vannak, megvan köztük a kémia. Azt javasolták, hogy ezeknek a szakembereknek "kedvesnek, gyermekbarátnak kell lenniük, hinniük kell a gyerekeknek, és jó, ha van némi humoruk".

Az ábra az azonosított támogatói köröket és a résztvevők igényeinek kielégítéséhez szükséges további szereplőket és a tőlük várt reakciókat mutatja.

A JOGI KÖRNYEZET ELEMZÉSE

GYERMEKJOGOK A HAZAI JOGALKOTÁSBAN

Magyarországon számos olyan jogszabályi rendelkezés van hatályban, amely a gyerekek szexuális kizsákmányolással és bántalmazással szembeni védelmét hivatott biztosítani, ezzel nagyrészt eleget téve a fent tárgyalt nemzetközi okmányokból fakadó nemzetközi kötelezettségeknek. A jogszabályok azonban hézagosak, így lehetőség van a gyerekek számára biztosított jogi védelem további fokozására. Ezekről részletesebben a következő szakaszokban lesz szó.

A gyermek definíciójára a magyar jogszabályok a Gyermek jogairól szóló egyezmény⁵⁹ 1. cikkben szereplő gyermek definíciót alkalmazzák, amely szerint "gyermek az a személy, aki tizennyolcadik életévét nem töltötte be."⁶⁰ A magyar Polgári Törvénykönyv (Ptk.) szerint kiskorú alatt azokat a személyeket kell érteni, akik 18. életévüket még nem töltötték be, illetve kivételes esetben a 16. életévüket betöltött személyeket is.⁶¹ Ez a kivétel arra az esetre vonatkozik, amikor a 16. életévét betöltött gyerek házasság útján nagykorúvá válik (a továbbiakban ezt részletezzük). A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) meghatározása szerint, a gyermek Gyvt. szerinti definíciója megegyezik a Ptk. szerinti kiskorú fogalm meghatározással. Így a Gyvt. alkalmazásában gyerek alatt a 18 év alatti, illetve kivételes esetben a 16 év feletti, de 18 év alatti személyeket kell érteni.⁶²

A Büntető Törvénykönyv (Btk.) a "fiatalkorú" alternatív terminológiát használja, de csak a

törvénnyel összeütközésbe került gyerekekre, vagyis a 18 éven aluli elkövetők büntetőjogi felelősségére vonatkozóan.⁶³ Ez a terminológiai eltérés nincs befolyással a gyerekeknek, a szexuális kizsákmányolást megvalósító bűncselekményekkel szembeni védelmére. A szexuális kizsákmányolást megvalósító bűncselekmények esetén a büntetőjogi rendelkezések szigorúbb szankciót írnak elő akkor, ha az elkövetéskor a sértett még nem töltött be egy bizonyos életkort, például súlyosabb büntetést ír elő olyan szexuális bűncselekmények esetén, amelyekben a sértett 18 vagy 12 éven aluli.

A Btk. "szexuális kényszerítésre"⁶⁴ és "szexuális erőszakra"⁶⁵ vonatkozó rendelkezései szerint a szexuális beleegyezés alsó korhatára 14 év.⁶⁶ Ez fiúkra és lányokra, valamint azonos és ellenkező neműek szexuális kapcsolatára egyaránt vonatkozik. Létezik azonban egy életkorhoz közeli mentesség, ami azt jelenti, hogy a 12 év feletti és a 18 év alatti gyerek közötti, beleegyezésen alapuló szexuális együttlét megengedett.⁶⁷ Fontos megjegyezni, hogy a 17 és 12 évesek közötti öt éves korkülönbség különösen nagy a korhatármentesség szempontjából.

A szociális és gyermekvédelmi ellátás frontvonalában dolgozók részvételével zajló felmérés egyik kérdése a 18 év alatti fiúk beleegyezési korhatárához kapcsolódó ismereteket vizsgálta. Ennek eredményeit az alábbi 10. ábra mutatja. A válaszadók 64%-a helyesen állapította meg, hogy a magyar jogszabályok meghatározzák a beleegyezés alsó korhatárát. Ami a közeli életkorra vonatkozó kivételt illeti, a válaszadók 36%-a volt tisztában

59 Országgyűlés. (1991). a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény.

60 ENSZ. (1989). *Gyermekjogi Egyezmény*. 1. cikk.

61 Országgyűlés. (2013). *Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény*.

62 Országgyűlés. (1997). *Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény*. 5. §

63 Országgyűlés. (2012). *Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július)*, 105. §

64 *Ibid.*, 198. §

65 *Ibid.*, 197. §

66 *Ibid.*, 198. §

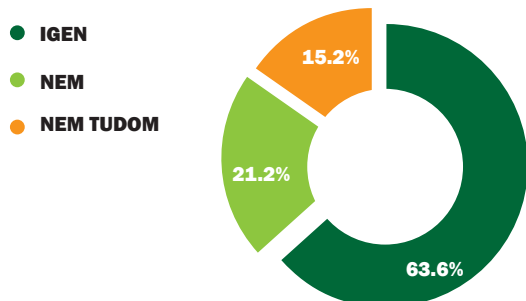
67 *Ibid.*, 197–198. §

azzal, hogy a magyar jog rendelkezik a közeli életkorra vonatkozó mentességről a kortársak közötti, beleegyezésen alapuló szexuális

kapcsolatok kriminalizálásának elkerülése érdekében. 24%-uk válaszolt helytelenül, a legtöbbben pedig bizonytalanok voltak.

10. Ábra. Beleegyezési korhatár a magyar jogrendszerben

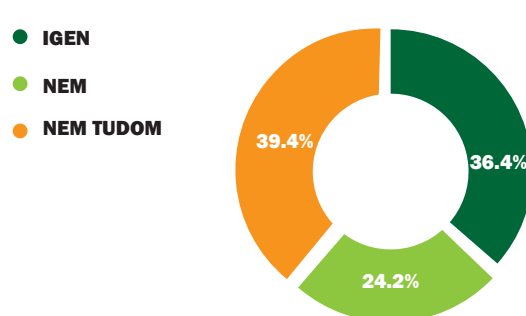
BELEEGYZÉSI KORHATÁR A MAGYAR JOGRENSZERBEN

A Btk. bünteti a "szexuális kényszerítés" bűncselekményét, amely magában foglalja egy másik személy szexuális cselekmény végzésére vagy eltérésére kényszerítését, és 2–8 évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, ha az áldozat 18 év alatti, 5–10 évig terjedő szabadságvesztéssel, ha az áldozat 14 év alatti.⁶⁸

A Btk.-ban szereplő valamennyi bűncselekmény elkövetésének kísérletére a 10. § vonatkozik, amely kimondja, hogy a kísérletre ugyanazt a büntetési tételt kell alkalmazni, mint a befejezett bűncselekményre.⁶⁹ Kísérlet miatt akkor lehet büntetőeljárást indítani, ha "az elkövető a szándékos bűncselekmény elkövetését megkezdi, de nem fejezi be."⁷⁰ Kísérletért nem vonható felelősségre az, aki az elkövetéssel önként felhagy, vagy elhárítja a bűncselekmény eredményének bekövetkezését.⁷¹ A gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító valamennyi bűncselekmény kísérlete büntetendőnek minősül a Btk. rendelkezései szerint. Ezen felül a törvény 11. §-a kimondja, hogy meghatározott bűncselekmények esetében büntetendő az a személy is, aki a bűncselekmény elkövetéséhez

KÖZELI ÉLETKORRA VONATKOZÓ MENTESSÉG

szükséges vagy az elkövetést elősegítő feltételeket biztosítja.⁷²

A büntetékiszabás tekintetében a Btk. kimondja, hogy a visszaesők büntetési tételei az elkövetett bűncselekmény büntetési tételének felével emelkedik (de nem haladhatja meg a huszonöt évet).⁷³ Ez az általános szabály csak akkor nem alkalmazandó, ha egy adott konkrét bűncselekményre vonatkozóan a Btk. már tartalmaz speciális büntetési tételeket a visszaeső elkövetőkre vonatkozóan,⁷⁴ mint például a kerítés bűncselekménye esetén.⁷⁵ Bár elmondható, hogy a magyar jogszabályokban előírt minimum- és maximum büntetési tételek tükrözik a gyerekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények súlyosságát, a gyakorlatban a bíróságok nem szabnak ki elég súlyos büntetéseket ahhoz, hogy azoknak elrettentő hatása legyen a jövőbeli elkövetőkre.⁷⁶

A Btk. szerint lehetőség van az elkövető büntethetőségének tévedés miatti kizárására vagy korlátozására.⁷⁷ Ez azt jelenti, hogy az elkövető nem büntethető olyan tényért, amelyről az

68 *Ibid.*, 196. §

69 *Ibid.*, 10. §

70 *Ibid.*

71 *Ibid.*

72 *Ibid.*, 11. §

73 *Ibid.*, 89. §

74 *Ibid.*

75 *Ibid.*, 200. §

76 Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021.). Személyes egyeztetés.

77 Országgyűlés. (2012). *Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július)*, 15. §

elkövetéskor nem tudott.⁷⁸ Emiatt az elkövető a magatartásának mentesítése érdekében hivatkozhat az áldozat életkorának nem ismerésére. Ezt a védekezést a gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító valamennyi bűncselekmény vádlottja felhasználhatja védekezés gyanánt. Ilyen esetekben a bizonyítási teher azonban a vádlottat terheli, ami azt jelenti, hogy neki kell bizonyítania, hogy a tévedés nem a saját gondatlanságából eredt, amiatt őt nem terheli felelősség.⁷⁹ Nem állnak rendelkezésre arról adatok, hogy milyen gyakran és milyen sikerrel alkalmazzák ezt a védekezést azok, akik ellen gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító bűncselekmények miatt indult büntetőeljárás. A Legfőbb Ügyész mellett kutatóintézetként működő Országos Kriminológiai Intézet (OKRI) által végzett kutatás azonban kiemeli, hogy a kutatásban vizsgált, 2016-ban és 2017-ben lezárult 178 gyerekek szexuális bántalmazásával kapcsolatos ügyek között volt arra példa, hogy az elkövető, a sértett életkorával kapcsolatos ténybeli tévedésével próbált védekezni. A vádlott arra hivatkozott, hogy a 'gyermekpornográf tartalomnak' minősülő képek véletlenül kerültek a számítógépére, vagy hogy a felvételeken szereplő személyek életkora nem volt számára meghatározható.⁸⁰

Magyarországon a gyerekeknek kötelező iskolába járniuk annak a tanévnek a végéig, amelyben betöltik a 16. életévüket.⁸¹ A Munka Törvénykönyve (Mt.) kimondja, hogy a munkavállalás alsó korhatára szintén 16 év, azzal a kivétellel, hogy a 15 éves nappali tagozatos tanulók az iskolai szünetek alatt foglalkoztathatók.⁸² A "fiatal munkavállalók," azaz a 18 év alatti munkavállalók számára a jogszabályok több különleges védelmet is biztosítanak. Ezek a rendelkezések kimondják, hogy a fiatal munkavállalókat nem lehet éjszakai munkára vagy túlórára utasítani, és a munkaidejüket napi 8 órában kell korlátozni.⁸³ A munkaköri, szakmai, illetve személyi

higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről szóló rendelet tartalmazza a fiatal munkavállalók számára tiltott munkák széles körű listáját.⁸⁴ Ezek azonban főként a szélsőséges fizikai körülmények között végzett munkára vonatkoznak, és nem tiltják az olyan típusú munkákat, amelyek miatt a gyerekek szexuális bűncselekményeknek lehetnek kitéve, mint például az éjszakai szórakozóhelyeken való foglalkoztatás.

MIÉRT VAN SZÜKSÉG A FIÚK SZÁMÁRA SPECIÁLIS, SZEMÉLYRE SZABOTT INTÉZKEDÉSEKRE?

A gyerekek jogainak biztosítását célzó nemzetközi egyezmények nemtől függetlenül minden gyerek számára átfogó védelmet biztosítanak a szexuális kizsákmányolással szemben. Fontos, hogy minden részes állam törekedjen arra, hogy a gyerekek érdekeit előtérbe helyező, azonos szintű védelmet biztosítson minden gyerek számára. A Gyermekjogi egyezmény 34. cikke előírja a gyerekek védelmét "a szexuális kizsákmányolás minden formájától" a részes államok számára. Kifejezetten meghatározza, hogy a részes államoknak meg kell akadályozniuk: "1) a gyerek ösztönzését vagy kényszerítését törvénytelen nemi tevékenységre; 2) a gyerekek kizsákmányolását prostitúció vagy más törvénytelen nemi tevékenység céljára; 3) a gyerekek kizsákmányolását pornográf jellegű műsorok vagy anyagok elkészítése céljára."⁸⁵ Ezen felül a 19. cikk kimondja, hogy a "részes államok megtesznek minden arra alkalmas törvényhozási, közigazgatási, szociális és nevelési intézkedést, hogy megvédjék a gyerekeket az erőszak, a támadás, a fizikai és lelki durvaság, az elhanyaglás vagy az elhanyagolás, a rossz bánásmód vagy a kizsákmányolás – ideértve a nemi erőszakot is –

78 *Ibid.*, 20. §

79 Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Személyes egyeztetés.

80 Szabó Judit, Csapucha Bernadett. (2020). *A gyermekpornográfia tényállása a jogerős bírósági ítéletek tükrében, különös tekintettel a fiatalok elkövetőkre* 2. rész. *Ügyészségi Szemle* 2020/3.

81 Országgyűlés. (2011). *Nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény.*

82 Országgyűlés. (2012). *Munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény.*

83 *Ibid.*, 114. §

84 Magyarország Kormánya. (1998). *33/1998. (VI. 24.) NM rendelet a munkaköri, szakmai, illetve személyi higiénés alkalmasság orvosi vizsgálatáról és véleményezéséről*. 8. sz. melléklet.

85 ENSZ. (1989). *Gyermekjogi Egyezmény* 34. cikk.

bármilyen formájától."⁸⁶

Az alábbi bekezdésekben a gyerekek szexuális kizsákmányolásának egyes formáira vonatkozó jogszabályokat elemezzük, és kiemeljük azokat a rendelkezéseket, amelyek a fiúk számára különös jelentőséggel bírnak. Van okunk a bizakodásra, mivel az utóbbi években a magyar jogalkotás nagyobb hangsúlyt helyezett a gyerekekre, például gyermekbarát igazságszolgáltatási intézkedések fejlesztésével, meghozatalával. A magyarországi büntető-és eljárásjogi szabályok nem tesznek különbséget a fiúk és a lányok között, viszont keveset tudunk arról, hogy ezek gyakorlati érvényesülése is megegyezik-e az eltérő nemű gyerekek esetén. Meg kell jegyezni, hogy a jogszabályokban továbbra is fellelhetőek hiányosságok, illetve Magyarország köteles minden gyerek számára biztosítani a szexuális kizsákmányolással szembeni védelem azonos szintjét. Bár az erős jogszabályok rendkívül fontosak, ezek csak a kirakós egyik darabját jelentik, létfontosságú ugyanis az is, hogy a jogszabályok gyakorlati végrehajtása során ne merüljön fel hátrányos megkülönböztetés a fiúkkal és az eltérő nemi identitású és szexuális irányultságú (SOGIE – Sexual Orientation, Gender Identity and Expression) gyerekekkel szemben. Az elemzés során, ahol csak lehetséges, megpróbálunk rávilágítani arra is, hogy a jogszabályokban rögzített védelem hogyan valósul meg a gyakorlati végrehajtás során.

GYEREKEK PROSTITÚCIÓS CÉLÚ KIZSÁKMÁNYOLÁSA⁸⁷

Egyre inkább ismert az, hogy a prostitúciós célú kizsákmányolás a lányokhoz hasonlóan a

fiúkat is érinti.⁸⁸ Ugyan legális Magyarországon a felnőttkori prostitúció, a Szabálysértési törvény⁸⁹ és a Btk. szigorúan szabályozza a szexuális szolgáltatások nyújtását és igénybevételét. E rendelkezések alkalmazásának további pontosítását a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól szóló 1999. évi LXXV. törvény (továbbiakban: Szervezett bűnözés elleni törvény) tartalmazza.⁹⁰ A Szervezett bűnözés elleni törvény többek között olyan rendelkezéseket tartalmaz, amelyek meghatároznak bizonyos zónákat, ahol tilos a szexuális szolgáltatások felajánlása,⁹¹ és előírják, hogy a szexuális szolgáltatásokat árusítóknak rendelkezniük kell a megfelelő hatóság által kiállított orvosi igazolással.⁹²

2020-ban mindkét törvényt módosították annak érdekében, hogy azok magasabb szintű védelmet biztosítsanak a prostitúcióban kizsákmányolt gyerekek számára. A Szervezett bűnözés elleni törvény a módosítással kimondja, hogy "18 év alatti személy nem nyújthat szexuális szolgáltatást,"⁹³ míg a Szabálysértési törvény rögzíti, hogy nem büntethető az a személy, aki a szexuális szolgáltatások nyújtásával kapcsolatos bármelyik előírás megsértésekor 18 év alatti volt.⁹⁴ Továbbá a Szabálysértési törvény a módosítást követően kimondja, hogy amennyiben egy 18 év alatti gyerek megsértette a szexuális szolgáltatások nyújtására vonatkozó szabályokat, a gyereket emberkereskedelem feltételezett áldozataként kell kezelni, és a rendőrségnek azonnali általános védelmi intézkedések keretében gondoskodnia kell a gyerek elhelyezéséről, valamint értesítenie kell a gyámhatóságot.⁹⁵

Az ombudsman 2011-es⁹⁶ és 2018-as⁹⁷ jelentésében is kiemelte, hogy a Szabálysértési

86 *Ibid.*, 19. cikk.

87 Az ECPAT ma már az újabbban széles körben átvett Terminológiai iránymutatásokkal összhangban a "gyermekprostitúció" helyett a "gyerekek prostitúciós célú kizsákmányolása" definíciót használja: A gyerekek szexuális kizsákmányolásával foglalkozó munkacsoport. (2016. január 28.). [Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse](#). Bangkok: ECPAT International. p. 30

88 ECPAT International. (2020). [Summary Paper on Exploitation of Children in Prostitution](#). 8.

89 Országgyűlés. (2012). [a Szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény](#).

90 Országgyűlés. (1999). a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvényt módosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény.

91 *Ibid.*, 7. §

92 *Ibid.*, 9. §

93 *Ibid.*

94 Országgyűlés. (2012). [a Szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény](#). 172. § (2).

95 *Ibid.*, Section 172 (5).

96 AJBH. (2011). [Az Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-2031/2011. számú ügyben](#).

97 AJBH. (2019). [Az Alapvető Jogok Biztosának jelentése az AJB-1485/2018. számú ügyben](#).

törvényt megszegők ellen gyakran életkortól függetlenül indítottak eljárást. A 2014–2017 közötti időszakban a gyerekek prostitúcióban történő kizsákmányolása miatt indított büntető eljárások száma lényegesen alacsonyabb volt, mint a 14–18 éves kiskorúak ellen elkövetőként, tiltott prostitúció miatt indított eljárások száma. Ebből a korcsoportból szinte egyetlen gyerek sem volt regisztrálva emberkereskedelem áldozataként az érintett években.⁹⁸ Ez azt mutatja, hogy a gyerekeket tiltott prostitúció elkövetőjeként kezelték, nem pedig szexuális kizsákmányolás áldozataként. Tekintettel tehát arra, hogy 2020 előtt a gyerekeket a prostitúciós célú szexuális kizsákmányolás miatt elkövetőként lehetett feljelenteni és szabálysértési eljárás alá vonni, a fenti módosítások rendkívül fontos lépést jelentenek annak biztosítása érdekében, hogy a gyerekeket a törvény áldozatként kezelje. A jelentés írásának idején ezek a módosítások még viszonylag frissek, így még nem világos, hogy azok hogyan érvényesülnek a gyakorlatban.

A szexuális szolgáltatások nyújtásának szabályozása mellett a Btk. több olyan rendelkezést tartalmaz, amely védelmet nyújt a gyerekek prostitúcióban történő kizsákmányolásával szemben. A 200. § tiltja egy gyerek prostitúcióra történő felajánlását vagy egy gyerek prostitúcióban való kihasználását.⁹⁹ Az ilyen bűncselekményért kiszabható büntetés 2 és 8 év közötti szabadságvesztés, amely 5 és 10 év közötti szabadságvesztésre emelkedik, ha a bűncselekményt megtévesztés, erőszak vagy fenyegetés alkalmazásával, vagy ha azt 14 éven aluli gyerek sérelmére követik el.¹⁰⁰ A 201. § a prostitúció elősegítésével kapcsolatos bűncselekményekre vonatkozik és tiltja más személy prostitúcióra való rábírását, valamint egy épület vagy más hely prostitúció céljára más számára történő rendelkezésre bocsátását.¹⁰¹

Ha ezeket a bűncselekményeket 18. életévüket be nem töltött személyek prostitúciós célú kizsákmányolásával összefüggésben követik el, a büntetés 2–8 évig terjedő szabadságvesztés.¹⁰² A "gyermekprostitúció kihasználásáról" szóló 203. § is számos magatartást tilt. Bármely személy, aki egy gyerek prostitúciójának kihasználásából haszonszerzésre törekszik, vagy aki pénzt vagy bármilyen más ellenszolgáltatást nyújt egy gyerekkel folytatott szexuális cselekményért, 2-től 8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁰³ Bármely személy, aki részben vagy egészben egy prostitúciót folytató gyerekkel tartatja ki magát, 2-től 8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁰⁴ Ez a bekezdés bűncselekménynek minősíti továbbá olyan bordélyház fenntartását, vezetését vagy a működéséhez anyagi eszközök szolgáltatását, amelyben gyerekek prostitúciós célú kizsákmányolása folyik.¹⁰⁵ A gyerekek prostitúciós célú kizsákmányolását megvalósító magatartások az emberkereskedelemtől szóló 192. § alapján is büntethetők, mivel a bekezdés szerint a szexuális cselekmények végzése céljából történő emberkereskedelem szintén bűncselekményt valósít meg (amint azt alább tárgyaljuk).¹⁰⁶ Mindezen bűncselekmények megkülönböztetés nélkül védik a fiúkat és lányokat is.

Az alábbi 11. ábra a szociális és gyermekvédelmi ellátás frontvonalában dolgozók körében végzett felmérésből származó válaszokat szemlélteti a fiúk prostitúcióban történő szexuális kizsákmányolására vonatkozó magyar jogszabályok ismeretéről. A résztvevők 61 százaléka helyesen azonosította, hogy Magyarországon bűncselekménynek minősül 18 év alatti fiúk szexuális tevékenységbe ellenérték fejében történő bevonása. Tizennyolc százalékuk nemmel válaszolt, 21 százalékuk pedig bizonytalan volt.

98 Varga-Sabján Dóra, Sebhelyi Viktória. (2018). Gyermekprostitúció – Magyarországi helyzetkép emberi jogi és pszichológiai nézőpontból. Fundamentum.

99 Országgyűlés. (2012). a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július), 200. §

100 *Ibid.*

101 *Ibid.*, 201. §.

102 *Ibid.*

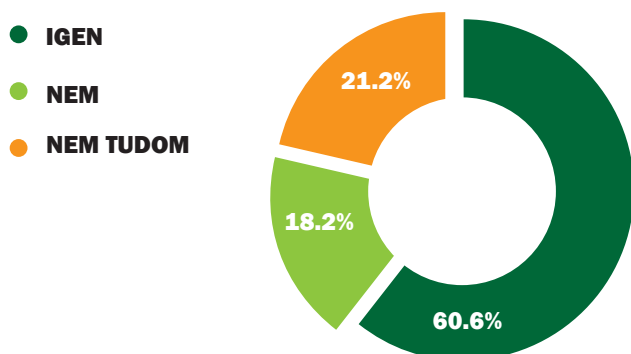
103 *Ibid.*, 203. §

104 *Ibid.*

105 *Ibid.*

106 *Ibid.*, 192. §.

11. Ábra. A fiúk prostitúciós célú szexuális kizsákmányolásának büntethetősége.

Sajnálatos módon a prostitúciós célú kizsákmányolást megvalósító bűncselekmények üldözésére alkalmazott bűncselekményi tényállások számos átfedő elemet tartalmaznak, ami nehézséget okoz az egyes bűncselekmények elhatárolásában, az alkalmazandó rendelkezések megválasztásában, és így végső soron megnehezíti a bűnüldözést.¹⁰⁷ Ezt felismerve a Legfőbb Ügyészség 2018-ban kiadott egy iránymutatást, amely a szexuális célú emberkereskedelem és kerítés bűncselekményének elhatárolásával kapcsolatosan nyújt segítséget az ügyészeknek. Az iránymutatásnak megfelelően valamennyi megyei főügyészség felülvizsgálta a folyamatban lévő kerítési ügyeket, és azokban a vádat szexuális célú emberkereskedelemre módosította, ha az iránymutatás rendelkezései szerint ez indokolt volt. Ennek azért van jelentősége, mert az emberkereskedelem nagyobb súlyú bűncselekmény, mint a kerítés, így az szigorúbban is büntetendő.¹⁰⁸

GYEREKEK ONLINE TÉRBE ZAJLÓ SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSA

A gyerekek online szexuális kizsákmányolása folyamatosan változó, határokat nem ismerő bűncselekmény, amely világszerte érinti a gyerekeket, és ez alól Magyarország sem kivétel. Sajnos hiányoznak az azt leíró adatok és kutatások, hogy ezek a bűncselekmények hogyan érintik a magyarországi fiúkat. A Legfőbb Ügyészség által vezetett Egységes Nyomozóhatósági és Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS) adatai rámutatnak arra, hogy 2020-ban 24 fiú sértettje volt a 'gyermekpornográfia'¹⁰⁹ bűncselekményének.¹¹⁰ Bár ez a szám viszonylag alacsony ugyanezen bűncselekmény lány áldozataihoz képest,¹¹¹ hangsúlyozza, hogy a gyerekek online szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos bűncselekmények minden gyereket nemüktől függetlenül érinthetnek, és érintenek is.

A COVID-19 világjárvány idején a bűnüldöző szervek, a gyerekekkel foglalkozó segélyvonalak és a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak jelentése érdekében működő online bejelentési mechanizmusok azt jelezték, hogy számos országban megnövekedett a gyerekek szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos online bűncselekmények száma.¹¹² Ennek oka lehet, hogy a lezárások következtében a gyerekek (és az elkövetők is) több időt töltöttek az interneten, így a gyerekek egyre inkább ki voltak téve a szexuális kizsákmányolás kockázatának.¹¹³ Ez különösen akkor aggasztó, ha figyelembe vesszük, hogy az INTERPOL szerint a COVID-19 miatt kevesebb bejelentés érkezett a rendőrségre, és nehézségek merültek fel a már folyamatban lévő nyomozások során is. Az INTERPOL szerint az utazási korlátozások és más prioritások előtérbe kerülése miatt a bűnüldöző szervek

107 Hıntalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Személyes Egyeztetés.

108 Dr. Habil. Bárándi Gergely. (2019). *Emberkereskedelem vagy gyermek sérelmére elkövetett kerítés? – Egy legfőbb ügyészségi iránymutatás értelmezéséről.*

109 A közelmúltban széles körben elfogadott terminológiai irányelvekkel összhangban az ECPAT előnyben részesíti a 'gyerekek szexuális bántalmazását vagy kizsákmányolását megjelenítő tartalom' terminológia használatát, a magyarországi jogi környezet azonban a 'gyermekpornográfia' definíciót használja. *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse.* Bangkok: ECPAT International. 40.

110 ENYÜBS. (2019). 'Gyermekpornográfia'.

111 *Ibid.*

112 *Lásd e. g.,* Europol. (2020). *Exploiting isolation: Offenders and victims of online child sexual abuse during the COVID-19 pandemic;* National Center for Missing and Exploited Children. (2020.). *COVID-19 and missing & exploited children.*

113 INTERPOL. (2020). *Threats and trends. Child sexual exploitation and abuse. COVID-19 Impact.*

munkatársainak körében csökkent a gyerekek szexuális kizsákmányolására vonatkozó globális nemzetközi adatbázis használata.¹¹⁴ Bár még mindig bizonytalanság övezi azt, hogy a COVID-19 pontosan hogyan hatott a gyerekek online térben zajló szexuális kizsákmányolására és bántalmazására, egyértelmű, hogy mennyire fontos az éberség és a szigorú jogszabályok betartása ezekkel a bűncselekményekkel szembeni fellépéshez.

A bejelentések számának növekedését tükrözik a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság (NMHH) adatai is, amelyek szerint, 2020-ban a szervezet által működtetett Internethotline felületén keresztül bejelentett "pedofil tartalmak"¹¹⁵ száma csaknem megháromszorozódott a 2019-es bejelentések számához képest (276-ról 709-re).¹¹⁶ 2020-ban az összes bejelentés közel fele minősült "pedofil tartalomnak" (709 az 1633-ból).¹¹⁷ Az NMHH a bejelentett "pedofil tartalmak" közel negyedét minősítette gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalomnak (CSAM – Child Sexual Abuse Material).

Magyarországon 2021 júliusában módosították a "gyermekpornográfia" bűncselekményi tényállását és büntetési tételeit is annak érdekében, hogy a bűncselekménynek szélesebb tárgyi hatálya legyen, ezáltal pedig a gyerekek szélesebb körű védelmet élvezzenek az interneten, a büntetések szigorítása pedig elrettentő hatással bírjon az elkövetőkre.

A Btk. 204. §-ának új szövege a 18 éven aluli személyt ábrázoló, "pornográf felvételnek" minősülő anyagokkal kapcsolatos elkövetési magatartások sorozatát kriminalizálja. "Pornográf felvételnek" minősülnek azok a tartalmak, amelyek "másnak vagy másoknak a nemiséget súlyosan szeméremérintő nyíltsággal, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló módon

ábrázolják, ideértve a nem létező személy vagy személyek valóság-hű ábrázolását is." Ennek minősül minden film, videó, kép, amely a nemiséget szeméremérintő nyíltsággal ábrázolja, és célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányul.¹¹⁸ A definíció megfogalmazása azonban elég homályos és nincs összhangban a Gyermekjogi Egyezmény Fakultatív jegyzőkönyvével, mivel bírói mérlegelés körébe utalja annak meghatározását, hogy mi minősül "súlyosan szeméremérintő nyíltságnak." Ezen túlmenően a fogalom meghatározás nem utal kifejezetten gyerekekre, és nem említi kifejezetten szexuális tevékenységet folytató gyerekek ábrázolását vagy gyerek nemi szerveinek elsődlegesen szexuális célú ábrázolását, ahogyan azt a Fakultatív jegyzőkönyv előírja.¹¹⁹ A Btk. fogalom meghatározása nem terjed ki a vizuális anyagokon kívüli más anyagokra, sem a kiskorúnak látszó személyek szexuális cselekményét ábrázoló anyagokra.

A 204. cikk tartalmazza a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmakkal kapcsolatos bűncselekmények sorát. Ha valaki tizenhét évét be nem töltött személyt ábrázoló pornográf felvételt "megszerez vagy tart,"¹²⁰ 1–5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha az elkövető ilyen tartalmat "kínál, átad vagy hozzáférhetővé tesz," 2–8 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹²¹

Ezek a büntetési tételek 5-től 10 évig terjedő, illetve 5-től 15 évig terjedő szabadságvesztésre emelkednek, ha a bűncselekményt "tizenkettő évét be nem töltött személy sérelmére, az elkövető nevelése, felügyelete, gondozása vagy gyógykezelése alatt álló személy sérelmére, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonytal visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva, hivatalos személyként e minőség felhasználásával, sanyargatást vagy erőszak alkalmazását

114 *Ibid.*, 7.

115 A magyar adatbázis a "pedofil tartalom" kifejezést használja. ECPAT előnyben részesíti a "gyermek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalom" kifejezés használatát, összhangban a közelmúltban széles körben elfogadott terminológiai irányelvekkel: A gyerekek szexuális kizsákmányolásával foglalkozó munkacsoport. (2016, január 28). [Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse](#). Bangkok: ECPAT International. 38.

116 Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság. (2020). Közérdekű adatigénylés útján kapott információ.

117 *Ibid.*

118 Országgyűlés. (2012). [A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény \(utolsó módosítás: 2021. július\)](#), 204. § (7).

119 ENSZ Közgyűlés. (2000., május 25). [A gyermekek eladásáról, a gyermekprostitúcióról és a gyermekpornográfiáról szóló, a Gyermek jogairól szóló Egyezményhez fűzött Fakultatív jegyzőkönyv, 2 \(c\). cikk.](#)

120 Országgyűlés. (2012). [A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény \(utolsó módosítás: 2021. július\)](#), 204. § (1) (b).

121 *Ibid.*, 204. § (1) (b).

megjelenítő felvételre, vagy különös visszaesőként követik el.¹²² A büntetés még súlyosabb, ha a bűncselekmény tárgya olyan felvétel, amelyen 12 év alatti gyerek kínzását vagy a vele szemben alkalmazott erőszakot ábrázolja.^{123,124} Arra, aki gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmat "készít, forgalomba hoz, azzal kereskedik, illetve ilyen felvételt a nagy nyilvánosság számára hozzáférhetővé tesz", 5-től 10 évig terjedő szabadságvesztés vár.¹²⁵ Akik anyagi eszközöket biztosít e bűncselekmények elkövetéséhez, egytől öt évig terjedő szabadságvesztésre számíthat, aki pedig e bűncselekmény előkészületét követi el, 3 évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető.¹²⁶

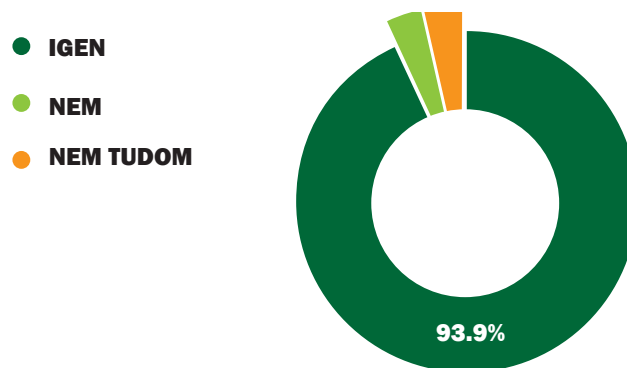
Ha a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalommal kapcsolatos bűncselekmények gyermekkorú áldozata 14 és 18 év közötti, az elkövetők alacsonyabb szabadságvesztés-büntetést kapnak (három évig, illetve egytől öt évig terjedő szabadságvesztés), kivéve, ha a fent felsorolt súlyosbító tényezők – például a gyerek kiszolgáltatott helyzetének kihasználása – is megvalósulnak.¹²⁷

A Btk. 3–5 évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalom pusztá birtoklását ("megszerzését" és "tartását" a törvény szavai szerint) is.¹²⁸ A többi elkövetési magatartáshoz hasonlóan a büntetés súlyosbító körülmények esetén 2–8 évre emelkedik.¹²⁹ A Btk. kommentárja szerint a "megszerzés vagy tartás" kifejezéseket tágan kell értelmezni, hogy az a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalomhoz való tudatos hozzáférést is magában foglalja.¹³⁰ Fontos megjegyezni, hogy bár ezt a kommentárt nagyra becsült jogtudósok írták, és a jogértelmezés során fontos szerepe van, végső soron tudományos munka, így nem bír jogilag kötelező erővel. Bár a Btk. azt sem mondja ki kifejezetten, hogy ezek a bűncselekmények az online környezetben elkövetett magatartásokra is kiterjednek, erre

lehet következtetni, mivel a kommentár és a törvény indoklása is hangsúlyozza, hogy ez a szakasz a Fakultatív jegyzőkönyvben, a 2011/93/EU irányelvben és a Lanzarote Egyezményben előírt bűncselekményekre is kiterjed.¹³¹ Bár nem ismerünk olyan esetet, ahol a 2011/93/EU irányelvet vagy a Btk. kommentárját használták volna a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalomhoz való tudatos hozzáférés megszerzésével kapcsolatos büntetőeljárás során, erre van lehetőség, mivel az uniós irányelveknek közvetett hatása van Magyarországon, így az azok alapján alkotott jogszabályokat az irányelvvel összhangban kell értelmezni. A vádemelések és a büntetőeljárások elősegítése érdekében azonban fontos, hogy a magyar jogszabályok egyértelműen és kifejezetten bűncselekménynek minősítsék a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalomhoz való tudatos hozzáférést is.

Az alábbi 12. ábra a szociális és gyermekvédelmi ellátás frontvonalában dolgozók körében végzett felmérésből származó azon kérdésre adott válaszokat szemlélteti, hogy mely, a gyerekek szexuális bántalmazást megjelenítő tartalmakkal kapcsolatos elkövetési magatartások büntetendők a magyar jogszabályok alapján. A válaszadók 94%-a helyesen azonosította, hogy Magyarországon a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalom terjesztés vagy megosztás szándéka nélküli "pusztá birtoklása" is bűncselekménynek minősül. Egy személy válaszolt helytelenül és egy bizonytalan volt.

12. Ábra. A gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak birtoklásának büntethetősége

122 Ibid., 204. § (2).

123 Ibid., 204. § (3).

124 Ibid., 204. § (2).

125 Ibid., 204. § (1) (c).

126 Ibid., 204. § (4) (a)

127 Ibid., 204. §

128 Ibid., 204. § (1) (a).

129 Ibid., 204. § (2).

130 Karsai Krisztina (szerk.). (2019). Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez

131 Ibid.

A 'pornográf műsor' a magyar jogszabályok szerint "a más vagy mások nemiségét súlyosan szeméremérintő nyíltsággal megjelenítő, célzatosan a nemi vágy felkeltésére irányuló cselekvés vagy előadás."¹³² Gyerekek pornográf műsorban való szerepeltetéséért vagy ilyen műsor szervezéséért kiszabható büntetés 5-től 10 évig terjedő szabadságvesztés.¹³³ Bűncselekménynek minősül továbbá az is, ha valaki részt vesz egy, vagy több gyereket szerepeltető ilyen előadáson, vagy ha anyagi eszközöket biztosít ahhoz, hogy egy vagy több gyerek ilyen előadáson szerepeljen.¹³⁴

A Btk. kommentár szerint a gyermekpornográfia bűncselekményének rendelkezései felhasználhatóak az online behálózással (grooming) kapcsolatos bűncselekmények elleni fellépésre is.¹³⁵ Azonban, mivel az elkövető felkeresésének azzal a céllal kell történnie hogy a gyerek részt vegyen egy ilyen előadáson, ez a rendelkezés nem elég széles körű ahhoz, hogy a Lanzarote Egyezmény által megfogalmazott online behálózásra is kiterjedjen, amely a bizalmi kapcsolat információs és kommunikációs technológiákon keresztül történő kiépítését jelenti, azzal a szándékkal, hogy a gyereket szexuálisan kihasználják akár online (például gyermekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak előállítása révén), akár offline (személyesen).^{136,137} Az OKRI kutatása szerint 2016-ban és 2017-ben a gyerekek szexuális zaklatását ábrázoló tartalommal kapcsolatos 178 ügy közül az áldozatok 25 százalékánál az elkövető jogellenes szexuális közeledést tanúsított az áldozat felé, ide értve olyan eseteket is, amikor a beleegyezési korhatárt még el nem ért áldozatot az elkövető a közösségi médián keresztül szexuális kapcsolatfelvétel céljából közelítette meg.¹³⁸ Ez még inkább azt erősíti, hogy az online behálózás bűncselekmények büntetőjogi szankcionálására szigorú jogszabályokra van szükség.

A 204. § meghatározása szerint a gyerekeket ábrázoló saját készítésű szexuális tartalmak is "pornográf felvételnek" minősülhetnek, függetlenül attól, hogy azokat akár önként, akár kényszerítés hatására készítették.¹³⁹ Az ilyen felvételekre elkövetett magatartások, például a kortársak közötti szexting, ugyan megfelelnek a 'gyermekpornográfia' tényállási elemeinek, a Btk. kimondja, hogy ahhoz, hogy egy cselekmény bűncselekménynek minősüljön, veszélyesnek kell lennie a társadalomra.¹⁴⁰ Mivel a saját készítésű szexuális tartalmak egymás közti megosztása, a szexting nem jelent veszélyt a társadalomra, ezért ez Magyarországon nem minősülhet bűncselekménynek.¹⁴¹ Voltak azonban olyan esetek, amikor szexting miatt a gyerekeknek bíróságon kellett bizonyítaniuk ártatlanságukat.¹⁴² Ez elkerülhető lenne a Btk. olyan kiegészítésével, amely ilyen körülmények esetén kizárná a gyerekek felelősségre vonásának lehetőségét.

A magyar jogszabályok nem tartalmazzak olyan rendelkezéseket, amelyek kifejezetten büntethetővé tennék a gyerekek szexuális bántalmazásának élő közvetítését. Bár a Btk. kommentárja szerint a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak megszerzéséről vagy tartásáról szóló 204. § (1) bekezdésének a) pontja alkalmazható az élő közvetítés útján megvalósuló bűncselekményekre, a bűnösség bizonyítása során nehéz lehet alátámasztani az elkövető szándékát. Ezért fontos, hogy a gyerekek szexuális bántalmazásának élő közvetítését is kifejezetten bűncselekménynek minősítsék. Ezeken a tényállásokon túlmenően a Btk. nem tartalmaz kifejezetten a gyerekek szexuális zsarolásával kapcsolatos tényállásokat.

A gyerekek online szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos valamennyi bűncselekmény nemtől függetlenül minden gyerekre vonatkozik. Míg a legtöbb rendelkezés minden 18 év alatti gyerekre vonatkozik, a "pornográf felvételek megszerzése

132 Országgyűlés. (2012). *a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július)*, 204/A. § (7).

133 *Ibid.*, 204/A. § (1) (b).

134 *Ibid.*, 204/A. § (1) (a) és 204/A. § (4).

135 Karsai Krisztina (szerk.). (2019). *Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez.*

136 Európa Tanács. (2007). *Lanzarote Egyezmény*, 23. cikk.

137 Európa Tanács Lanzarote Bizottsága. (2015). *Opinion on Article 23 of the Lanzarote Convention and its explanatory* Para 20.

138 Országos Kriminológiai Intézet. (2020). *Ügyészségi Szemle.*

139 Hıntalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). *Személyes egyeztetés.*

140 Országgyűlés. (2012). *a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július)*, 4.§

141 *Ibid.*, 4. §

142 Hıntalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). *Személyes egyeztetés.*

vagy tartása" mindössze három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha a gyerek már 14 év feletti.¹⁴³

Sajnos a magyarországi törvények nem írnak elő az internetszolgáltatók számára a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmak blokkolására vagy szűrésére irányuló kötelezettséget.

GYEREKEK SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSÁT CÉLZÓ EMBERKERESKEDELEM

Az emberkereskedelemre vonatkozó magyarországi rendelkezéseket a Btk. 192. §-a tartalmazza.¹⁴⁴ E cikk (2) bekezdése kimondja, hogy büntettet követ el az, "aki mást rendszeres előny szerzése céljából munkavégzésre, munka jellegű tevékenység végzésére, egyéb szolgáltatásra, vagy jogellenes cselekmény folytatására a) megtevesztéssel, a sértett nevelésével, felügyeletével, gondozásával, gyógykezelésével kapcsolatos, illetve a sértettel kapcsolatban fennálló egyéb hatalmi vagy befolyási viszonyával visszaélve, vagy a sértett kiszolgáltatott helyzetét kihasználva bír rá, vagy b) erőszakkal vagy fenyegetéssel kényszerít."¹⁴⁵ Továbbá, aki e bűncselekmény elkövetése céljából "toboroz, átad, átvesz, elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad vagy átvesz, másnak megszerez, szállít, elszállásol, elrejt" szintén bűncselekményt követ el. Ha ezeket a bűncselekményeket 12–18 év közötti gyerek ellen követik el, a büntetés 5–10 évig terjedő szabadságvesztés, ha pedig a sértett 12 év alatti, a büntetés 5–15 évig terjedő szabadságvesztés.¹⁴⁶

Ezen túlmenően a 192. § külön minősíti a fent felsorolt bűncselekmények elkövetését "szexuális cselekmény végzése vagy emberi test tiltott felhasználása céljából."¹⁴⁷ E bűncselekmény büntetési tétele 12–18 év

közötti gyerekek esetében 5–15 évig terjedő szabadságvesztés, 12 év alatti gyerekek esetében pedig 5–20 évig terjedő szabadságvesztés.¹⁴⁸ Ugyancsak bűncselekménynek minősül az emberkereskedelem áldozata által nyújtott szexuális szolgáltatások igénybevétele, ami 1–5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁴⁹ A szexuális célú gyermekkereskedelem bűncselekményének súlyosságát tükrözi, hogy az emberkereskedelemmel kapcsolatos bűncselekmények közül ez vonja maga után a legmagasabb büntetést.

Az ENSZ Emberkereskedelem elleni jegyzőkönyvével összhangban az emberkereskedelem megvalósításához használt elkövetési módok, azaz a fenyegetés, kényszerítés stb. súlyosbító tényezőnek minősülnek, viszont azok nem szükségesek a gyerekek szexuális célú emberkereskedelmének bűncselekményének megállapításához. Az áldozat "mozgása" vagy "áthelyezése" sem szükséges a bűncselekmény elkövetéséhez, így ezek a rendelkezések vonatkoznak mind a belföldi, mind a nemzetközi szinten elkövetett bűncselekményekre.

A 192. § (1) bekezdése bűncselekménynek minősíti, ha valaki mást "a) elad, megvásárol, elcserél, ellenszolgáltatásként átad, átvesz, vagy b) az a) pontban meghatározott cselekmény megvalósítása érdekében szállít, elszállásol, elrejt, vagy másnak megszerez."¹⁵⁰ Bár ez a gyerekek szexuális célú eladására is kiterjed, az emberkereskedelem bűncselekményi tényállásán belül szerepel, és az nem önálló bűncselekmény. Ezek a bűncselekmények valamennyi gyerekre nemtől függetlenül vonatkoznak.

Az alábbi 13. ábra a szociális és gyermekvédelmi ellátás frontvonalában dolgozók körében végzett felmérésből származó gyermekkereskedelem bűncselekményére vonatkozó válaszokat mutatja be. A résztvevők 76%-a válaszolta helyesen, hogy a magyar jogszabályok kifejezetten kimondják, hogy egy gyerek soha nem egyezhet

143 Országgyűlés. (2012). a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július), 204. § (5).

144 *Ibid.*, 192. §

145 *Ibid.*

146 *Ibid.*

147 *Ibid.*

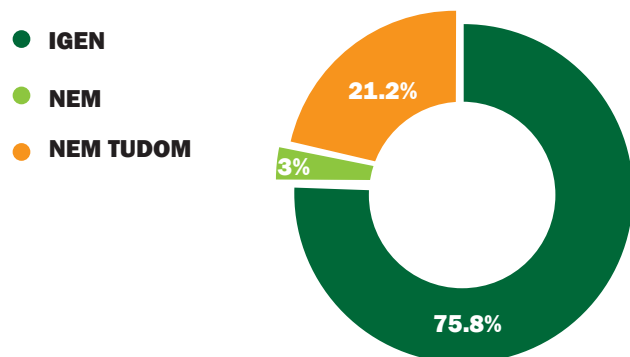
148 *Ibid.*

149 *Ibid.*

150 *Ibid.*

bele az emberkereskedelembé, vagyis a saját kizsákmányolásába. Egy személy választott helytelenül, 21% pedig bizonytalan volt.

13. Ábra. Gyerek sérelmére elkövetett emberkereskedelem büntethetősége.

GYEREKÉK TURIZMUSBAN ZAJLÓ SZEXUÁLIS KIZSÁKMÁNYOLÁSA

Magyarországon nincs olyan kifejezett rendelkezés, amely az olyan utazás szervezését bünteti, amelynek kifejezett vagy hallgatólagos célja, hogy lehetőséget teremtsen vagy megkönnyítse a gyerekekkel való szexuális cselekmények végzését, vagyis e célból szervez utazásokat. Nincsenek olyan rendelkezések sem, amelyek korlátozzák, illetve feltételekhez kötik a gyerekekkel dolgozó önkéntesek alkalmazását. Az utazási és idegenforgalmi ágazatban működő vállalatok nincsenek kifejezetten kötelezve arra, hogy betartsák a gyermekvédelmi rendelkezéseket. Nincsenek olyan rendelkezések sem, amelyek megtagadnák, vagy szigorúbb feltételeket állapítanak meg az olyan személyek ki- vagy beutazására, akik gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító bűncselekmények elítélte. Amint azt a frontvonalban dolgozókkal készült kérdőív adatainak elemzésénél bemutattuk, a kérdőívet kitöltők válasza szerint,

az általuk látott esetek kb. 12–16%-ában volt külföldi személy az elkövető, így ez a terület mindenképp nagyobb figyelmet érdemel.

Bár Magyarországon bűncselekményért csak magánszemélyt lehet elítélni, vannak bizonyos intézkedések, amelyekkel az utazási és turisztikai vállalkozások felelősségre vonhatók a vállalkozásukkal kapcsolatban álló személyek magatartásáért. Intézkedéseket lehet foganatosítani a társasággal szemben, ha a szándékos bűncselekményt a jogi személy tevékenységi körében, a törvényben meghatározott személyek vagy ezen személyek tudtával követték el, és az elkövetése a jogi személy előnyszerzésére irányult vagy azt eredményezte.¹⁵¹ Ha ezek a körülmények teljesülnek, a bíróság pénzbírságot szabhat ki, korlátozhatja a társaság tevékenységét vagy elrendelheti a társaság felszámolását.¹⁵² E kutatás során nem találtunk arra utaló információkat, hogy alkalmazták-e már ezeket a sankciókat az utazási és turisztikai vállalkozásokkal szemben a tevékenységük keretében elkövetett gyerekek szexuális kizsákmányolásához kapcsolódó bűncselekmények miatt.

Noha nincsenek olyan rendelkezések, amelyek arra köteleznék az utazásszervezőket, hogy minden marketing- és promóciós anyagukban feltüntessék a gyerekek utazás és turizmus körében zajló szexuális kizsákmányolást megvalósító magatartások jogellenességére vonatkozó figyelmeztetést, a Szervezett bűnözésről szóló törvény kimondja, hogy "tilos írásban, kép- vagy hangrögzítő, illetve más berendezés útján más személy szexuális szolgáltatását felajánlani, azt reklámozni vagy ilyen cselekményekben közreműködni."¹⁵³

GYERMEK-, KORAI ÉS KÉNYSZERHÁZASSÁG

A házasságkötés alsó korhatárát a magyar Ptk. határozza meg. A törvény kimondja, hogy egy

151 Országgyűlés. (2001). a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi. CIV. törvény. 2. § (1)-(2).

152 *Ibid.*, 3. §

153 Országgyűlés. (1999). a Szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. törvény.

16 év feletti gyerekek előzetes gyámhatósági engedéllyel házasságot köthet.¹⁵⁴ E hozzájárulás nélkül, érvénytelennek minősül a 18 év alatti gyerek házasságkötése.¹⁵⁵ A házasságra vonatkozó rendelkezések egyaránt vonatkoznak a fiúkra és a lányokra.

A gyámhatóság akkor ad engedélyt a házasságkötésre, ha a házasságkötés a gyerek érdekeit szolgálja, az engedély iránti kérelmet a gyerek a szabad akaratából terjesztette elő, és a törvényben előírt feltételek is teljesülnek.¹⁵⁶ Ez utóbbi feltételek közé tartozik a háziorvos igazolása arról, hogy a gyerek "elérte a házasságkötéshez szükséges testi és szellemi fejlettséget". Az engedély kiadását megelőző vizsgálatba a családvédelmi szolgálat is bevonható (a házaspárnak tanácsadáson kell részt vennie).¹⁵⁷ A gyerek érzelmi és pszichológiai érettségét azonban nem vizsgálják az engedélyezési eljárás során. Bár az engedélyezés egyik előfeltétele, hogy "a házasság a gyermek érdekeit szolgálja,"¹⁵⁸ nincs utalás arra, hogy a gyámhatóság milyen körülmények esetén tekinti a házasságot a gyermek érdekeit szolgálónak.

A vonatkozó jogszabályban azonban fellelhető egy kiskapu, amely szerint, ha egy 16 év alatti gyerek vagy 18 év alatti gyerek a gyámhatóság jóváhagyása nélkül köt házasságot, és a házasság érvényességét a 18. életévének betöltése után 6 hónappal nem támadták, akkor az visszamenő hatállyal érvényes lesz a házasságkötés időpontjától.¹⁵⁹

Nincsenek olyan büntetőjogi rendelkezések, amelyek tiltják a gyerekek házasságra való rábírását vagy kényszerítését. Az ilyen magatartásokat a kiskorú veszélyeztetésének bűncselekménye alapján lehet büntetni, mivel a Btk. büntetni rendel minden olyan magatartást, amely egy kiskorú "testi, értelmi,

erkölcsi vagy érzelmi fejlődését veszélyezteti."¹⁶⁰ Ez a rendelkezés azonban kizárólag a kiskorú nevelésére, felügyeletére vagy gondozására köteles személyekre vonatkozik, és így messze nem nyújt elegendő védelmet a gyerekek számára. Egy gyerek tudatos házasságra bocsátása sem büntetendő a magyar jog szerint.

Pozitívum, hogy a magyar jogszabályokban nincsenek olyan rendelkezések, amelyek kizárnák a szexuális bántalmazást és kizsákmányolást megvalósító bűncselekmények miatti felelősségre vonást azon elkövetők esetében, akik az áldozatuk házastársai, vagy az elkövetést követően velük házasságot kötnek.

EXTRATERRITORIÁLIS JOGALKOTÁS ÉS KIADATÁSI ELJÁRÁSOK

A Btk. 3. cikke kimondja, hogy minden Magyarországon elkövetett, a Btk.-ban szereplő bűncselekmény büntetendő, függetlenül az elkövető állampolgárságától.¹⁶¹ A Magyarországon alkalmazott aktív személyi elv szerint, a magyar Btk. rendelkezései alkalmazhatóak "a magyar állampolgár által külföldön elkövetett olyan cselekményre, amely a magyar törvény szerint bűncselekmény."¹⁶² Az aktív személyi elv tehát lehetővé teszi Magyarország számára, hogy saját állampolgárai által külföldön elkövetett jogellenes magatartásokat (beleértve az összes szexuális kizsákmányolást megvalósító bűncselekményt) üldözze. A magyar jogszabályok ezen felül alkalmazzák a passzív személyi elvet is. Ez azt jelenti, hogy Magyarország azokat a magyar jog szerint büntetendő bűncselekményeket is üldözheti, amelyeket külföldiek, külföldön, magyar állampolgár sérelmére követtek el.¹⁶³

154 Országgyűlés. (2013). a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. 4:9.§

155 *Ibid.*

156 Magyarország Kormánya. (1997). a Gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet. 34–35. §

157 Gyurkó Szilvia. (2018). Minden napra jut egy gyerekházasság Magyarországon. Budapest: 168óra.hu

158 158 Országgyűlés. (1997). Gov. Decree 149/1997. (IX.10). on guardianship authority and child protection and guardianship authority procedures. Section 36.

159 Országgyűlés. (2013). a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. 4:9. § (4)

160 Országgyűlés. (2012). a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július), 208. §

161 *Ibid.*, 3. §

162 *Ibid.*

163 *Ibid.*

A 3. §-ban foglaltak szerint azonban ezekben az esetekben a legfőbb ügyész feladata a büntetőeljárás megindítása.¹⁶⁴ Nem világos, hogy milyen körülmények között indul ilyen eljárás, és egyáltalán, hogy a gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító bűncselekmények esetén sor kerülne-e a büntetőeljárás megindítására. Pozitívum, hogy a Btk.-ban felsorolt bűncselekmények miatti vádemeléshez nincs szükség a kettős büntethetőségre, ami lehetővé teszi, hogy Magyarország akkor is üldözze az elkövetőket, ha a bűncselekmény, a magyar törvényekkel ellentétesen nem büntetendő az elkövetés országában.

A magyar jogszabályok szerint "Magyarországon tartózkodó személy külföldi állam megkeresésére büntetőeljárás lefolytatása, szabadságvesztés büntetés, illetve szabadságelvonással járó intézkedés végrehajtása céljából kiadható."¹⁶⁵ A kiadási eljárásokra azonban vonatkozik a kettős büntethetőség elve, ami azt jelenti, hogy ahhoz, hogy egy elkövető kiadható legyen, az elkövetett bűncselekménynek mind a magyar jog, mind a megkereső állam joga szerint legalább 1 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendőnek kell lennie.¹⁶⁶ Bár a magyar jogszabályok által kriminalizált gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító valamennyi bűncselekmény büntetése meghaladja ezt a minimális követelményt, problémák merülhetnek fel, ha a megkereső állam enyhébb büntetési tételeket alkalmaz ezekre a bűncselekményekre.

A közelmúltban láthattunk arra példát, hogy magyar kiadási eljárást alkalmaztak egy gyerekek szexuális kizsákmányolását megvalósító bűncselekménnyel kapcsolatban, amikor 2021 januárjában a Fővárosi Törvényszék elrendelte egy amerikai férfi kiadását, akit többek között 14 év alatti gyerek szexuális kényszerítése, szexuális kizsákmányolása és szexuális tevékenységre való

felbujtása miatt kerestek az amerikai hatóságok.¹⁶⁷

Magyarország részes állama az Európai kiadási egyezménynek, amely magában foglalja az Európa Tanács mind a negyvenhét tagját, valamint Izraelt, Dél-Afrikát és Dél-Koreát is.¹⁶⁸ Az Európai Unión belül a körözött bűnözők határokon átnyúló átadására az európai elfogatóparancs vonatkozik.¹⁶⁹ Ez az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvénnyel került be a magyar jogrendbe. Ennek köszönhetően az eljárást gyorsabban lehet lefolytatni, és lehetőség van magyar állampolgár büntetőeljárás lefolytatása céljából történő átadására is.¹⁷⁰ Az európai elfogatóparancs keretében történő kiadás esetén, ha a kiadás tárgyát képező magatartás a jogszabályban meghatározott főbb bűncselekményi kategóriák valamelyikébe tartozik, a bíróság a kiadást anélkül engedélyezi, hogy megvizsgálná, hogy a cselekmény a megkereső ország joga szerint büntetendő-e. A gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával és a gyerekek szexuális bántalmazását megjelenítő tartalmakkal kapcsolatos elkövetési magatartások e súlyos bűncselekmény-kategóriák közé tartoznak.¹⁷¹

ELÉRHETŐ JOGORVOSLATOK

Nemzeti panaszmechanizmusok és jelentéstétel

A Gyvt. jelzéstételi kötelezettséget ír elő a gyerekekkel foglalkozó szakemberek széles körére abban az esetben, ha felmerül a gyerekek szexuális kizsákmányolásának vagy bántalmazásának gyanúja.¹⁷² A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjait felsoroló lista többek között az egészségügy, az oktatás és a bűnüldözés

164 *Ibid.*

165 Országgyűlés. (1996). a Nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény. 11. §

166 *Ibid.*

167 Magyarország Bíróságai. (n. d.). Fővárosi Törvényszék – Gyermekkorú sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények miatt körözött amerikai férfiről döntött a bíróság.

168 Európa Tanács. (n. d.). Signatories and ratifications to the European Convention on Extradition.

169 Európai Bizottság. (n. d.). Európai Elfogatóparancs.

170 Országgyűlés. (2012). az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény.

171 *Ibid.*, 15.sz. melléklet.

172 Országgyűlés. (1997). a Gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény. 17. §

területén dolgozókat foglalja magában.¹⁷³ Bár a jogszabály nem említi kifejezetten a gyerekek szexuális kizsákmányolásának eseteit, kötelezővé teszi a listában szereplő szakemberek számára, hogy "a gyermek veszélyeztetettsége esetén" jelentsenek az illetékes hatóságoknak, valamint "a gyermek bántalmazása, illetve súlyos elhanyagolása vagy egyéb más, súlyos veszélyeztető ok fennállása" esetén hatósági eljárást kezdeményezzenek.¹⁷⁴ Ez a jelzési kötelezettség nem terjed ki a magánszemélyre, ennek ellenére bármely állampolgár¹⁷⁵ vagy szervezet jelzéssel élhet, ha felmerül a gyerekek szexuális bántalmazásának vagy kizsákmányolásának a gyanúja.^{176,177} A névtelen bejelentéseket is feldolgozzák, ha azok kiskorúakra vonatkoznak. Leggyakrabban az oktatási intézmények alkalmazottai élnek jelentéstétellel.^{178,179}

A gyermekvédelmi jelzőrendszer tagjai kötelesek együttműködni és egymást tájékoztatni a feltételezett jogsértésekről.¹⁸⁰ A fent említett mechanizmusok azonban nem teljesen sikeresek a jelentési mechanizmusra vonatkozó információk hiánya, a szakemberek alacsony száma és az ezzel párosuló nagyszámú eset miatt. Ez azt jelenti, hogy a gyerek veszélyeztetettségét sok esetben nem megfelelően, vagy egyáltalán nem azonosítják.¹⁸¹ A gyermekvédelmi rendszer működésében is számos hiányosság és probléma található, amelyek megnehezítik a szexuális kizsákmányolás veszélyének kitétt vagy már áldozattá vált gyerekek azonosítását és a hatékony segítségnyújtást. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a gyerekek nehezebben tudnak kilépni a kizsákmányolás ördögi köréből, a szakemberek számára pedig kudarcérzetet és frusztrációt okoz.¹⁸²

2021 júniusában fogadta el a parlament azt a jogszabálycsomagot, amely bevezeti az úgynevezett nemzeti "pedofil-adatbázist," amely a gyerekek szexuális bántalmazását és kizsákmányolását megvalósító bűncselekmények miatt elítélt elkövetőket tartalmazza majd. Az adatbázis az Ügyfélkapun keresztül lesz böngészhető, és a felhasználók megtudhatják az elítéltek nevét, születési idejét, települési szintű lakóhelyét, az elkövetett bűncselekményt, valamint láthatják az elkövetők fényképét. A lista név szerint böngészhető, és nincs korlátozva az adatkérések száma, így bárki bármennyi névre rákereshet.

A Belügyminisztérium egy általánosabb bűnügyi adatbázist is vezet, amelyben a szexuális bűnelkövetők is szerepelnek.¹⁸³ Ha egy elkövető szerepel ebben az adatbázisban, akkor nem juthat erkölcsi bizonyítványhoz. A Btk. szerint a szexuális bűnözők nem tölthetnek be olyan munkakört, amely magában foglalja vagy elősegítheti a gyerekekkel való kapcsolatba kerülést.¹⁸⁴ Az Mt. megtiltja a munkáltatóknak, hogy bárkit is felvegyenek ilyen pozícióra, ha az illető szexuális bűncselekmények elkövetése miatt szerepel a bűnügyi adatbázisban.¹⁸⁵

Egy 2014-es törvénymódosítást követően a gyerekek sérelmére elkövetett szexuális bűncselekmények nem évülnek el, ha a bűncselekmény 5 évnél hosszabb szabadságvesztéssel büntetendő.¹⁸⁶ Ez a rendelkezés azonban nem visszamenőleges hatályú, ezért a 2014 előtt elkövetett bűncselekményekre a 2014 előtti elévülési szabályok vonatkoznak. Ezek a szabályok kimondják, hogy a büntethetőség a bűncselekményre kiszabható legmagasabb

173 *Ibid.*

174 *Ibid.*

175 Országgyűlés. (1997). a Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény. 17. §

176 *Ibid.*

177 Központi Statisztikai Hivatal. (2016). *Gyermeksegély-A gyermekvédelmi jelzőrendszer működése*, 2014. Statisztikai Tükör.

178 *Ibid.*

179 *Ibid.*

180 Országgyűlés. (1997). a Gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény. 17. §

181 Hatvani Erzsébet Dr., Sebhelyi Viktória, Vaskuti Gergely. (2018). *Gyermekprostitúció visszaszorítása, gyermekkereskedelem*. Budapest: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság.

182 *Ibid.*

183 Országgyűlés. (2009). a Bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény.

184 Országgyűlés. (2012). a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július), 52. §

185 Országgyűlés. (2012). a Munka Törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény. 44. §

186 Országgyűlés. (2012). a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (utolsó módosítás: 2021. július), 26. § (3)(c).

büntetési tétel szerint, de legalább öt év elteltével évül el.¹⁸⁷ Ezeket az elévülési időket törvény írja elő, és kijelöli azt, hogy a bűncselekmény elkövetését követően meddig indítható bírósági eljárás az elkövetővel szemben. A szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélő gyerekek gyakran késleltetve fedik fel az általuk átélteket.¹⁸⁸ Ezekben az esetekben a szexuális bűncselekmények rövid elévülési ideje megghiúsíthatja az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésüket. Ezért az elévülési korlátozások megszüntetése fontos akadályt hárít el az ilyen bűncselekmények bejelentése előtt, lehetővé téve a magyar gyerekek számára, hogy akkor éljenek feljelentéssel, amikor úgy érzik, készek rá. Ugyanakkor a tény, hogy a 2014 előtt elkövetett bűncselekményekre továbbra is a régi szabályok vonatkoznak, akadályozhatja az igazságszolgáltatást azok számára, akik ezen időpont előtt éltek át szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást.

Pozitívum, hogy Magyarországon az ügyészek hivatalból kötelesek eljárást indítani, ami azt jelenti, hogy a hozzájuk érkező bejelentéseket kötelesek kivizsgálni, nyomozást indítani.¹⁸⁹ A nyomozás megindítását követően az ügyész tájékoztatja a sértettet.¹⁹⁰

Magyarországon több segélyvonal is működik, amelyeken keresztül a szexuális kizsákmányolást vagy bántalmazást átélő gyerekek segítséget kérhetnek vagy a bűncselekményeket bejelenthetik. Az ország legismertebb gyermekbántalmazási segélyvonala a Kék Vonal Gyermekkrízis Alapítvány által működtetett, éjjel-nappal elérhető telefonvonal.¹⁹¹ Emellett a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság működteti a Gyermekvédelmi Segélyvonalat, amelynek célja, hogy elősegítse a szakszerű, hatékony és időben történő választ minden olyan hívásra, amely veszélyeztetett gyereket érint, függetlenül a hívó személyétől és attól, hogy a hívó jelentésre kötelezett-e vagy

sem.¹⁹² Az Országos Rendőrfőkapitányság Telefonanú programja szintén lehetőséget ad a bűncselekmények névtelen bejelentésére.¹⁹³ Ez utóbbi két szolgáltatás azonban nem kifejezetten a szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélő gyerekek segítségére szolgál, bár ilyen bűncselekmények bejelentésére is igénybe vehető. A segélyvonalak biztosítják az anonimitást, és szükség esetén azonnal értesítik a szakszolgálatokat vagy hatóságokat, valamint érzelmi támogatást, gyakorlati segítséget és jogi tanácsadást nyújtanak a rászorulóknak. A segélyvonalak által gyűjtött adatok (nem, életkor vagy bűncselekmény szerinti bontásban) nem nyilvánosak, így nem tudjuk, hogy a szexuális bántalmazásnak vagy kizsákmányolásnak áldozatául esett fiúk széles körben igénybe vették-e ezeket. Nem világos az sem, hogy a különböző krízisvonalak hogyan működnek együtt, és milyen protokollt követnek abban az esetben, ha szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélő kiskorú jelentkezik náluk.

Amint azt fentebb, Magyarország nemzetközi kötelezettségvállalásaival kapcsolatban említettük, Magyarország még nem ratifikálta a Gyermek jogairól szóló egyezmény kommunikációs eljárásról szóló fakultatív jegyzőkönyvét. Ez a késlekedés pedig akadályozhatja a magyar gyerekek számára, hogy a nemzetközi mechanizmusokhoz forduljanak abban az esetben, ha a nemzeti mechanizmusok nem tudták hatékonyan kezelni a jogsértéseket.

Gyermekbarát igazságszolgáltatás

2012-ben jelent meg Magyarországon a gyermekbarát igazságszolgáltatás narratívája, amely figyelembe veszi a gyerekek különleges szükségleteit és szempontjait.¹⁹⁴ 2012 és 2019 között rendszeressé váltak a témával kapcsolatos képzések, konferenciák és szakmai kiadványok,¹⁹⁵ 2017-ben pedig az új büntetőeljárás törvény számos olyan eljárási biztosítékot vezetett be,

187 *Ibid.*, 26. §

188 ECPAT International. (2017) "Through the Eyes of the Child: Barriers to Access to Justice and Remedies for Child Victims of Sexual Exploitation ECPAT International". 58.

189 Országgyűlés. (2017). a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, 375. §

190 *Ibid.*

191 Kék-Vonal. (n. d.). *Eltűnt gyerekek vonala*.

192 Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság. (n. d.). *Gyermekvédő Hívószám*.

193 Magyar Rendőrség. (n. d.). *Telefontanú*.

194 Képviselői Információs Szolgálat. (2014). *Gyermekbarát igazságszolgáltatás*. Budapest: Országgyűlési Hivatala, KKI.

195 Híntalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Személyes egyeztetés.

amelyek célja, hogy az igazságszolgáltatási rendszer különleges bánásmódot biztosítson a gyerekek számára.¹⁹⁶

A törvény szerint a sértett nevében képviselő járhat el, ideértve az ügyvédeket, a rokonokat vagy a sértett érdekeit képviselő nem kormányzati szervezeteket.¹⁹⁷ Ezen túlmenően a jogi segítségnyújtásról szóló törvény előírja, hogy bűncselekmény sértettjei számára ingyenes jogi képviselet nyújtható, a sértett állampolgárságától függetlenül. Gyerekek esetén ez a jogi segítségnyújtás jövedelemtől vagy anyagi helyzetétől függetlenül elérhető.¹⁹⁸ A büntetőeljárásról szóló törvény (Be.) 82. §-a meghatározza a "külön döntés nélkül különleges bánásmódot igénylő személyek" listáját, amelybe minden gyerek, valamint a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények sértettjei is beletartoznak.¹⁹⁹ Ezért a szexuális bántalmazás vagy kizsákmányolás gyermekkorú áldozatai az e törvényben meghatározott különleges bánásmódban részesülnek a büntető eljárás során.

A Be. egyes rendelkezései az áldozatok magánéletét védik, és segítenek megelőzni az újbóli traumatizálódásukat. A 85. § kimondja, hogy az eljárás során, a sértett magánéletének védelme érdekében kellő gondossággal kell eljárni.²⁰⁰ Ezen túlmenően a nyilvánosság kizárható az eljárás meghatározott vagy valamennyi szakaszából, és a sértett személyes adatai fokozott védelemben részesülnek.²⁰¹ A szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás gyermekkorú áldozatai számára a Be. lehetővé teszi, hogy video- vagy hangfelvétel készüljön a tanúvallomásukról, és hogy telekommunikációs csatornán keresztül vegyenek részt az eljárásban.²⁰² A Be. szerint gondoskodni kell arról is, hogy a gyermekkorú sértett ne kerüljön kapcsolatba a feltételezett elkövetővel (pl. nem

várakozhatnak ugyanazon a folyosón), és hogy az eljárást úgy folytassák le, hogy elkerüljék az egyes eljárási cselekmények (pl. ismételt vallomástétel) ismétlődését.²⁰³

A 87. § kimondja, hogy a gyerekeket érintő ügyekben a bíró, az ügyészség vagy a nyomozó szervek kérhetik, hogy igazságügyi pszichológus legyen jelen az eljárás során, és azt is, hogy 18 év alatti tanú csak a kiskorú előzetes hozzájárulásával szembesíthető a vádlottal.²⁰⁴ Ha a tanú 14 év alatti, semmilyen körülmények között nem szembesíthető.²⁰⁵ Továbbá a szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás gyermekkorú áldozatait érintő ügyekben az áldozatot csak azonos nemű személy hallgathatja ki, és sem a vádlott sem a vádlott védője nem lehet jelen az eljárás azon szakaszában, amely az áldozat részvételét igényli.²⁰⁶ Mindezen jogalkotási intézkedések rendkívül fontosak a szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás gyermekkorú áldozatai számára az igazságszolgáltatáshoz való teljes körű, biztonságos és méltányos hozzáférés biztosítása érdekében. Mivel azonban nincsenek nyilvánosan elérhető adatok arról, hogy 2018 óta milyen mértékben érvényesültek ezeket a rendelkezéseket, így nehéz megállapítani, hogy az új jogszabályok bevezetése óta mennyiben változtak meg az eljárások, és azok mennyire váltak a gyerekek javára.

A szexuális kizsákmányolás gyerek áldozatai számára egy másik fontos védelmi intézkedés, hogy minden eljárási cselekményt egy erre a célra kialakított vagy e célnak megfelelően átalakított helyiségben kell elvégezni.²⁰⁷ A rendőrség épületeiben és a bíróságokon 2012 óta számos speciális kihallgatósobát alakítottak ki és az adatok szerint a bíróságokon összesen 1874 esetben használták ezeket a speciális helyiségeket (jelenleg összesen 59 ilyen szoba áll rendelkezésre)²⁰⁸. Valamennyi megyei rendőr-

196 Országgyűlés. (2017). a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, 85–89. §

197 *Ibid.*, 61. §

198 Országgyűlés. (2003). a Jogi segítségnyújtásról szóló 2003. évi LXXX. törvény.

199 Országgyűlés. (2017). a Büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, 82. §

200 *Ibid.*, 85. §

201 *Ibid.*

202 *Ibid.*

203 *Ibid.*

204 *Ibid.*, 87. §

205 *Ibid.*, 88. §

206 *Ibid.*, 89. §

207 *Ibid.*

208 Országos Bírói Hivatal. (2020., augusztus). Közérdekű adatigénylés útján kapott információ.

főkapitányságon is rendelkezésre állnak speciális kihallgatósobák (2020-ban összesen 29).

Korábban Magyarország - az izlandi Barnahus-modellalapján²⁰⁹-kialakított egy olyan multidiszciplináris, gyermekbarát, különböző ellátási ágak együttműködésén alapuló gyermekvédelmi megoldás, amely egy fedél alá hozza a gyerekek ellátásán dolgozó szakembereket, szolgáltatásokat, ezzel elősegítve azt, hogy a szexuális bántalmazást vagy kizsákmányolást átélt gyerek ne váljon újra áldozattá.²¹⁰ A modell kezdeti megvalósításának helyt adó Barnahus-házat azonban az ország közepén fekvő főváros, Budapest helyett az osztrák határhoz közeli Szombathelyen alakították ki először.²¹¹

Tekintettel arra, hogy a modell más országokban nagy sikert aratott, üdvözlendő, hogy a kormány, az emberkereskedelem elleni stratégiájának végrehajtásáról szóló cselekvési tervben célként fogalmazta meg, hogy 2021. december 31-ig új Barnahus-központot nyit Budapesten a szexuális bántalmazás és kizsákmányolás gyerek áldozatainak ellátására.²¹² A jelentés megírásának időpontjában ez a központ még nem nyílt meg. A Fővárosi Gyermekvédelmi Központ és Terület Gyermekvédelmi Szakszolgálat és Budapesti Rendőr-főkapitányság azonban 2020-ban egyetértési megállapodást írt alá a jövőbeli együttműködésről, amely magában foglalta egy gyermekbarát kihallgatóhelyiség létrehozását a Gyermekvédelmi Szolgálat egyik telephelyén, ahol több szakterület tud együttműködni az abúzus kiskorú áldozatait segítve.²¹³ Ennek a meghallgató szobának a koncepciója a Barnahus-modellen nyugszik.

Felépüléshez, integrációhoz való hozzáférés

Az elmúlt években Magyarország kiemelt hangsúlyt helyezett az áldozatok támogatására. Ezt a területet az igazságügyi miniszter 2020-ban prioritásként jelölte meg. Ez abban is megmutatkozik, hogy ugyanebben az évben kormányhatározatot fogadtak el, amely kötelezettséget vállal az áldozatok jogainak szélesebb körű érvényesítésére, és támogatja az áldozatsegítő központok országos hálózattá történő bővítését, valamint az áldozatoknak nyújtott hatékonyabb segítségnyújtást.²¹⁴ A határozat felvázolja egy olyan állami áldozatsegítő rendszer létrehozásának szükségességét, amely a szexuális kizsákmányolás gyermekkorú áldozatainak közvetlen elérésén alapul, és amelynek lényege, hogy az érintett gyerekeket az áldozatsegítő szakemberek keresik fel, annak érdekében, hogy segítséget nyújtsanak nekik, ezzel biztosítva azt, hogy az áldozattá vált gyerekek szélesebb köre részesüljön támogatásban.²¹⁵ Bár az áldozatok segítésére való összpontosítás pozitív, ez szélesebb körben, a bűncselekmények összes áldozatára fókuszál, és nem foglalkozik a szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás gyermekkorú áldozatainak speciális szükségleteivel.

Az Igazságügyi Minisztérium tájékoztatása szerint, az általuk működtetett Áldozatsegítő Szolgálat 2019-ben összesen 35 (10 lány és 25 fiú) olyan esetet regisztrált, amelyben valamilyen áldozatsegítő szolgáltatást nyújtottak szexuális kizsákmányolást átélt gyerekeknek.²¹⁶

A Gyvt. 2020-ban hatályba lépett módosítása több olyan intézkedést ír elő, mely a szexuális kizsákmányolást átélt gyerekek védelmét szolgálja. Amint azt fentebb a gyerekek prostitúciós célú kizsákmányolásával kapcsolatban tárgyaltuk, ezek az új intézkedések azt jelentik, hogy azokat

209 A riport írásakor ez a központ még nem nyílt meg. 2020-ban azonban a Fővárosi Gyermekvédelmi Szakszolgálat és a fővárosi rendőr- főkapitány szándéknyilatkozatot írt alá a jövőbeni együttműködésről, amely egy gyermekbarát meghallgató helyiség kialakítását foglalja magában a Gyermekvédelmi Szakszolgálat egyik intézményében. A meghallgató szoba koncepciója a Barnahus-modellre épül.

210 Promise Barnahus Network. (n. d). [About us](#).

211 Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány. (2021). Személyes egyeztetés.

212 Magyarország Kormánya. (2020). [az Emberkereskedelem elleni küzdelemről szóló 2020–2023. közötti nemzeti stratégiáról, valamint annak végrehajtását szolgáló, 2020–2021. közötti időszakban végrehajtandó intézkedési tervről](#) szóló 1046/2020. (II. 18.) Korm. határozata.

213 Budapesti Rendőrség. (2021). [Szintet Lépett A Rendőrség és a Gyermekvédelem Együttműködése Budapesten](#).

214 Magyarország Kormánya. (2019). [1645/2019. \(XI. 19.\) Korm. határozat](#).

215 *Ibid.*

216 Igazságügyi Minisztérium. (2020). Közérdekű datigénylés útján kapott információ.

a gyerekeket, akiket korábban a hatóságok elkövetőként kezeltek, a törvénymódosítás hatályba lépését követően emberkereskedelem feltételezett áldozataiként védelembe kell venni, és részükre különleges ellátást kell biztosítani.²¹⁷ A különleges intézkedések közé tartozik a speciális gyermekotthonban való elhelyezés, valamint a gyerek életkorához, állapotához és szükségleteihez igazodó oktatás, képzés, foglalkoztatás, szocializáció és reszocializáció, valamint rehabilitációs kezelés biztosítása.²¹⁸ Ezek a védelmi intézkedések a Magyarország területén tartózkodó magyar állampolgárságú, a magyarországi lakóhellyel rendelkező, a letelepedett, bevándorolt vagy befogadott jogállású, a menekültként elismert, az oltalmazottként, valamint a hontalanként elismert gyerekekre vonatkoznak.²¹⁹ Ezek az intézkedések a Magyarország területén élő magyar állampolgársággal nem rendelkező gyerekekre is vonatkoznak, abban az esetben, ha az ideiglenes hatályú elhelyezésnek, a nevelési felügyelet elrendelésének vagy a gyám kirendelésének az elmulasztása a gyermek veszélyeztetettségével vagy elháríthatatlan kárral járna.²²⁰

Az Igazságügyi Minisztérium által működtetett Áldozatsegítő Szolgálat nyújt pénzügyi és információs segítséget a bűncselekmények áldozatainak, a szexuális kizsákmányolás áldozatait pedig kiemelt csoportként kezeli.²²¹ A szolgálat tájékoztatja az áldozatokat a jogaikról, valamint arról, hogy milyen szolgáltatások és intézmények állnak rendelkezésre a rehabilitációjuk elősegítésére.²²² A szexuális kizsákmányolás gyermekkorú áldozatainak az Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat is segítséget nyújthat, amely szükség esetén szállást is biztosít az áldozatoknak.²²³ A szexuális kizsákmányolás külföldi áldozatai számára a hatóságok ideiglenes tartózkodásra jogosító igazolást állítanak ki, és

amennyiben az áldozat Magyarországon kíván maradni, akkor az együttműködés időtartamára tartózkodási engedélyre jogosult.²²⁴

Kompenzációhoz való hozzáférés

A magyar jogrendszerben nincsenek kifejezetten a szexuális kizsákmányolás áldozatává vált gyerekek kompenzációjával kapcsolatos előírások. Pénzügyi kompenzációt, segítséget azonban többféleképpen is igényelhetnek az áldozattá vált gyerekek. Lehetőség van a bűncselekménnyel kapcsolatos kártérítés iránti polgári jogi igény büntetőeljárásban történő előterjesztésére (adhéziós eljárás).²²⁵ Ennek teljesítése azonban bizonytalan, és az elítélt anyagi helyzetének függvénye, valamint csak a vagyoni kár megtérítésére vonatkozik, így az nem fedezi az elszorított trauma miatti sérelemdíjat. A sérelemdíj érvényesítéséhez a szexuális kizsákmányolás gyermekkorú áldozatainak külön polgári peres eljárást kell indítaniuk.²²⁶ Ez potenciálisan akadályozhatja az anyagi kompenzációhoz való hozzáférést, mivel a szexuális kizsákmányolást átéltek gyerekek valószínűleg szeretnék elkerülni a jogi eljárásokkal gyakran együtt járó újbóli traumatizálódást.

A szexuális kizsákmányolás vagy bántalmazás gyermekkorú áldozatai azonnali pénzügyi segítséget és állami kárenyhítést is igényelhetnek a magyar államtól, az Igazságügyi Minisztérium által működtetett Áldozatsegítő Szolgálaton és Hálózaton keresztül.²²⁷ Ezek a pénzügyi alapok azonban nem kizárólag a szexuális kizsákmányolás gyerek áldozatai számára állnak rendelkezésre, hanem azok számára is, akik szándékos erőszakos bűncselekmény áldozatává váltak, és ennek következtében testi épségük és egészségük súlyosan károsodott.²²⁸ A kárenyhítés iránti kérelmeket az elkövetéstől számított 1 éven belül

217 Országgyűlés. (1997). a Gyermekvédelemről és a gyermekjóléti igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény. 7–8. §

218 *Ibid.*, 53. § és 76/B. §

219 *Ibid.*, 4. §

220 *Ibid.*

221 Igazságügyi Minisztérium. (n. d.). *Áldozatsegítő Szolgálat*.

222 Magyar Országgyűlés. (2005). a Bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény. 24. §

223 Igazságügyi Minisztérium. (n. d.). *Áldozatsegítő Szolgálat*.

224 Országgyűlés. (2005). a Bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény. 24. §

225 Országgyűlés. (2017). a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény, 55–56. §

226 Országgyűlés. (2013). a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. 2:52. §

227 Országgyűlés. (2005). a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény.

228 *Ibid.*

kell benyújtani,²²⁹ az azonnali pénzügyi segély iránti kérelmeket pedig az elkövetéstől számított nyolc napon belül.²³⁰

Ahogy fentebb is említettük, a szexuálisan kizsákmányolt gyerekek gyakran csak késleltetve fedik fel valakinek az általuk átélt visszaélést,²³¹ ezért ezek a rövid határidők akadályozhatják a szexuális kizsákmányolást átélt gyerekeket abban, hogy hozzájussanak az őket megillető pénzügyi támogatáshoz vagy kártérítéshez.

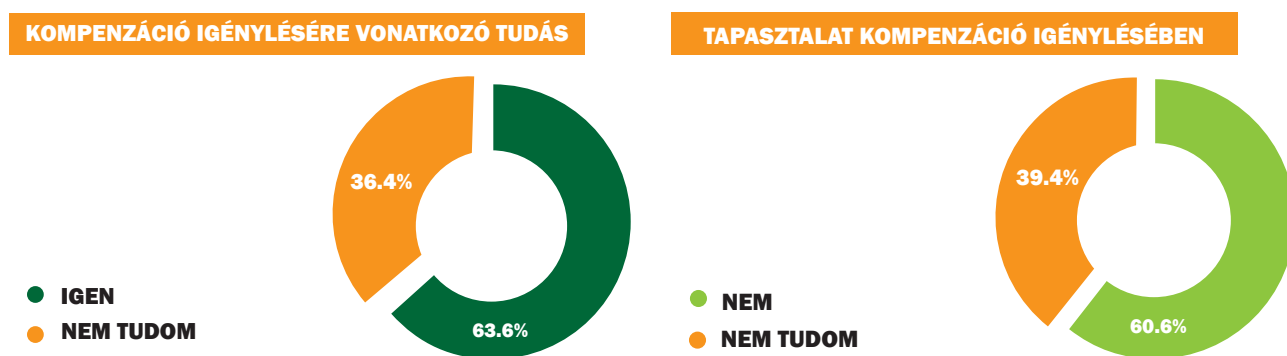
Az alábbi 14. ábra azt mutatja, hogy a gyermekvédelmi és szociális ellátásban dolgozókkal készített felmérés során a válaszadók mindössze 36%-a tudta azt, hogy a gyerekkorú áldozatok polgári vagy büntetőeljárás keretében kártérítést igényelhetnek az elkövetőtől, vagy hogy kárenyhítést vagy azonnali pénzügyi segélyt igényelhetnek az államilag kezelt alapból.

Egyetlen válaszadó sem tudott olyan fiatal férfiról, aki részesült volna bármelyik pénzügyi kompenzációból.

2021-ben a megítélhető kárenyhítés maximális összege 2 372 520 Ft (2021 októberében körülbelül 7689 USD).²³² A jelentés írásakor rendelkezésre álló legfrissebb statisztikák szerint 2020-ban az Áldozatsegítő Szolgálathoz hét támogatási kérelem érkezett fiúktól, amelyek közül egy állami kárenyhítés iránti kérelem, hat pedig nem pénzügyi támogatás iránti kérelem volt.²³³ Az azonnali pénzügyi segély maximális mértéke 2021-ben 158 168 forint (2021 októberében körülbelül 512 USD) volt.²³⁴

2019-ben az Áldozatsegítő Szolgálat összesen 759 alkalommal hozott határozatot azonnali pénzügyi segély kifizetéséről, de ezek között nem található szexuális kizsákmányolás gyerekkorú áldozatának nyújtott pénzügyi segély.²³⁵ Ezek a statisztikák hangsúlyozzák, hogy a szexuális kizsákmányolás gyerek áldozatai nem jutnak hozzá a kompenzáció ezen formáihoz.

14. Ábra. Szexuális kizsákmányolás gyerekkorú áldozatai számára elérhető pénzügyi kompenzáció.

229 Országgyűlés. (2005) a Bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXCV. törvény. 30. § (1)

230 *Ibid.*, 4. § (3)

231 ECPAT International (2017). *Through the Eyes of the Child: Barriers to Access to Justice and Remedies for Child Victims of Sexual Exploitation* ECPAT International. 58.

232 Igazságügyi Minisztérium. (2021). *Áldozatsegítő Szolgálat*.

233 Igazságügyi Minisztérium. (2020). Közérdekű adatigénylés útján kapott információ.

234 Igazságügyi Minisztérium. (2021). *Áldozatsegítő Szolgálat*.

235 *Ibid.*

KÖVETKEZTETÉSEK

A NEMI NORMÁK MAGYARORSZÁGON

A nemi normák a magyar fiúk és férfiak egész életét befolyásolják, a születéstől egészen a felnőttkorig. Fiúkkal és a férfiakkal szemben támasztott társadalmi elvárás az, hogy legyenek erősek, sebezhetetlenek, mutassanak erőt, legyenek önállóak, és ha nehézségekkel szembesülnek, uralkodjanak az érzelmeiken, és egyedül oldják meg a problémáikat. Az ezektől a normáktól való eltérés, például a segítségkérés, egyfajta gyengeségnek tekinthető – az "igazi férfi" kudarcának. A nemi normák akár abban is megakadályozhatják a fiúkat, hogy felismerjék, ha áldozattá váltak, vagy hatással lehetnek arra, hogy miként mutatják ki, ha segítségre, törődésre, figyelemre van szükségük. Meg is nehezíthetik mások számára annak felismerését, hogy a fiúk sebezhetőek, vagy hogy segítségre van szükségük.

A négy fiatal férfi a nemi sztereotípiák megerősítésének erőteljes eszközeként írta le a társak által gyakorolt nyomást; a fiatal férfiak figyelemmel kísérik és szabályozzák egymás nemi megnyilvánulásait. Minden olyan viselkedést, amely ellentmond a normáknak, a közösség gyorsan megbélyegez, emiatt pedig a magukat "másnak", sebezhetőnek vagy kirekesztettnek érző fiúk közönyt, gúnyt és egyéb társadalmi szankciókat szenvednek el. Ezeket a társadalmi nyomásokat hangsúlyozták a segítő szakemberek felmérésének adatai is, amelyekben a megbélyegzés és a szégyenérzet, valamint a mások reakciójától való félelem volt a leggyakrabban megnevezett akadálya a fiúk megnyílásának.

A négy fiatal ember a szexuális bántalmazás és kizsákmányolás elszívását olyan dologként írta le, amelyet nem tudtak másokkal megbeszélni, ami miatt "visszahúzódtak" és kételkedtek önmagukban. Számos segítő szakember

kiemelte, hogy változtatni kell a társadalom fiúkkal kapcsolatos elvárásain, különösen azon a közvélekedésen, hogy a férfiaknak és a fiúknak erősnek és sebezhetetlennek kell lenniük. A résztvevők kiemelték, hogy nagyon fontos lenne, hogy *"Nagyobb nyilvánosságot kapjon, hogy milyen nagy ez a probléma Magyarországon, és [hogya] nem csak a lányokat érinti"* (R35), valamint azt, hogy *"Fel kell hívní a társadalom figyelmét arra, hogy [a gyerekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása] a fiúkkal is előfordul – nekik is segítségre van szükségük"*. (R40).

A túlélőkkel tartott műhelyfoglalkozások betekintést engedtek abba, hogy a nemi normák milyen hatással vannak a túlélők bántalmazással és segítségkéréssel kapcsolatos tapasztalataira. A Hintalovon csapata az alábbiakat mondta el:

"Ezek az elvárások egyértelműen életre szóló »nehéz terhet« jelentenek, és meghatározzák a fiúk viselkedését, érzéseit, attitűdjét, szerepeit, szexualitását, megjelenését, vagyis alapvetően az egész személyiséget, valamint meghatározzák a segítségkérés egész folyamatát. Magyarországon ilyen elvárások között felnőve a fiúknak rendkívül nehéz felismerni a problémákat, beszélni az érzéseikről, sírni és segítséget kérni. Ezeknek a normáknak a hatása nem korlátozódik magukra a fiúkra, hanem hatással van a családra, a barátokra és a segítő szakemberekre is. Ha egy fiú bevallja, hogy kizsákmányolták vagy bántalmazták, az nagyon megbélyegző"²³⁶

A nemi normák titoktartásra ösztönöznek

Az egyéni, kapcsolati, közösségi és intézményi tényezők kombinációja tovább erősítette a

236 Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány (2021): Személyes egyeztetés.

hallgatás kultúráját, ami hozzájárult ahhoz az állapothoz, amelyben a hallgatás gyakran akár hosszú éveken keresztül maradt fenn. A fiatal férfiak elmondták, hogy bár tanultak valamennyit a szexualitásról, egészen addig semmilyen előzetes ismeretük nem volt arról, hogy mit is jelent igazából a szexuális bántalmazás, vagy kizsákmányolás, amíg annak célpontjává nem váltak. Egyes esetekben nem voltak tudatában annak, hogy ez helytelen, és ki voltak téve az elkövetők manipulatív behálózási stratégiáinak.²³⁷ Adataink megerősítették azt, amit a globális kutatások is mutatnak,²³⁸ hogy a fiúkkal szemben szexuális visszaélést gyakran olyan emberek követték el, akikben az áldozatok és családjuk megbízik, és olyan környezetben, amelyet korábban biztonságosnak tartottak. A megbélyegzés, a szégyenérzet és a fiúkra háruló felelősség terhe, hogy önmaguk és mások védelmezői legyenek, hozzájárult ahhoz, hogy a résztvevők úgy élték meg, hogy a bántalmazás feltárása negatívan hatna rájuk, és ártana azon személyek vagy intézmények hírnevének, akiket a fiú családja szeret vagy tisztel.²³⁹

A túlélőkkel folytatott beszélgetésekben részt vevő fiatal férfiak megjegyezték, hogy amint a bántalmazást felfedték, a hangsúly a családon belüli titoktartásra helyeződött át. Az egyik túlélő megjegyezte: *"Ha valami a családon belül történik, annak a családban kell maradnia"*. Még akkor is, ha a család vagy az adott intézmény tudott a bántalmazásról, minden tapasztalt felnőtt úgy döntött, hogy elhallgatja a dolgokat.

A négy túlélő összességében úgy nyilatkozott, hogy akkoriban nem volt lehetőségük olyan támogató környezetet találni, ahol meghallgatják őket, ahol megvitathatják az aggodalmaikat vagy megkapják a szükséges segítséget. Elismerjük, hogy a hallgatás és a titoktartás védelmező funkciót is betölthet a trauma áldozatai számára, beleértve a gyermekkori szexuális visszaélést is, de a bántalmazás és a kizsákmányolás hosszú ideig történő elrejtésének súlyos következményei vannak. A szexuális kizsákmányolásában

vagy bántalmazásában érintett fiúk jelentős problémákat tapasztalhatnak a mentális, fizikai és szexuális egészség terén, ráadásul a kielégítetlen érzelmi szükségletek szintén növelhetik a kizsákmányoló kapcsolatokkal szembeni sebezhetőségüket.²⁴⁰ A segítő szakembereknek és a gondviselőknek egyértelműen fel kell ismerniük, hogy a társadalom által támasztott, sok esetben káros elvárások hogyan járulnak hozzá a fiúk sebezhetőségéhez, és hogyan erősítik meg hallgatásukat, ezáltal potenciálisan fenntartva a fiúk folyamatos bántalmazását. A nemek közötti egyenlőségre vonatkozó magyarországi törvények jó keretet biztosítanak a védelemhez, de további erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy ezek a gyakorlatban is megfelelően érvényesüljenek.

A nemi normák akadályozzák a feltárást

A segítő szakemberek aggodalmukat fejezték ki azzal kapcsolatban, hogy ezeket a káros nemi normákat a fiúk teljes egészében elfogadják. Bűntudat, szégyenérzet és az önmagukkal szembeni belső harag tapasztalható, amiért nem tudták "megvédeni magukat". Az egyik résztvevő leírta a fiúkon érzékelhető belső zavarodottságot: *"Nem tudják, hogy ezt nem szabad velük tenni. Nem tudják, kiből bízhatnak, kihez fordulhatnak. Nem tudják, hogy ők [lehetnek] áldozatok"*. (R43)

Ahhoz, hogy egy fiú segítséget tudjon kérni, el kell fogadnia a gyengeséget, és el kell szakadnia az elvárt viselkedésektől. A fiatal férfiak kifejtették, hogy a segítségkérést úgy értelmezték, hogy nem tudták megvédeni magukat, vagy éppen ellenkezőleg, beletörtődtek abba, hogy "hagyták magukat", hogy hagyták, hogy valaki bántsa őket. (Meg kell jegyezni, hogy a résztvevők most, sok év távlatából már tisztában voltak azzal, hogy ezek a megközelítések nem az igazságot tükrözik). Ráadásul azokban az esetekben, amikor a fiúkat férfi elkövető használta ki, úgy érezték, hogy a szexuális identitásukat kétségbe vonó kérdésekkel is szembesülniük kell. Mivel Magyarországon gyakori az eltérő szexuális irányultságú

237 Az egyik résztvevő egy meglehetősen elutasító, verbálisan, pszichésen és érzelmileg bántalmazó családi háttérről számolt be, amelyben az egyetlen valódi figyelmet a bántalmazójától kapta. A szeretet hiánya miatt elfogadta a viselkedést, és a szeretet és a figyelem jelének tekintette azt.

238 ECPAT International (2021): *Global Boys Initiative: What does the global literature tell us about the sexual exploitation of boys?* Bangkok, ECPAT International.

239 Ebbe beletartozik az egyház, az iskolák, és a családtagok is.

240 ECPAT International (2021): *Global Boys Initiative: What does the global literature tell us about the sexual exploitation of boys?* Bangkok, ECPAT International.

emberekkel szembeni ellenséges hozzáállás, ez további akadályát jelentette a feltárásnak vagy a segítségkérésnek. (Természetesen az, hogy egy elkövető áldozatává válik-e egy gyerek, semmilyen összefüggésben nem áll a gyerek szexualitásával.)

A fiatal férfiak elmagyarázták, hogy tinédzserkorukban a nemi normák megerősítették azt az elvárást, hogy a fiúknak aktívan randizniuk kell, és szexuális kapcsolatot kell keresniük a lányokkal, valamint azt, hogy minden szex kívánatos, és hogy a fiúknak kell irányító szerepet játszani az együttlétek alatt. A gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával kapcsolatos tudatosság és a pontos információk hiánya ezekkel az elvárásokkal párosulva nagyon megnehezíti a szexuális kizsákmányolást elszenvedett fiúk számára, hogy értelmezzék a velük történeteket.

A médiában megjelenő információk is megerősíthetnek olyan feltételezéseket és mítoszokat, amelyek tagadják, hogy a fiúk is áldozattá válhatnak, valamint erősítik a fiúk és a fiatal férfiak hiperszexualitásával kapcsolatos elvárásokat. Erre példa egy 2019-es eset, ahol a női elkövető iskolai környezetben való visszaélését a média úgy ábrázolta, mint a fiú tanuló és a tanárnő "kapcsolatát", azt sugallva, hogy a fiú elcsábította a tanárnőjét.²⁴¹ Egy másik esetben egy 15 éves fiú 30 éves nő általi bántalmazását "tiltott szerelemként", "viszonyként", illetve más eufemisztikus kifejezésekkel mutatták be.²⁴²

Eltérés tapasztalható ettől a narratívától, ha az elkövető férfi, amely esetekben a gyerekek szexuális kizsákmányolását összemoshatják a homoszexualitással, és ezáltal kevésbé hangsúlyozzák annak súlyát. Egy fiatalember így kommentálta ezt a helyzetet: *"A magyarországi közösségi hangok hajlamosak azt sugallani, hogy » a melegek ilyenek«, és hogy »mindenki tudja, hogy a melegek gyakran cserélgetik a partnereiket, és nem ritka, hogy a fiatal fiúk idősebb férfiakkal járnak«.*"²⁴³ Talán nem meglepő, hogy a túlélők továbbra is hallgatnak, amikor a segítségkérésre tett kísérleteikre ilyen válaszokkal találkoznak.

SEGÍTSÉGGKÉRÉS

A szexuális kizsákmányolás áldozatainak nagy bátorságra van szükségük, hogy segítségért folyamodjanak. A folyamat megköveteli a másokba vetett nagyfokú bizalmat, amelynek kiépítése rendkívül nehéz. A csend tehát védelmi funkciót tölt be, és bizonyos mértékig segíthet a fiúknak fenntartani a biztonság és a kontroll érzését a komoly félelem, zavarodottság és bizonytalanság idején, miközben a teljes hallgatás elszigetelő. Amikor segítségért folyamodnak, ezt különböző módon tehetik.

A jelek figyelmen kívül hagyása

Mind a túlélőkkel folytatott beszélgetések, mind a segítő szakemberek felméréséből származó adatok azt mutatták, hogy a fiúk a közvetlen közlések helyett gyakran mindössze a szokásostól eltérő viselkedésükkel jelezték, hogy valami nincs rendben, és remélték, hogy ezt valaki észreveszi. A példák között egyaránt szerepelt szociális visszahúzódság, illetve figyelemfelkeltő viselkedés is. Az egyik fiatalember elmondta, hogy csak azután tudta elmondani, mi történt vele, hogy egy tanár végre észrevette a jeleket, és egyszerűen rákérdezett, hogy nincs-e valami baj. Ezzel szemben egy másik résztvevő felidézte, hogy annak ellenére, hogy szokatlan és aggasztó viselkedést mutatott, nem emlékezett rá, hogy bárki is valódi érdeklődést vagy figyelmet mutatott volna felé, és a hogylétéről kérdezte volna. Ennek következtében több évig nem is nyílt meg. A fiatalemberek valóban úgy gondolták, hogy a szóbeli közlés hiányában viselkedésük megmutatja másoknak, hogy valami nincs rendben, és segítségre van szükségük. Ezeket a jeleket azonban nem vették észre.

A segítő szakemberek válasza azt jelezték, hogy a fiúk viselkedését nagyon különbözőképpen lehet megítélni. Ők is leírták, hogy a fiúk gyakran figyelemfelkeltő viselkedést tanúsítanak, a szakemberek viszont sokat küzdenek a kétértelműséggel, mivel a fiúk sok esetben hárítanak vagy tagadnak,

242 SONLINE. (2017): *Tiltott szerelem: tizenéves fiúval szexelt a tanárnő.*

243 Híntalovon Gyermekjogi Alapítvány (2021): Személyes kommunikáció.

amikor nyomást gyakorolnak rájuk. *"Nehéz eldönteni, hogy vajon a határait próbálgatják-e, vagy valóban segítségre van szükségük"*. (R40) Mások hasonlóan írták le, hogy a gondozásuk alatt álló fiúk küzdöttek azzal, hogy értelmet adjanak a megélt tapasztalataiknak, és szavakba öntsék az érzéseiket. Míg a közvetlen segítő szakemberek kiemelték saját nehézségeiket a fiúk bántalmazására utaló jelek felismerésében, valószínű, hogy a szülők, gondviselők és a közösségek más tagjai még nagyobb nehézségekkel küzdenek.

A fiúkkal való együtt dolgozás

Bár elismerjük, hogy a bántalmazás és a kizsákmányolás felfedése senkinek sem könnyű, egyértelmű, hogy Magyarországon a fiúk és férfiak sebezhetőségére vonatkozó nemi normák különösen nagy akadályt jelentenek a feltárásban és az áldozatok azonosításában. A segítő szakemberek megjegyezték, hogy a fiúk kiszolgáltatottságának vagy áldozattá válásának témájával nem foglalkoznak semmilyen képzésben, és az ritkán kerül szóba. Az egyik közvetlen segítő egyszerűen csak annyit jegyzett meg, hogy *"[A magyar] társadalom nem tudja kezelni a fiúk szexuális zaklatását"*. (R98).

A kérdőívet kitöltők nagyon is tisztában voltak a fiúknak nyújtott támogatások korlátaival. Egy ördögi körre utaltak, amelyben a korlátozott számú azonosított eset egyúttal azt is jelenti, hogy korlátozott mennyiségű tapasztalat halmozódott fel a kérdéssel kapcsolatban. Megállapították, hogy hiányzik a fiúkkal való munkával kapcsolatos képzés. A szakemberek kifejtették, hogy amennyiben kapcsolatba kerülnek velük, nincsenek felkészülve a szexuális kizsákmányolásnak kitett fiúk szükségleteinek felismerésére és teljesítésére. Egy, a fiúkkal való munka terén több tapasztalattal bíró válaszadó a korlátozott gyakorlati eszközökről és az áldozatok azonosításával kapcsolatos nehézségekről számolt be. Felismerték, hogy a nemi normák a segítő szakmát is befolyásolják. Egyikük szerint a segítő szakemberek körében szükség lenne a *"szemek felnyitására és a sztereotípiák felszámolására"* (R142), ami utalhat a marginalizált közösségekkel, például a roma népességgel és a különböző szexuális irányultságú és nemi identitású emberekkel végzett munkára is.

Ezen túlmenően a segítő szakemberek beszámoltak olyan intézményi problémákról is, amelyek szintén megnehezíthetik a segítségkeresést. Ide tartoztak a bűnüldöző szervek késedelmes vagy elégtelen válaszai, az ismételt kihallgatások és az elhúzódo eljárások. Az egyik túlélő elmondta, hogy a bejelentését követő eljárások újratraumatizálóak és testileg-lelkileg megterhelőek voltak. Előfordult olyan eset, hogy miután az egyik férfi feljelentést tett, az elkövetővel egy járműben szállították a bántalmazás helyszínére, később pedig a tapintatlan kihallgatás során megkérdőjelezték az igazmondását, és kétségbe vonták a beszámolóját, amelyet ráadásul a feljelentő szerint nagyban befolyásolt az elkövető közösségi státusza.

Előfordul az is, hogy a segítő folyamatok rosszul koordináltak. Az egyik fiatalember azt javasolta, hogy az áldozatsegítő szakemberek *"összehangoltan dolgozzanak"*, és hatékonyabban kommunikáljanak, hogy a túlélőknek ne kelljen többször elmondaniuk ugyanazt a traumatikus eseményt különböző szakembereknek.

Miközben a segítő szakemberek azt tapasztalták, hogy egyre több gyermekközpontú és traumával foglalkozó szakember dolgozik a területen, a gyerekek számára mégis korlátozottak a lehetőségek, hogy találkozzanak velük. Egy segítő szakember megjegyezte, hogy: *"Nagyon kevés támogató szolgáltatás áll rendelkezésre, és a minőségi szolgáltatások általában csak magas áron érhetőek el."* (R35) Egy másik megjegyezte, hogy: *"A bántalmazás áldozatainak nagy része szegényebb környezetből származik, ahol a fizetett szolgáltatások (pl. pszichológusok) igénybevétele a történetek feldolgozására nem lehetséges. Ez csökkenti a rendelkezésre álló szolgáltatások mennyiségét, korlátozza a lehetőségeiket, és a szakemberek leterheltsége miatt a szolgáltatás minőségének romlásához vezethet (de nem feltétlenül)"*. (R146) Sokan megjegyezték, hogy szükség van az alacsony jövedelmű és vidéki gyerekeket támogató munkatársak finanszírozásának növelésére.

A hallgatás megtörése

Mind a négy fiatalember megjegyezte, hogy a szexuális kizsákmányolás felfedésére vonatkozó döntésük meghozatala nem volt egyszerű. Ezt egy olyan folyamatnak írták le, amely sok időt

és megfontolást igényelt. A kitárulkozásaikat erősen befolyásolta az a közeg, amelyben éltek, és az az aggodalom, hogy vajon hisznek-e nekik és támogatják-e őket. Ezek a félelmek világosan megmutatkoznak a támogató munkatársak válaszaiban is. Egyikük megjegyezte, hogy *"a körülöttük lévő emberek nem hisznek nekik, elbagatellizálják a történeteket"*. (R134) Mások azt hangsúlyozták, hogy nagy szükségük van a családjukban és a közösségükben élő emberek *"támogató és nem hibáztató hozzáállására"* (R88).

A négy fiatalember számára különböző hosszúságú időnek kellett eltelnie ahhoz, hogy beszélni tudjanak valakinek a bántalmazásról. Egyiküknek egy évbe, egy másiknak tíz évbe telt, mire bárkinek is elmondta. Számos "katalizátor-pillanatot" írtak le, amikor ráébredtek, hogy ami velük történt, az szexuális kizsákmányolás volt. Ezeket a változásokat a környezet megváltozása és a biztonságérzet növekedése váltotta ki – például az, hogy elköltöztek onnan (család vagy intézmény), ahol a bántalmazás történt. A probléma köztudatba való bekerülése is segítette őket a szembenézésben. Megnevezték például a #MeToo mozgalmat és más magyarországi médiamegjelenéseket, ahol túlélők szólaltak meg.

A kizsákmányolásuk felismerésében szerepet játszó katalizátor-pillanatok azonban nem vezettek azonnal a megnyíláshoz. Az ide vezető út minden egyes férfi számára egyedi volt. Miután úgy érezték, hogy képesek felfedni a velük történeteket, a férfiak számtalan további belső kihívással szembesültek, különösen a férfiatól elvárt nemi normákkal kapcsolatban. A beszélgetések során az általuk kiemelt kihívások közé tartozott a szégyenérzet, a megbélyegzés, a kontroll elvesztésétől való félelem és a családjukért való felelősségérzet feldolgozása.

Annak felismerése, hogy mi segít a fiúknak megtörni a hallgatásukat – és milyen kihívásokkal kell szembenéznük ezt követően –, a segítő szakemberek munkájára nézve is következményekkel jár. Amikor ugyanis a túlélők előléptek és egyértelműen segítséget kértek, még akkor is azzal szembesültek, hogy a környezetük által adott válaszok néha elmaradtak az elvárásaiktól, és nem mindig feleltek meg a helyzet kívánta igényeiknek.

Egyértelműen szükség van a fiúk szexuális kizsákmányolásával kapcsolatos gondolkodásmódnak, valamint azoknak a módszereknek az átalakítására, ahogy a szakemberek eddig kapcsolatba léptek a fiúkkal és ahogy reagáltak az igényeikre. A túlélők egyértelműen azt állapították meg, hogy a probléma nagyobb láthatósága és ismerete fontos elősegítő tényező lenne a segítség és támogatás kérésében. Hasonlóképpen, ha tudjuk, hogy a fiúknak nehézséget okoz a beszélgetés kezdeményezése, illetve a megfelelő szavak megtalálása, akkor segíteni kell a szakembereket abban, hogy képesek legyenek ezeknek a beszélgetéseknek a kezdeményezésére és lefolytatására.

Végül, a szégyen és a bűntudat gyakori érzelmi reakciói enyhíthetők, ha általában is rendszeresen megszólítjuk a gyerekeket olyan üzenetekkel, amelyek ellensúlyozni képesek ezeket a reakciókat – az "ennek sohasem szabadna megtörténnie egy gyerekkel", az "ez sohasem a gyerek hibája" és a "szeretnek és gondoskodnak rólad, bármi történjék is", egyszerű megerősítések lehetnek.

JAVASLATOK

1. MEGÁLLAPÍTÁS

A nemi normák tévesen erősítik azt, hogy a fiúk kevésbé veszélyeztetettek a szexuális kizsákmányolással szemben.

Magyarországon a fiúk kizsákmányolását és bántalmazását a fiúkat és férfiakat érintő nemi normák és elvárások nagyban megbélyegzik. Ez hozzájárul az áldozatok elhallgattatásához és a fiúk áldozatként való megítélésének ambivalens voltához.

A gondviselők és a közösség számára:

Fontos a nemi normák és a fiúk viselkedésével kapcsolatos klasszikus elvárások megkérdőjelezése és azok kritikus szemlélete.

- Oktatással és támogatás nyújtása anyukák érdekében, hogy könnyebb legyen felismerni a gyerekek szexuális kizsákmányolására utaló figyelmeztető jeleket. Szükséges az ítélezésmentes és gondoskodó válaszadás ösztönzése is.
- Elfogadottá kell tenni azt, hogy a fiúkat is érintheti a szexuális kizsákmányolás és a bántalmazás más formái is, és ezekben a helyzetekben rendben van a segítségkérés.
- Ha a gyerekek nem tudnak a szexualitásról és a szexuális kizsákmányolásról, az lehetővé teszi az elkövetők számára, hogy kihasználják ezt az információhiányt. Biztosítani kell, hogy a gyerekekhez eljussanak a szexualitásról, a beleegyezésről, a testük határaitól szóló ismeretek, és az azzal kapcsolatos tudás, hogy a felnőttek mit tehetnek és mit nem tehetnek meg velük.

A szakemberek és támogató szervezetek számára:

- Olyan képzések kidolgozása és megvalósítása a kormányzat és a civil társadalom közvetlen segítő szakemberei számára, amelyek kritikusan szemlélik a nemi normákat, illetve a fiúk és lányok viselkedésével kapcsolatos elvárásokat.
- A nemek közötti egyenlőséget figyelembe vevő megközelítések bevezetése a segítő szakemberek képzésébe, amelyek kiterjednek a gyerekek szexuális kizsákmányolásának és bántalmazásának jeleire, valamint arra, hogy a fiúk hogyan kommunikálhatják a sebezhetőséget és a támogatás szükségességét.
- Átfogó képzés kidolgozása és biztosítása a közvetlen segítő szakemberek számára a fiúkkal való munkáról. Konzultálás a túlélőkkel ezen eszközök kidolgozása során.

2. MEGÁLLAPÍTÁS

A fiúk összetett és egyedi kihívásokkal szembesülnek a segítség keresés és kérés során.

A közvetlen segítő szakemberek számára:

- Tanuljanak többet arról, hogy a fiúknak milyen kihívást jelenthet a bántalmazás mások előtt történő felfedése és a segítségkérés, és hogyan mutatják ki gyakran a viselkedésükkel a sebezhetőségüket. A túlélők azt javasolták, hogy a segítő szakemberek foglalkozzanak a "figyelmeztető jelekkel", amelyek arra utalhatnak, hogy valami nincs rendben, és reagáljanak úgy, hogy megkérdézik a fiúktól, hogy vannak-e, és mire van szükségük.
- Szánjanak időt arra, hogy bizalmat és kapcsolatokat építsenek ki a fiúkkal, és segítsék őket abban, hogy a bizalmukba fogadják őket azáltal, hogy meghallgatják őket, nem tesznek fel többször ismételt kérdéseket, és nem küldik el őket azonnal másokhoz. Ismerjék fel, hogy egy fiú esetében többről van szó, mint a bántalmazásról, és fordítsanak figyelmet a gyerek szélesebb körű szükségleteire!
- Hallgassák meg és szorosan működjenek együtt a túlélőkkel és az őket képviselő szervezetekkel

a hatékony és célzott szolgáltatások fejlesztése érdekében!

- Biztosítsák a fiúknak elérhető szolgáltatásokat nyújtó szervezetek nagyobb "láthatóságát" – nagyobb átláthatósággal, tájékoztatással és az anonim hozzáférést lehetővé tévő kapcsolatfelvétellel, beleértve a segélyvonalakat és az online támogatási lehetőségeket annak érdekében, hogy megkönnyítsék a fiúk számára a segítségkérést!
- Olyan szolgáltatások fejlesztése, amelyek hangsúlyt helyeznek a titoktartás, a rugalmasság és a támogatáshoz való bizalmas módon történő hozzáférés fontosságára (pl. "ügyeleti" szolgáltatások és "közvetlen felkeresés" olyan közösségekben és helyeken, ahol a kiszolgáltatott fiúk időt töltenek).
- Tegyük a fiúk számára barátságosabbá az intézményeket, és készítsenek a fiúkra összpontosító szervezetekről szóló anyagokat és információkat! Lehetőség szerint biztosítsanak alternatív nyitvatartási időt és bejáratokat a diszkréció, a titoktartás és a biztonság elősegítése érdekében. Szintén nagyon fontos lehet a többi alkalmazott (pl. recepciós személyzet, őrök stb.) képzése, hogy "barátságosabbak" legyenek a fiúkkal.
- Nemi fókuszú érzékenyítő képzés azon rendőrök számára, akik találkozhatnak gyerekeket érintő szexuális bántalmazási esetekkel, annak biztosítása érdekében, hogy az eljárásokat komolyan vegyék, és tapintatosan reagáljanak a már meglévő, nemi szempontoktól független, stabil jogi keretrendszer alkalmazásával. A szakértő munkatársak gondoskodhatnak a kollégáik képzéséről (a cél ugyanis az egész ellátórendszerre kiterjedő változás elérése, hogy a szakemberek működjenek együtt, ne legyenek egymástól elszigetelve), de a jelentett esetekben az áldozatokat is támogathatják.

Pedagógusok és érdekvédők számára:

- Ha a gyerekeknek nincs ismeretük a szexualitásról és a szexuális kizsákmányolás realitásáról, az lehetővé teszi az elkövetők számára, hogy kihasználják ezt. Ismereteket kell nyújtani a gyermekeknek olyan kérdésekről mint a beleegyezés, hogy hol vannak a testük határai, milyen a kizsákmányolás és a bántalmazás természete, valamint arról, hogy hogyan reagáljanak és hogyan kérjenek segítséget. Hasonló tájékoztatást kell nyújtani a szülőknek és a gondviselőknek is.

- Lobbizás a döntéshozóknál a finanszírozás kiszélesítésére és stratégiák kidolgozására, hogy a fiúk számára kényelmesebbé tegyék a felvállalást, és a szervezetek számára a válaszadást.
- Olyan információk, eszközök és jelentési lehetőségek megjelenítése a gyerekek és fiatalok által használt online platformokon melyek a szakszolgáltatásokhoz vezetnek, illetve ezekhez az információkhoz való hozzáférés megkönnyítése.
- Biztosítani kell, hogy az információ inkluzív és hozzáférhető legyen a marginalizált közösségekből származó valamennyi gyerek és fiatal számára, beleértve a fogyatékkal élő gyerekeket, az etnikai kisebbséghez tartozókat és azokat, akik eltérő szexuális orientációjúnak vallják magukat.

A média számára:

- A túlélők megjegyezték, hogy a médiának és a tudósításoknak döntő szerepe van. Lobbizás annak érdekében, hogy a tudósítások érzékenyek legyenek, kerüljék az áldozatok megbélyegző beállítását (pl. mint a felnőttek bűncselekményeinek aktív résztvevői).
- Szakemberek bevonásával olyan képzések kidolgozása, amelyek segítik a különböző nemű gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával kapcsolatos médiatartalmak szerkesztését.
- Az újságírók oktatását és képzését végző intézményekkel együttműködve szükség van a bántalmazásról és kizsákmányolásra való tudósítás etikai irányelveivel kapcsolatos iránymutatások vagy magatartási kódexek kidolgozására.
- Az online közösségi médiaplatformokat üzemeltető vállalatoknak egyértelmű iránymutatásokat kell kidolgozniuk a gyerekkori szexuális kizsákmányolás bármilyen identitású túlélőjével szembeni gyűlölködő hibáztatás és homofób reakciók figyelemmel kísérésére és kezelésére.
- A szervezeteknek együtt kell működniük különböző online platformokkal annak érdekében, hogy olyan eszközök használatával, mint például a keresőoptimalizálás (SEO), biztosítsák, hogy a keresőmotorokban szexuális kizsákmányolással és a fiúk számára elérhető támogatással kapcsolatos információk előbb jelenjenek meg, mint az elriasztó és diszkriminatív tartalmak.

A segítő szakembereknek jelentős kihívásokkal kell szembenézniük a szexuális kizsákmányolást vagy bántalmazást átélt fiúk azonosítása során, és nehezen tudnak velük bizalmas kapcsolatot kiépíteni és fenntartani.

A szakemberek és a támogató szervezetek számára:

- A meglévő képzések felülvizsgálata és átdolgozása, hogy a fiúkat érintő kérdések beépüljenek a képzés keretébe; a segítő szakemberek tanulásának és a szükségletek felmérésének az elősegítése, valamint a szakmai alapképzés és a folyamatos továbbképzés részeként részletes, erre fókuszáló tantervek kidolgozása.
- Törekedni kell a fiúk számára megfelelőbb támogatói rendszereket létrehozására, amelynek magában kell foglalnia a jobb protokollokat, és iránymutatással kell szolgálnia arra vonatkozóan, hogy a szakemberek hogyan foglalkozzanak a gyerekekkel, hogyan viszonyuljanak hozzájuk, mikor kell őket átirányítani, és hogyan kell a fiúk és fiatal férfiak igényeit figyelembe vevő programokat végrehajtani.
- A gyermekkori szexuális kizsákmányolást és bántalmazást elszenvedett fiúk tájékoztatása és bevonása során ki kell térni az igénybe vehető szolgáltatásokra, valamint arra, hogy ezek hogyan működnek, mik a gyerekek jogai, mire számíthatnak, és érvényesülnie kell a titoktartásnak és az anonimitásnak is. Mindig ki kell emelni a gyerek választási lehetőségeit, beleértve a vele foglalkozó hivatalos személy nemének a megválasztását is.
- A fiatal és felnőtt férfiakkal foglalkozó szervezeteknek is fel kell készülniük az ilyen esetek megfelelő kezelésére, mivel gyakori, hogy sok érintett férfi csak évek múlva beszél a történetéről, vagy kér segítséget.
- Biztosítani kell a gyermekkori szexuális bántalmazást átélt, a segítő szolgáltatásokban már részesült túlélők számára olyan lehetőségeket, amelyek segítségével a bántalmazás és a kizsákmányolás által érintett fiúk szószólóivá válhatnak, hozzájárulva a túlélők és családjaik számára nyújtott szolgáltatások és támogatási rendszerek fejlesztéséhez, ezzel erősítve a túlélők részvételét.
- Lehetővé kell tenni a fiúk számára, hogy hozzáférjenek az elérhető áldozatsegítő szolgáltatásokhoz.
- Érvényesíteni kell a férfibarát, illetve a nemek közötti esélyegyenlőséget figyelembe vevő megközelítéseket, ennek érdekében akár módosítani kell az ügykezelési iránymutatásokat és eljárásokat.
- A gyerekek gondozására szakosodott intézmények és a fiatalkorúakat fogva tartó intézmények személyzetének olyan képzésben kell részesülnie, amely felvilágosítja őket a fiúkkal kapcsolatos kockázatokról, sebezhetőségükről, szükségletekről és a fiúkkal való hatékony munkavégzés és támogatás módjairól.
- A kizsákmányolás és bántalmazás által érintett gyerekek családjaival és gondozóival való együttműködésre és azok támogatására olyan célzott kezdeményezéseket kell kidolgozni, amelyek segítenek az elhallgatás kultúrájának felszámolásában, lehetővé téve, hogy a gyerekek támogatásához szükséges ismereteket és készségeket fejlesszék. Ezzel nem csak a gyógyulást és a gyors felépülést segítenék elő, hanem egyúttal csökkentenék annak az esélyét, hogy a szexuális bántalmazást átélt gyerekeket szükségtelenül valamely intézményben helyezték el.

A szexuális kizsákmányolást átélt fiúk szükségleteinek ellátásában rendszerszintű hiányosságok mutatkoznak.

A túlélők megfigyelték, hogy sok intézmény egymástól nagyon elkülönülten működik, és ezek gyakran nem tudnak hatékonyan kommunikálni egymással, ami azt eredményezi, hogy az áldozatoknak többször is el kell ismételniük a történetüket, és gyakran emellett sem kapnak megfelelő támogatást.

A támogató szolgáltatások számára:

- A túlélőkkel együttműködve vizsgálják felül a működési eljárásokat és az átírányítási folyamatokat és biztosítsák a segítő szolgáltatások "egy ernyő alatti" elérhetőségét, illetve helyezzenek nagyobb hangsúlyt az egyének és a családjaik egyéni szükségleteire.
- Hozzanak létre egy "szakmai közösséget", ahol a gyerekekkel foglalkozó segítő szakemberek megoszthatják tapasztalataikat, és hozzájárulhatnak a fiúk és férfiak számára nyújtott szolgáltatások és erőforrások fejlesztéséhez!
- Vizsgálják meg annak lehetőségét, hogy lehetséges-e az áldozatsegítő szolgálaton belül létrehozni egy olyan részleget, amely kifejezetten a szexuális kizsákmányolás gyerek áldozataival foglalkozik! Ezen a részlegen belül független szakembereknek kell szerepet kapniuk, akik a gyermekkori szexuális kizsákmányolás és bántalmazás túlélőinek egyéni szükségleteivel foglalkoznak és támogatják őket. Mintaként szolgálhat például az Egyesült Királyságban létrehozott Szexuális Erőszakkal Foglalkozó Független Tanácsadó (Independent Sexual Violence Advocate – ISVA) rendszer.²⁴⁴

A felelős személyek számára:

- Erősíteni kell a kapcsolatot a túlélőkkel és az őket képviselő szervezetekkel, érdemes növelni a velük való érdemi együttműködést a bizalomhiány kezelése érdekében, illetve azért, hogy a fiúk (és a szexuális kizsákmányolás, erőszak és visszaélés minden áldozata) biztonságban érezhessék magukat, tisztelettel bánjanak velük, és valódi törődést és figyelmet kapjanak.

- Olyan – a gyerekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása elleni megelőző és figyelemfelkeltő – kampányokat kell finanszírozni és megvalósítani, amelyek megkérdőjelezzik azokat a nemi normákat, amelyek jelenleg akadályozzák a fiúkat abban, hogy előlépjenek és segítséget kérjenek.
- Biztosítani kell azoknak a szervezeteknek a finanszírozását, amelyek a gyerekek szexuális kizsákmányolásának és bántalmazásának megelőzésén, valamint az ezeknek áldozatául esett gyerekek gyógyulásának támogatásán dolgoznak.
- Garantálni kell egy a kormányzat által működtetett weboldal elérhetőségét, ahol a fiúk pontos és hasznos információkhoz és támogatáshoz juthatnak. (Hasonlóan az emberkereskedelemmel kapcsolatos jelenleg is működő [weboldalhoz](#)).

A bűnüldöző szervek és a büntető igazságszolgáltatás szereplői számára:

- A bűnüldöző és büntetőjogi szakembereknek elő kell segíteniük, hogy a gyerekek "odafigyelésben és gondoskodásban részesüljenek" a büntetőeljárás során, és ha a gyerekek kényelmetlenül érzik magukat, hozzáférést kell biztosítani számukra a panaszeljárásokhoz, és lehetőséget kell biztosítani számukra, hogy kérhessék a velük foglalkozó személyek lecserélését.
- Képzésekre van szükség a büntetőeljárásokban részt vevő bírák, ügyészek, ügyvédek és más szakemberek számára a gyermekbarát eljárásokról, valamint a gyerekek szexuális kizsákmányolásáról és bántalmazásáról.

²⁴⁴ Az ISVA-k feladata, hogy egyetlen kapcsolattartó pontként működjenek, és szakmai szolgáltatást nyújtsanak az áldozatok és túlélők egyéni szükségleteinek kielégítésére, valamint az áldozatok és családtagjaik biztonságának biztosítására; pontos és pártatlan tájékoztatást nyújtsanak, érzelmi és gyakorlati támogatást nyújtsanak a büntetőeljárás előtt, alatt és után. [The role of the Independent Sexual Violence Adviser \(ISVA\) – GOV.UK \(www.gov.uk\)](#).

- A gyerek- és fiatalkorú túlélőkkel együttműködve ki kell dolgozni a különböző életkoroknak és fejlettségi szinteknek megfelelő tömör információs füzeteket, hogy a jogi eljárásokban részt vevő gyerekek számára oda lehessen ezeket adni.

Kutatók:

- Konkrét kutatási területeknek többek között, de nem kizárólagosan, a következőkre kell kiterjedniük: előfordulási gyakoriság; a fiúkra vonatkozó sajátos kockázati és sebezhetőségi tényezők; a felépülést és alkalmazkodóképességet elősegítő hatékony támogatási stratégiák; valamint a segítő szakemberek igényei. Kutatásokat kell kezdeményezni az elkövetők személyével, motivációjával és működési módjával, valamint a gyerekek online szexuális kizsákmányolása és bántalmazása (Online Child Sexual Exploitation and Abuse, OCSA) jellegével és a magyarországi gyerekek sajátos kockázataival, kiszolgáltatottságával, szükségleteivel és tapasztalataival kapcsolatban is.
- Biztosítani kell a túlélők aktív és érdemi részvételét a kvalitatív kutatásokban annak érdekében, hogy egyrészt értékes

túlélői nézőpontokat nyújtsanak, ezáltal információkkal szolgáljanak a megelőzésre, védelemre, másrészt a segítségnyújtók hozzáállására és magatartására irányuló stratégiák és beavatkozások jövőbeli fejlesztéséhez.

- Kutatásra van szükség a gyerekek és gondviselőik tapasztalatairól az igazságszolgáltatási rendszerhez való hozzáférésről a gyerekek szexuális kizsákmányolásával és bántalmazásával kapcsolatos bűncselekmények miatt.
- Ösztönözni kell a szolgáltatók közötti együttműködést a gyermekkori szexuális kizsákmányolást és bántalmazást átélt fiúkkal folytatott kutatások előmozdítása érdekében, hogy jobban érvényesüljenek nézőpontjaik és megoldási javaslataik.
- Intézkedéseket kell hozni annak biztosítása érdekében, hogy a fogyatékkal élő gyerekeket, az etnikai kisebbségeket és az eltérő szexuális orientációjú és nemi identitású személyek különböző csoportjait bevonják a kutatásokba, hogy elkerülhető legyen a további marginalizálódás, és biztosítani lehessen a szakértelem és az érzékenyítő programok fejlesztéséhez szükséges információkat.

JAVASLATOK SPECIÁLIS JOGI VÁLTOZTATÁSOKRA

- Ratifikálják a Gyermek jogairól szóló egyezménynek a kommunikációs eljárásról szóló fakultatív jegyzőkönyvét, amely kifejezetten elismeri, hogy a gyerekeknek joguk van a rájuk vonatkozó nemzetközi panaszmechanizmusok igénybevételéhez, ha a nemzeti mechanizmusok nem képesek hatékonyan kezelni az őket ért jogsértéseket.
- A törvényben szereplő, gyerekek szexuális bántalmazását ábrázoló anyagokra vonatkozó (Child Sexual Abuse Material, CSAM) 'gyermekpornográfia' fogalom meghatározás nem elég tág, és ki kell terjeszteni a hanganyagokra, a digitálisan generált anyagokra vagy azokra a tartalmakra, amelyek kiskorúnak tűnő, egyértelműen szexuális magatartást tanúsító személyt ábrázolnak.
- Emellett a törvény nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek kifejezetten és megfelelően büntetnék az olyan bűncselekményeket, mint a szexuális visszaélések élő közvetítése, az online behálózás, a grooming és a szexuális zsarolás, emiatt szükség van ezek kriminalizálására is.
- Bár a "szexting" Magyarországon nem minősül bűncselekménynek, olyan rendelkezéseket kell bevezetni, amelyek egyértelműen kizárják a gyerekek felelősségét a szexuális tartalmú anyagok megosztásáért, elkerülve ezzel azt, hogy a gyerekeknek a bíróság előtt kelljen bizonyítaniuk ártatlanságukat (amint azt fentebb tárgyaltuk).
- Nincsenek olyan rendelkezések, amelyek köteleznék az internetszolgáltatókat a gyerekek szexuális bántalmazását ábrázoló anyagok blokkolására, szűrésére és jelentésére, ezért elengedhetetlen az ilyen szabályozás bevezetése.
- Annak ellenére, hogy Magyarország szigorú jogszabályokkal kriminalizálja a gyermekkereskedelmet, a Btk. nem tartalmaz önálló rendelkezést, amely büntetné a gyerekek eladását. Az ilyen bűncselekményekkel szembeni teljes körű jogi védelem biztosítása érdekében a kettőt, két különálló bűncselekményi tényállásban kell rögzíteni.
- Magyarország növelje a gyerekek védelmét az utazási és turisztikai ágazatot szabályozó megfelelő ren bevezetésével, és olyan egyedi büntetőjogi tényállások megalkotásával, amelyek büntethetővé teszik a gyerekek szexuális kizsákmányolásához vezető utazások megszervezését.
- A polgári jogi módosítások bevezetése annak biztosítása érdekében, hogy a gyerekek semmilyen körülmények között ne házasodhassanak, segítene megelőzni a gyerekek korai és kényszerházasságát (Child, Early and Forced Marriage) az országon belül.
- Az összes, gyerekek szexuális kizsákmányolását és bántalmazását megvalósító bűncselekményre vonatkozóan Magyarországnak törekednie kell arra, hogy az elkövetőkre kiszabott büntetések összhangban legyenek a jogszabályban előírt büntetésekkel.
- Magyarországnak módosítania kellene eljárási szabályait, hogy a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás gyermekkorú áldozatai hatékonyan hozzáférhessenek az őket megillető igazságszolgáltatáshoz.
- A más országok bűnüldöző szerveivel való információcsere elősegítheti a gyerekek szexuális kizsákmányolással szembeni védelmét az utazás és a turizmus területén.
- A büntetőeljárás erőfeszítések elősegítése érdekében a kiadatási eljárásokban a kettős büntethetőség követelményét valamennyi szexuális bűncselekmény esetében meg kellene szüntetni.

FÜGGELÉK

I. FÜGGELÉK: A TÚLÉLŐKKEL FOLYTATOTT BESZÉLGETÉSEK RÉSZLETES MÓDSZERTANA

Háttér

A projekt célja a szexuális kizsákmányolás és bántalmazás által érintett fiúk tapasztalatainak feltárása és megértése volt Magyarországon.

Ennek érdekében különböző módszerek és eszközök kerültek kidolgozásra a beszélgetések lefolytatása és a megosztás ösztönzése érdekében. Ennek megvalósítása során betekintést nyertünk abba, hogy a résztvevők mit éltek át, milyen üzeneteket kaptak a nemi szerepekről, és azokat hasznosnak vagy károsnak találták-e. A háttér általánosabb vizsgálatát követően a beszélgetések során további témákat tártunk fel:

1. A résztvevők tapasztalatai a segítség és támogatás kereséséről és igénybeviteléről.
2. A segítségkéréssel kapcsolatos tapasztalataik során megnyilvánuló igények és hiányosságok.
3. Ajánlások és változtatási javaslatok, amelyek hozzájárulhatnak más érintettek helyzetének javításához.

A kutatási megközelítést úgy tervezték meg, hogy a találkozókat három különböző lépésben valósuljanak meg: a találkozót megelőző előkészítő beszélgetés, a fő beszélgetés és az azt követő egyeztetés. A projekt előkészítése és végrehajtása során a foglalkozásokat levezető kutató csoport számos kihívással szembesült a potenciális résztvevők azonosítása során, ami a mintaválasztás módosításához vezetett.

A minta meghatározása

Mivel a kutatás ideje alatt a Hintalovon Alapítvány éppen nem dolgozott együtt aktívan férfi túlélőkkel, a csapat a potenciális résztvevők azonosítása érdekében felhasználta a

területen dolgozó szakemberekkel és a meglévő partnerszervezetekkel való kapcsolatait, valamint új szervezeteket keresett meg. Ide tartoztak azok az szervezetek, amelyek a legnagyobb valószínűséggel kerülnek kapcsolatba gyerekkori szexuális kizsákmányolást átélte fiúkkal vagy fiatal férfiakkal. A mintavétel célzott volta annak valószínűségét is növelte, hogy a csapat képes legyen a pszichológiailag megfelelő támogatásban részesülő személyeket azonosítani, akik folyamatos támogatást kaphattak, ha szükségük volt rá.

A kutató csapat kezdetben e-mailben kereste meg a szervezeteket és intézményeket, amelyek között számos gyermekgondozási intézmény, fiatalkorúak javítóintézete, a gyermekvédelem területén gyerekekkel foglalkozó civil szervezet, valamint áldozatsegítő és érdekvédelmi szervezet is volt. Részletes tájékoztatókat osztottak meg, amelyek ismertették a kutatási célokat, a javasolt módszertant, és hangsúlyozták a bizalmas és etikus eljárások iránti elkötelezettséget. Az e-maileket telefonhívások követték a kutatás megvitatása és a kérdések megválaszolása érdekében.

A csapat több hónapon keresztül komoly erőfeszítéseket tett a csoportos munkában való részvételre alkalmas résztvevők azonosítása és kiválasztása érdekében, de jelentős kihívásokkal és akadályokkal találkozott. Az éppen zajló COVID-19 világjárvány számos problémát és nehézséget jelentett a 18–24 éves korosztályba tartozó potenciális résztvevőkkel való kapcsolatfelvétel során. A világjárvány miatt bevezetett korlátozások és a munka átszervezése miatt sok szervezet, amellyel felvették a kapcsolatot, nem rendelkezett kapacitással az együttműködésre. Amint az a jelentésből kiderül, a fiúk szexuális kizsákmányolása nem nyíltan megvitatott téma Magyarországon, így a láthatóság és a párbeszéd hiánya is hozzájárult a résztvevők megtalálásának nehézségeihez. Emellett egyes szervezetek nem kívántak együttműködni, mert úgy vélték, hogy a kérdés túl érzékeny vagy kockázatos az ügyfelek számára – fokozott stresszt vagy másodlagos viktimizációt

okozhat, annak ellenére, hogy a tervezett módszertanról részletes tájékoztatást kaptak, amelyek során a foglalkozásokat vezető kutatókkal egyeztettek és ők bemutatták azt a kutatási módszert, amely etikai felülvizsgáláson esett át, és a potenciális veszélyeket enyhítendő széles körű eljárásokat is érvényesítettek. Többen nem árulták el, hogy miért nem akarnak vagy tudnak együttműködni.

Az ismertetett kihívások miatt az a döntés született, hogy az eredeti korhatárt 24-ről 35 évre emeljük. Bár ez kívül esett a tervezett korosztályon, úgy véltük, hogy ezen a korosztályon belüli fiatal férfiak is értékes információkkal tudnak szolgálni. A munkacsoport felvette a kapcsolatot egy túlélővel, aki megjegyezte, hogy a férfiak gyakran csak később dolgozzák fel a gyermekkori bántalmazást, így a korhatár kiszélesítése nagy valószínűséggel növeli a potenciális résztvevők megtalálásának esélyét. Ezt felnőtt túlélőkkel foglalkozó szakemberek is megerősítették.

Néhány szervezet javasolta a közvetlen toborzást olyan helyeken, ahol köztudott, hogy a fiatal férfiakat prostitúciós célból szexuálisan kizsákmányolják, de ezt a toborzási módszert nem alkalmaztuk, mivel a szakértők által áttekintett kutatási protokoll előírta a segítő szervezeteken keresztül történő toborzást, valamint az ilyen közvetlen toborzási módszer

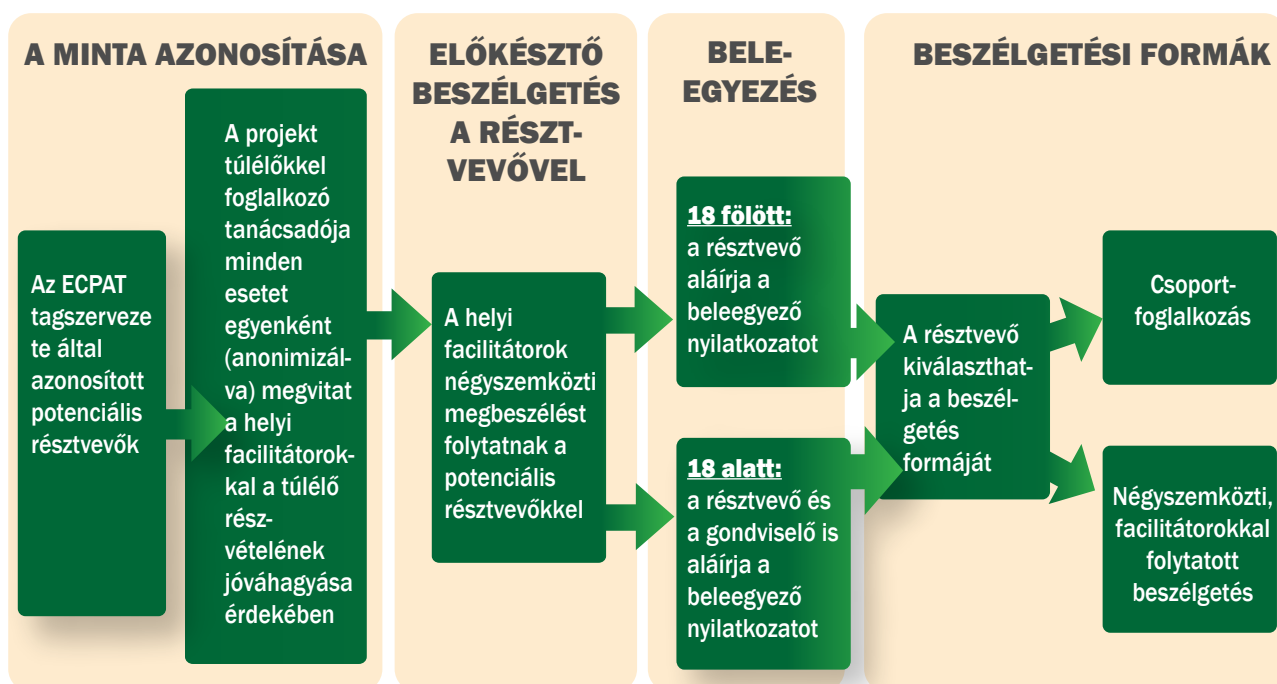
alkalmazása etikai kockázatokkal jár. Egy másik, szintén elvetett javaslat, a kutatási projekt nyilvános népszerűsítése útján, a közösségi média használatával történő toborzás volt. Miután néhány hónapig korlátozott sikerrel kerestük a résztvevőket, a 18–24 éves korosztályon túlra is kiterjesztettük a korcsoportot, amelynek köszönhetően négy fiatal férfival zajlott le személyes túlélő beszélgetés.

Megközelítés

Előkészületi találkozó

A potenciális résztvevők azonosítása után az előkészítő ülésekre virtuálisan került sor (mivel akkoriban a COVID-19 miatti korlátozások voltak érvényben). A facilitátorok ezeken a találkozókön ismertették a beszélgetések célját és módszertanát, valamint a részvételi hozzájáruló eljárásokat (lásd az alábbi 14. ábrát). A potenciális résztvevőknek lehetőségük volt arra is, hogy kérdéseket tegyenek fel. A Hintalovon Alapítvány segítői azt is elmagyarázták, hogy gyermekjogi szervezetként a gyermekvédelmi irányelveikkel összhangban felelősségük és kötelességük jelzéssel élni, ha gyermekbántalmazás gyanúja merül fel. A találkozó arra is lehetőséget adott, hogy a facilitátorok felmérjék, hogy a potenciális résztvevők pszichológiai szempontból biztonságban vannak-e, és rendelkeznek-e megfelelő támogatással a biztonságos részvételhez.

15. Ábra. A túlélő beszélgetésekhez szükséges beleegyezés folyamata.

Ezután megállapodtak arról, hogy a résztvevőkkel biztonságos és diszkrét környezetben, kölcsönösen egyeztetett időpontban személyesen találkoznak a beszélgetések lefolytatása érdekében. A résztvevőknek egy listát is készítettek, amely további segédanyagokat tartalmazott, valamint olyan szervezetek és pszichológusok adatait, ahová segítségért fordulhattak.

A fő beszélgetés

Az eredeti tervek szerint a fő beszélgetés kis csoportban zajlott volna. A COVID-19 miatti korlátozások és egyéb megfontolások azonban azt eredményezték, hogy ezt a megközelítést négy külön beszélgetésre módosították, amelyeken a fiatal férfiak egyenként vettek részt a kutatást vezető két facilitátorral. A beszélgetések az alábbiakban vázolt laza struktúrát követték.

A nemi normák feltárása: A kutató csoport kidolgozott egy olyan foglalkozást, amelynek segítségével a résztvevők megoszthatták mindazokat a tapasztalataikat, amelyeket az életük különböző szakaszaiban átéltek a **"Fiúnak lenni Magyarországon"** tematikához kapcsolódóan. Ehhez egy táblára rajzolt életrajzot használtak, különböző életkorú és fejlődési szakaszban lévő emberi alakokkal. A foglalkozás során kötetlenül beszélgetés zajlott, a résztvevőknek pedig lehetőségük volt kreatív és aktív tevékenység útján kibontani a témával kapcsolatos gondolataikat és tapasztalataikat.

A segítségkeresés és -elfogadás tapasztalatai: A munkacsoport kidolgozott egy "Az én köröm" elnevezésű foglalkozást, amelynek célja, hogy a fiatal férfiak bemutassák a kizsákmányolás idején az életükben jelenlévő embereket és kapcsolataikat. A résztvevők egy (saját magukat jelképező) fiú rajzát helyezték el egy táblán, amelyet a támogatói köreikhez tartozók (pl. családtagok, barátok, iskolai személyzet, segítő szakemberek és átlagemberek) vettek körül. Ez lehetővé tette számunkra, hogy feltárják emlékeiket, érzéseiket, motivációikat és aggodalmaikat azzal kapcsolatban, hogy a felrajzolt szereplők hogyan reagáltak a segítségkérésre.

Az igények és hiányosságok azonosítása: A már meglévő rajzokat ("Az én köröm" feladatból és a "Fiúnak lenni Magyarországon" feladatból származó) használták arra is, hogy megvitassák a különböző személyektől kapott kezdeti válaszokat, és hogy a résztvevők milyen eltérő válaszokat szerettek volna kapni – mire volt szükségük, és mit vártak el, milyen hozzáállás és viselkedésmód ösztönözte vagy ösztönözte volna őket arra, hogy segítséget kérjenek, és hogy a szükségleteiket hogyan teljesítették vagy nem teljesítették. Ez a tevékenység azt is elősegítette, hogy a résztvevők felismerjék, ha más igényeik is lettek volna, illetve további szükségleteket határozzanak meg, és új szereplőket rajzoljanak fel, amelyek segítségét kedvezőnek találták volna: például segélyvonalakat vagy civil szervezeteket. Az idővonal használata segítette a résztvevőknek szemléltetni és megosztani azt is, hogy az idő múlásával hogyan változtak a szükségleteik.

Fejlesztési javaslatok: A kutató csapat az előző tevékenységhez szorosan kapcsolódva kidolgozott egy "Az álmocsmatom" elnevezésű foglalkozást, amelynek az volt a célja, hogy a résztvevők elképzeljék és létrehozzák a szexuális bántalmazás és kizsákmányolás áldozatául esett fiúk támogatóinak ideális körét, "álmocsmatomát". A tevékenység célja volt az is, hogy a résztvevőket arra ösztönözzék, hogy azonosítsák, majd hozzárendeljék a kívánatos tulajdonságokat az "álmocsmatom" egyes tagjaihoz. A moderátorok által ösztönzött további megbeszélések arra buzdították őket, hogy az ötleteik mentén konkrét javaslatokat fogalmazzanak meg.

Hangok gyakorlata: A kutató csoport a foglalkozás lezárásaként kidolgozott egy kreatív tevékenységet a résztvevők számára, hogy megosszák a hangjukat, az üzeneteiket másokkal. A feladat részeként a résztvevők üres képeslapokat kaptak és a facilitátorok megkérték őket, hogy írjanak, rajzoljanak rá valamit. Ez lehetett egy reményteli üzenet, bátorítás és támogatás más túlélők számára, köszönetnyilvánító üzenet, további javaslat a hatékonyabb segítségnyújtás érdekében, vagy nyilatkozat a szélesebb közösség és a társadalom számára. A résztvevők ennek elkészítésére időt és teret kaptak. A résztvevők engedélyével a Híntalovon Alapítvány tervezi, hogy ezeket a képeslapokat és üzeneteket

egy online közösségi médiakampányhoz fogja felhasználni, hogy minél több emberhez eljusson.

Záró- és utólagos megbeszélések

A beszélgetés során a facilitátorok nagy hangsúlyt fektettek a résztvevők közvetlen támogató hálózatának (család és barátok) részletes feltérképezésére, figyelmet fordítva a pszichológiai támogatásra. A beszélgetés után a facilitátorok gondoskodtak arról, hogy a fiatal férfiaknak megfelelő terük és idejük legyen gondolataik és érzéseik rendezésére. Ennek keretében megvitatták jövőbeli terveiket, és közösen frissítőket fogyasztottak. Arról is tájékoztatást kaptak, hogy szükség esetén hogyan juthatnak támogatáshoz és segítséghez a Hintalovon Alapítványtól. Azt is tervezték, hogy a kutatás lezárását követően ismét találkoznak, megosztják és közösen megvitatják a részletes megállapításokat.

Az információk összegyűjtése és elemzése

A résztvevők által, a foglalkozások során készített anyagokon (rajzok, ábrák, post-itek) felül a moderátorok a beszélgetések során jegyzeteket készítettek az idézetekről és az ötletekről. A képeket egy nagy táblára helyezték, és folyamatosan további jegyzetekkel, post-itekekkel és képekkel egészítették ki ezeket, létrehozva ötleteik galériáját. A galériáról fényképek készültek, amelyek lehetővé tették a moderátorok számára, hogy később, az adatok elemzése során tanulmányozhassák a foglalkozások folyamatát és a tartalmát. A moderátorok reflektív naplókba is jegyzeteltek, és minden beszélgetés után lefolytattak egy elemző megbeszélést. Ezek során áttekintették és kiértékeltek a foglalkozások során feljött témákat, az összegyűjtött adatokat, majd a főbb témákból összefoglaló jelentést készítettek.

A reflektív gyakorlat és a naplózás értéke

A projekt jellegéből adódóan kvalitatív módszereket és eszközöket kellett kialakítani és felhasználni ahhoz, hogy feltárjuk és betekintést nyerjünk ebbe az érzékeny témába. Ezért a tanulás, fejlesztés, tervezés és a kivitelezés során a moderátorokat arra ösztönöztük, hogy folyamatosan értékeljék tapasztalataikat, meglátásaikat, és azokat építsék be a folyamatban lévő munkájukba. Ezt a megközelítést kiegészítette a moderátorok által használt "Reflexív napló", amelyet közvetlenül a beszélgetések után töltöttek ki. A naplóírásnak hosszú és megbízható története van a művészeti és bölcsészettudományokban, ez egy hatékony heurisztikus eszköz és kutatási technika.²⁴⁵ A kvalitatív kutatásokat végzők felismerik "kutatási eszközként" betöltött szerepüket, és mint ilyen, a naplót is fontos információforrásnak tekintik.

A napló arra ösztönözte a moderátorokat, hogy átgondolják, mi működött, és min lehetett volna javítani, kiemelte a fontos momentumokat, információkat és adatokat az elemzésbe való bevonás céljából, és ami döntő fontosságú, támogatta a résztvevők által megosztott információk sajátos jelentéseinek és következményeinek feltárását. Ez lehetővé tette az érintettek számára, hogy finomítsák a kutató szerepének és a résztvevők válaszainak is a megértését. Ez megalapozta az elemzést és az értelmezést, és segített a gondolatok, érzések és tények írásos rögzítésében. Végül a reflektív gyakorlat alkalmazása segített a kutatóknak – moderátoroknak – elgondolkodni azon, hogy "hogyan tudunk értelmet és jelentést adni a folyamat során felszínre került történeteknek és tapasztalatoknak?".

245 Janesick, V. J. (2004): *Stretching Exercises for Qualitative Researchers*. (Second Edition).

328/1 Phaya Thai Road, Ratchathewi, Bangkok, 10400 THAILAND
Tel: +662 215 3388 | Email: info@ecpat.org
Website: www.ecpat.org